

BELGELER

TMMOB MİMARLAR ODASI HAZİRAN 2007

9

ULUSLARARASI BELGELER FÖYÜ

HABERLER

2

Türkiye Yapı Teknoloji Platformu Konferansı Ankara'da Toplandı

Almanya Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu'nu Ağırladı

ACE Genel Kurulu Toplantısı Nisan 2007'de Gerçekleştirildi

SIM Direktifi AB Resmî Gazetesi'nde Yayımlandı

UIA Eğitim Şartı Gündemde: Mimarlık Eğitimi En Az 5 Yıl Olmalı

"Herkes İçin Yapı Tasarımı" Avrupa Parlamentosu'na Sunuldu

UIA Torino 2008 Web Sayfası Açıldı

Avrupa Ülkelerinde Kültürel Miras Politikaları

BELGELER

AB

Avrupa Komisyonu'ndan Mesleki Hizmetlerde Rekabete Dair Rapor

10

ACE

Kılavuz Belge: ACE Üye Örgütleri için Bir Rekabet Politikası

25

FİNLANDİYA

Jyväskylä Kenti Mimarlık Politikası

34

YAYINLAR

39

WEB KAYNAKLARI

40

TMMOB Mimarlar Odası tarafından yayımlanan Mimarlık Haberler bülteninin ekidir.

TMMOB MİMARLAR ODASI Konur Sok. No: 4/2 Yenışehir 06650 Ankara

Tel: 0312 417 37 27 Faks: 0312 418 03 61 e-posta: info@mimarlarodasi.org.tr www.mimarlarodasi.org.tr

Mimarlar Odası Adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: H. Bülend Tuna Baskı: Yalçın Matbaası 1500 adet basılmıştır.

Türkiye Yapı Teknoloji Platformu Konferansı Ankara'da Toplandı

Türkiye yapı sektöründe eksikliği çekilen, sektörün tüm bileşenlerinin biraraya geleceği bir platform oluşturmak, sektör için bir yol haritası çizmek ve kısa / orta / uzun vadeli stratejiler geliştirmek, sektörün hem AB Çerçeve Programları'na katılımını artırmak hem de ulusal kaynakların daha verimli kullanılması için olanakları araştırmak amacıyla Kasım 2006'da kurulan **Türkiye Yapı Teknoloji Platformu (TYTP)**, sektörle tanışma toplantısını 1 Haziran 2007'de Ankara'da TÜBİTAK Feza Gürsey Toplantı Salonu'nda gerçekleştirdi.

150 kişiyi aşkın katılımcının izlediği konferansta, platform inisiyatifini bir süredir yürüten Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Mimarlar Odası, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Yapı-Endüstri Merkezi'nden konuşmacıların yanısıra, AB Çerçeve Programı Ulusal Koordinasyon Ofisi görevini üstlenen TÜBİTAK, Avrupa Komisyonu, Avrupa Yapı Teknoloji Platformu (ECTP) ve Avrupa Mimarlar Konseyi'nden (ACE) de uzmanlar sunuş yaptılar.

Mimarlar Odası Genel Başkanı Bülend Tuna, Yapı-Endüstri Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı Doğan Hasol, TÜBİTAK Başkan Yardımcısı Ömer Anlağan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dekanı Haluk Pamir ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Müsteşarı Sabri Erbakan'ın platforma kurumsal desteklerini ifade ettikleri açılış konuşmalarının ardından söz alan ve TYTP koordinatörlüğünü üstlenen **Mimarlar Odası Genel Sekreter Yardımcısı Tuğçe Selin Tağmat** yaptığı sunumda TYTP inisiyatifi kapsamında bugüne kadar yapılan çalışmalarını ve gelinen noktayı ayrıntılı bir şekilde aktardı. Şu ana kadar TYTP'nin kurulum sürecinde bir dizi geniş katılımlı toplantı ve bunun yanısıra çekirdek grup çalışma toplantısı yapıldı; Avrupa Yapı Teknoloji Platformu'nun (ECTP) düzenlediği konferans ve çalışma toplantılarına katılım sağlandı; platform için paylaşım ortamı yaratacak bir web sitesi açıldı (www.tytp.org.tr); yapı sektörü temsilcileriyle yapılan yüzyüze görüşmelerin yanında, sektörel dergilerde yayımlanan çeşitli yazılar yoluyla konuyla

ilgili haberler ve gelişmeler mümkün olduğunca ortama yayılmaya çalışıldı. Ayrıca platformun altyapısının desteklenmesi amacıyla ODTÜ Mimarlık Bölümü'nde "Türk Yapı Sektörü'nün AB Ülkelerindeki Yapı Sektörleri ile Karşılaştırılması ve Avrupa Birliği Uyum Sürecinde, Sektörün Entegrasyonu ve AB Destek Programlarından Yararlanabilmesi için Model Geliştirilmesi" başlıklı bir proje başlatıldı.

TYTP hakkındaki bu bilgilendirme sunuşunu TÜBİTAK tarafından yapılan iki sunuş izledi. Yapılan ilk sunuşta, **TÜBİTAK Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Dairesi Uzmanı Çilem Selin Akay** ülkemizde kuruluş çalışmaları süren otomotiv, tekstil, elektrik-elektronik, denizcilik ve metal teknoloji platformlarında yaşanan süreçlerle ilgili bilgi verdi. Onun ardından **TÜBİTAK AB Çerçeve Programları Ulusal Koordinasyon Ofisi Gıda, Tarım, Balıkçılık ve Biyoteknoloji Ulusal İrtibat Noktası Didem Çelikkat**, AB çerçeve programları hakkında genel bilgilendirme yaparak, yapı sektörü için faydalı olabilecek çeşitli destek programlarını tanıttı.

Konferansta sunum yapmak üzere gelen yabancı konuklar arasında, **Avrupa Yapı Teknoloji Platformu (ECTP) Destek Grubu Başkanı Jesus Rodriguez, Avrupa Komisyonu Araştırma Genel Müdürlüğü Uzmanı Christophe Lesniak ve Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) Baş Danışmanı Adrian Joyce** bulunuyordu.

"Avrupa Yapı Teknoloji Platformu: Geleceğe Giden Yol" başlıklı sunuşunda Jesus Rodriguez ECTP'nin kuruluş amaçları, hedefleri, yönetim ve işleyiş yapısı hakkında bilgiler vererek, geleceğe yönelik vizyonunu aktardı. AB 7. Çerçeve Programı'nda yapı sektörüne ilişkin araştırma olanakları hakkında da kısa bilgiler veren Rodriguez, bu olanaklardan yararlanmak için ECTP'nin yanısıra kurulan işbirlikleri ve ulusal kaynaklar aracılığıyla ortak projeler yapılmasına yardımcı olan "Eurekabuild" gibi çeşitli programlardan da bahsetti.

"7. Çerçeve Programı'nda Yapı Sektörü İçin Kazanımlar ve Olanaklar" üzerine bir sunuş gerçekleştiren Christophe Lesniak, Avrupa Birliği'nin çeşitli sektörlerinde sanayi ağırlıklı araştırmayı teşvik etmek için teknoloji platformlarının öneminden bahsederek, 7. Çerçeve Programı'nda yapı sektörüyle ilgili başlıkları

açıkladı ve Avrupa Komisyonu'nun yapı sektörü konusundaki pozisyonunu aktardı.

“Mimarlığın Araştırma Projelerine Etkisi” üzerine konuşan Adrian Joyce, yapı teknoloji platformunun teknolojik boyutunun yanı sıra sosyal ve kültürel boyutunu vurgulayarak, mimarlık mesleğinin yapı sektörüyle ilişkili araştırma projelerine bu anlamdaki olumlu katkılarından bahsetti. Joyce, Türkiye'deki yapı teknoloji platformu inisiyatifinde mimarların aktif rol almalarını önemli bulduğunu ifade etti.

Konferansın öğleden sonraki oturumu, TYTP'nin Türkiye yapı sektöründeki yerine ilişkin farklı bakış açıları sunmayı amaçlıyordu. **Yapı-Endüstri Merkezi Koordinatörü Barış Onay** platformun yapı sektörünün sanayi boyutuyla ilişkisini kurarken, **ODTÜ Mimarlık Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. Arzu Gönenç Sorguç** yapı sektöründeki araştırmalara üniversitelerin yapabileceği katkıları anlattı. **Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü Şube Müdürü Bülent Yalazı** platforma paralel olarak yürüten Yapı Araştırma Derneği'nin kurulması faaliyetleri kapsamında yaptıkları girişimler hakkında bilgi sundu. Panelin sonunda **TYTP Koordinatörü Tuğçe Selin Tağmat** tarafından yapılan sunuşta, tüm panel konuşmacılarının oluşturdukları genel çerçeve üzerinden TYTP için bir yol haritası çizildi.

Panel oturumunda ön plana çıkan konular, platforma üye olmak isteyen firma, kurum ve kuruluşların bir an önce toplanarak platformun yönetim ve işleyiş yapısını oluşturmaları gerektiği; platformun Türkiye yapı sektöründe mevcut araştırma-geliştirme çalışmaları ve araştırılması gereken öncelikli konuları belirlemek üzere bir envanter çalışması yürütmesine ihtiyaç bulunduğu ve yapı sektöründe yer alan tüm tarafların görüşlerinin ve mevcut durum analizinin biraraya getirilerek yapı sektörü için bir stratejik araştırma gündemi hazırlanması gerektiği oldu. Ayrıca yapı teknoloji platformunun yasal bir yaptırım gücü olan bir dernek değil, daha çok tarafları bir araya getirmek ve fikir alışverişi sağlamak amacıyla kurulan bir platform olduğunun altı çizildi. Yapı sektörünün çeşitli alanlarında etkinlik gösterdiği halde, şu anda platformda temsil edilmeyen firma, kurum ve kuruluşlar platforma üye olmaya davet edildi. Konferans katılımcılarından hem konferans dosyasında hem de platformun web sayfasında yer alan TYTP başvuru ve bilgi formlarını kendi firma, kurum ve kuruluşları adına doldurmaları istendi. Bu formların yapılacak envanter çalışması için altlık sağlayacak bir ilk adım olarak görüldüğü ifade edildi.

Konferansın yapı sektörü temsilcilerinin biraraya gelmesi için önemli bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Bundan sonraki ilk adım, TYTP'ye katılmak isteyen firmalar, kurumlar ve kuruluşların katılımıyla

yapılacak operasyonel bir toplantı yapılarak platformun işleyişine dair kararların alınması, envanter ve stratejik araştırma gündemi konusundaki eylem planının belirlenmesi ve çalışma alanlarının netleştirilmesi olacak.

Konferans sunuşlarına, program hakkındaki ayrıntılı rapora, platformla ilgili haber ve gelişmelere www.tytp.org.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

Avrupa Yapı Teknoloji Platformu Nedir?

Avrupa Yapı Teknoloji Platformu (*European Construction Technology Platform-ECTP*) Avrupa'nın ekonomik ve toplumsal hedeflerine ulaşabilmesi için yapı çevrenin içerdiği tüm süreçlerin, yeni teknolojilerin geliştirilmesi yoluyla daha etkin, verimli ve sürdürülebilir hale getirilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle, Avrupa çapında inşaat sektörü ve yapı çevreye ilişkin tüm alanlarda ihtiyaç duyulan araştırma konularını ve önceliklerini belirlemek amacıyla 2004 yılında kurulmuştur.

Yapı teknoloji platformunun genel ilgi alanları “yeraltı ulaşım sistemleri”, “kentler ve yapılar”, “yaşam kalitesi”, “malzemeler”, “ağlar”, “kültürel miras” ve “bilişim ve iletişim teknolojileri” olarak tanımlanmıştır. Platformun biraraya getirdiği farklı ilgi grupları arasında, tasarımcılar, mimarlar, mühendisler, müteahhitler, malzeme ve ekipman üreticileri, işverenler ve proje yöneticileri, kullanıcılar, tüketiciler, hizmet sunucuları, iş ve meslek kuruluşları, araştırma merkezleri ve üniversiteler, kent ve bölge yönetimleri bulunmaktadır.

Avrupa Yapı Teknoloji Platformu hakkında daha geniş bilgi için: www.ectp.org

Türkiye Yapı Teknoloji Platformu Nedir?

Türkiye Yapı Teknoloji Platformu, yapı sektörüyle ilgili gelecek vizyonu oluşturulması, sektör için kısa/orta/uzun vadeli stratejiler geliştirilmesi, yapı sektörüyle ilgili araştırma ve geliştirme çalışmalarının teşvik edilmesi ve sektörün farklı alanlarında yapılan araştırmaların koordine edilmesi için yapı sektörünün tüm taraflarının bir araya geleceği ortak bir buluşma ortamı yaratmayı amaçlamaktadır.

Yapı sektörünün daha verimli ve nitelikli hale gelmesi için araştırma projelerinin artırılması gerekmekte, bu açıdan araştırma kaynaklarının ortaklıklar kurarak, en iyi şekilde kullanılması önem kazanmaktadır. Bu anlamda platform, yapı sektörüne ilişkin konularda hem ulusal kaynakların, hem de AB Çerçeve Programları başta olmak üzere uluslararası kaynakların daha verimli kullanılması için olanakları araştırarak; yurtdışı bağlantılarını kurarak, bu konudaki bilgiyi sektöre yaymayı görev edinecektir.

Artmakta olan büyük ölçekli inşaat faaliyetlerinin hem yeni teknolojik araçlar ve yapı malzemelerine olan ihtiyaç açısından, hem de sosyal, kültürel ve çevresel etkileri açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda yapı teknolojisi kavramı, yalnızca bilimsel gelişmeyi içermemekte, aynı zamanda sosyal, kültürel ve çevresel boyutların daha verimli şekilde ele alınmasını da kapsamaktadır.

Sektöre ilişkin genel bir bakış sağlamayı amaçlayan platform, yapı sektörü vizyonunun kurulmasına aktif düşünce katkısı koymak isteyen kurum, kuruluş ve sanayi temsilcilerinin sayısının artmasıyla güç kazanacaktır. Özellikle yapı endüstrisinin araştırma konusunda yaratacağı itici güç platformun temel taşlarından biri olacaktır. Platform, sektörün farklı alanları ile ilgili mevcut veri ve araştırma çalışmalarını biraraya getirecek; sanayinin ihtiyaç ve talepleri ile araştırma yapan kurum ve kuruluşların çalışma programlarının örtüşmesini sağlayacaktır.

Türkiye Yapı Teknoloji Platformu hakkında daha geniş bilgi için: www.tytp.org.tr

Almanya Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu'nu Ağırladı

Temmuz 2000'de Paris'te kurulan Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu (*European Forum for Architectural Policies-EFAP*) Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında mimarlıkla ilgili konularda işbirliği kurmayı amaçlayan ve hükümetler arası bir örgüt olarak, bu konuda iletişim ve paylaşım sağlamak üzere, kurulduğundan beri farklı AB dönem başkanlıklarında bir dizi etkinlik ve toplantı gerçekleştiriyor. 26-27 Nisan 2007 tarihlerinde Hamburg'da Bucerius Hukuk Okulu'nun toplantı salonunda gerçekleştirilen Avrupa Mimarlık Politikaları toplantısı "**Sürdürülebilir Kentsel Gelişim İçin Yapı Kültürü**" teması ile gerçekleştirilen bir buçuk günlük bir konferans ve Forum'un çalışma toplantılarından oluşuyordu. Konferansın amacı, yaşam kalitesinin artırılması ve kentlerdeki koşulların iyileştirilmesinde mimarlığın ve yapı kültürünün rolünü vurgulamaktı. Avrupa ülkelerinde mimarlık ortamını temsil eden kamu kuruluşları, meslek örgütleri ve çeşitli alanlarda çalışan mimarlık kuruluşlarının katılımında bulunduğu toplantı programına Mimarlar Odası, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'nın da müsteşar düzeyinde yer aldığı bir delegasyon olarak katıldı.

Konferansın büyük bir bölümünün Alman konuşmacılardan ve özellikle kamu görevlilerinden oluşması nedeniyle, Helsinki'de yapılan bir önceki toplantıdaki konuşmacı ve konu çeşitliliği bu toplantıda gözlemlenemedi. Bununla birlikte, toplantının Almanya'da yapılmasının en önemli yanı Almanlara özgü "*baukultur*" kavramının mimarlık politikalarına ilişkin yapılan tartışmalara getirdiği farklı bakış açıları oldu.

Baukultur kavramının nasıl algılandığına kısaca değinmek gerekirse, yapılı çevre bütününe ifade eden ve bu çevrenin yapımı ve sürdürülmesiyle ilgili tüm eylemlere gönderme yapan *Bau* (bina, yapı) ve ulaşılması ve desteklenmesi gereken yapı ve yaşama ilişkin kalite standartları üzerine geniş bir mutabakat alanını tanımlayan *Kultur* (kültür) kelimelerinden oluşan *baukultur* ifadesi, bu içeriğiyle mimarlık, mühendislik, kentsel ve mekânsal planlama, trafik yönetimi, yapı sektörü, kamusal ve özel işverenler gibi yapılı çevrenin oluşumuna katkıda bulunan tüm eylem alanlarını içine alıyor. Bu anlamda *baukultur* kavramı tam da Forum'un amaçladığı, yapılı çevreyi oluşturan ve kullanan tüm taraflara nitelikli mimarlığın yapı ve yaşam kalitesine etkisinin anlatılması hedefiyle paralellik taşıyor.

Konferans genelinde yapılan sunuş ve değerlendirme-lerde de *baukultur* kavramı sıkça vurgulandı; hatta

yapılan çevirilerde *baukultur* kelimesinin orijinalinin korunması konusunda da bir hassasiyet vardı. Bununla birlikte aslında zaten bugüne kadar Forum kapsamında yapılan tartışmalarda kullanılan yapı kültürü ifadesinin *baukultur* kavramının içeriğiyle paralellik taşıdığını ve bu konuda gerekli bilincin sağlandığını söyleyebiliriz.

"**Kentlerin Büyümesinde İtici Bir Güç Olarak Yapı Kültürü**" temalı bir sunuş gerçekleştiren **Prof. Jan Gehl**, Almanya'nın AB Dönem Başkanlığı kapsamında yürüttüğü ve Avrupa kentlerinde kentsel gelişim için yapı kültürünü araç olarak kullanan çeşitli ölçekteki başarılı projeleri biraraya getiren bir araştırmayı aktardı. Bu araştırma planlama, ihale ve inşaat yönetimi süreçlerinin kaliteye dayalı olarak yürütülmesinin Avrupa kentlerinin sürdürülebilir gelişimine katkıda bulunduğu fikrinden hareketle, çeşitli kentlerden projeleri yerel özellikler, farklı alanları birbirine bağlayabilme niteliği, yoğunluk, karışık işlevlerinin birarada kullanılması, uyarlanabilirlik, yüksek nitelikli kamusal alan sağlama, farklı meslek ve karar gruplarının birarada karar alma sürecini işletmesi ve kullanıcıların planlama sürecine katılımı gibi kalite kriterlerine bağlı olarak değerlendiriyor.

Avrupa Komisyonu Bölgesel Politika Genel Müdürlüğü'nden Dr. Michel-Eric Dufeil, "AB Yapısal Politikası'nda Yapı Kültürü Faktörü" konulu konuşmasında AB politikalarında yapı kültürünün etkisi altına alan yeterlilikler ve standartlar gibi konularda genel bir çerçeve çizerek ülkelerin ortak bir stratejik gündemde ilerlemelerini sağlamaya çalıştıklarından ve yapı kültürünün esasen ulusal programlar üzerine kurulu bir sistem üzerinden gelişebileceğinden bahsetti.

Mühendis Prof. Dr. Jörg Schlaich "Yapı Kültürü ve Mühendislik" başlıklı sunuşunda, teknik, sosyal ve kültürel sorumlulukları olan kentsel gelişim konusunun yalnızca bir meslek dalının konusu ve sorunu olamayacağını ve önemli olanın planlamayı işbirliği içinde gerçekleştirerek sonuç ürünün kalitesini sağlamak olduğunu belirtti.

Tanınmış Alman mimarlardan **Julia Bolles-Wilson** ise "**Yapı Kültürü ve Mimarlık**" temasını işlerken, mimarlık ürününün son kalitesinde temel olarak etki sahibi olan üç konu olduğunu ifade etti: eğitim/deneyim (müfredat, Bolonya süreci, mimarlık enstitüleri, genç mimarların teşvik edilmesi, yarışmalar...), iletişim/tartışma (eleştiri, farklı alanların birbirleriyle iletişimi...) ve kalite denetimi/değerlendirme (kamusal denetim ve belediye prosedürleri...).

Konferansın birinci gününün sonunda yapılan panellerden ilkinde yapı kültürünün ekonomik

kalkınmayla ilişkisi ikincisinde ise sosyal gelişmeyle ilişkisi ele alındı. Aralarında çeşitli Avrupa ülkelerinden mimar, mühendis, kamu görevlisi ve firma yöneticisi katılımcıların bulunduğu panelde, yapı kültürü anlayışının hem ekonomik hem de sosyal açılardan avantajlı yönleri olduğunun yapı sektörünün ve kamu yönetiminin tüm aktörlerine aktarılması gerektiği; mimarlığın tanımı itibariyle kamusal bir eylem olduğu ve sosyal katılımın olmadığı bir planın başarılı olmasının güç olduğu; sosyal ve kültürel altyapısını bilmediği bir ülkede veya kentte çalışan bir mimarın mutlaka orada kamu idaresiyle sağlıklı bir iletişime girmesi ve yerel bir ortakla çalışması gerektiği; yapı kültüründen yoksun kalmanın toplumsal ayrışmaya neden olabileceği; yapı kültürü politikasına sahip çıkmanın tüm bu açılardan önemli olduğu vurgulandı. İkinci günün sonunda yapılan panelde ise Avrupa'nın çeşitli kentlerindeki mimarlık ve yapı kültürü kuruluşlarından ve ayrıca Avrupa çapında etkinlik gösteren European ve Holcim gibi mimarlık ödül ve programlarını yürüten kuruluşlardan temsilciler bu tip örgütlenmeler gözünden yapı kültürü konusunu değerlendirdiler.

Forum programının yarım günü ise örgütlenmenin çalışma toplantılarına ayrılmıştı. Bu toplantılarda, Forum'un tüzel kişiliğinin resmi olarak kurulduğu duyurularak, taslak eylem planı değerlendirildi. Şu ana kadar çalışmalarına başlayan "Yapılı Çevrede Kalite" ve "Toplumda Yapılı Çevre Bilinci" Çalışma Grupları çalışmaları süresince izleyecekleri genel yaklaşımları aktardılar.

Forum programı süresince Mimarlar Odası'nın yürütmekte olduğu Mimarlık Politikası kampanyası, yapılan broşürün dağıtılmasıyla katılımcılara aktarıldı. Forum'a bir önceki Genel Kurul'da üye olan Mimarlar Odası, tam üyeler arasında bulunuyor.

Bir sonraki Forum toplantılarının 11-12 Ekim 2007 tarihlerinde Portekiz'de ve 16-17 Haziran 2007'de Slovenya'da gerçekleştirileceği duyuruldu.

Forum toplantısına ilişkin belgelere www.mo.org.tr sayfasındaki sol menüdeki Mimarlık Politikaları bölümünden ulaşılabilir.

Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu hakkında daha ayrıntılı bilgi için: www.architecture-forum.net

"Kentlerin Büyümesinde İtici Bir Güç Olarak Yapı Kültürü: Avrupa'dan İyi Örnekler" başlıklı rapora ulaşmak için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/goodexamplesreport.pdf

ACE Genel Kurulu Toplantısı Nisan 2007'de Gerçekleştirildi

Avrupa Mimarlar Konseyi'nin (ACE) bu yılki ilk Genel Kurul toplantısı 20-21 Nisan 2007 tarihlerinde Belçika-Brüksel'de gerçekleştirildi. Toplantı çok yoğun olmayan bir gündemle, fakat birkaç önemli konu üzerinde yapılan tartışma ve değerlendirmelerle geçti.

Toplantının önemli gündem maddelerinden biri ACE'nin bir süredir Avrupa'da mimarların mesleki, sosyal, kültürel ve ekonomik profillerini çıkarmak amacıyla yürüttüğü sektör araştırması oldu. Bu araştırma kapsamında ACE üyesi mimarlık örgütlerine kapsamlı bir anket çalışması gönderilmiş ve Mimarlar Odası da bu anketi Türkiye'deki mimarlık meslek uygulamasını sayısal ve niteliksel verilerle aktaracak bir şekilde cevaplamıştı. Sektör araştırmasının bu ilk aşaması genel verilerin elde edilmesini öngörürken, daha sonra yürütülecek olan ikinci aşamada daha kapsamlı bilgiler aranması planlanmıştı. Araştırmanın ilk aşamasının sonucu Genel Kurul'a sunuldu: 31 ülkeden 20'sinin ankete cevap verdiği, fakat Avrupa ülkelerinde mimar tanımının farklılıklar olması nedeniyle istatistik açısından araştırmanın şu anda güvenilebilir bir sonuç vermekten uzak olduğu ifade edildi. Elde edilen anket sonuçlarının bir istatistikçiye verilmesi ve yapılacak değerlendirme sonucunda ikinci aşamaya nasıl geçileceğine karar verilmesi planlanıyor. Sektör araştırmasının sonuçları aracılığıyla ACE'nin AB düzenlemeleri çerçevesinde mimarlık mesleğinin yararına yapacağı lobi faaliyetlerini daha sağlam verilere dayanarak sürdürmesi hedefleniyor. Araştırmanın sonuçlarının Nisan 2008'deki ACE Genel Kurulu'na sunulması bekleniyor.

Sektör araştırmasının yanısıra ACE meslek uygulamasının çeşitli yönlerine ilişkin kapsamlı bir araştırma çalışmasına başlıyor. Genel Kurul toplantısında, ücret tarifeleri ve meslek pratiği konusunda yakın bir tarihte üye örgütlere anketler geleceği ifade edildi. Böylece bu anket çalışmalarının üye örgütler tarafından yeterince cevaplanması halinde farklı ülke uygulamalarını birarada görme fırsatı doğacak.

Toplantının son birkaç yıldır sürekli olarak tartışılan konuları olan Yeterlilikler ve İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifleri yine ağırlıklı olarak gündemdedi. ACE, bir önceki Genel Kurul toplantısında Yeterlilikler Direktifi konusunda Uzmanlar Çalışma Grubu kurmuştu. Bu grup, tüm Avrupa ülkelerinde mesleki yeterliliklerin tanınması konusundaki uyum ve kurumsallaşma sürecini izliyor. Böylece farklı üye deneyimleri paylaşılarak, ortak sorunların daha kolay ve uyumlu bir şekilde çözülmesi hedefleni-

yor. SIM Direktifi'nin ulusal yasalara yansıtılması konusunda ise Avrupa Komisyonu'nun bir kılavuz belge hazırlaması beklendiği ve buna paralel olarak ACE'nin de bir kılavuz oluşturacağı ifade edildi.

ACE Genel Kurul belgeleri ve raporlarına www.mo.org.tr sayfasındaki sol menüdeki ACE Belgeleri bölümünden ulaşılabilir.

SIM Direktifi AB Resmî Gazetesi'nde Yayımlandı

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifi (2006/123/EC) 27 Aralık 2006 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde yayımlandı. AB, 2000 yılında Avrupa Konseyi tarafından belirlenen ve 2010 yılından itibaren AB'yi dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi haline getirmeyi öngören Lizbon Stratejisi kapsamında iç pazarda kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımının önündeki engelleri kaldırmayı hedefliyor. Hizmetlerin dolaşımında serbestliğe ulaşma konusunda köklü düzenlemeler içeren ve sosyal politikalarda yaratacağı olumsuz etkiler nedeniyle tüm hazırlık süreci boyunca sert eleştirilerle karşı karşıya kalan SIM Direktifi'nin hazırlık dönemi oldukça uzun sürmüştü.

Direktif, mimarlık hizmetlerini de kapsamına alması nedeniyle, mimarlık hizmetlerinin de sınırlar arasında dolaşımını doğrudan etkiliyor. Direktif kapsamına girmeyen hizmetler şöyle ifade ediliyor: Kamu yararına olan ve kâr amacı gütmeyen hizmetler; bankacılık, sigorta ve yatırım danışmanlığı gibi finansal hizmetler; elektronik iletişim ve ağ hizmetler; ulaştırma ve posta hizmetleri; sağlık hizmetleri; görsel-işitsel hizmetler; kumar etkinlikleri ve şans oyunları; sosyal hizmetler; özel güvenlik hizmetleri; devlet eliyle görevlendirilen noter hizmetleri; vergi hizmetleri. Üye Ülkeler'in 28 Aralık 2009'a kadar yasal düzenlemelerini bu Direktif'e uyarlamaları bekleniyor.

SIM Direktifi temel olarak hizmetlerin belirli standartların üzerinde olmasını da temin edecek bir biçimde, hizmet sağlayıcıların yerleşme özgürlüğünden faydalanmalarını ve hizmetlerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla genel hükümler getiriyor. Yani Direktif, iki temel özgürlüğün önündeki engellerin hafifletilmesi veya kaldırılması anlayışı üzerine kurgulanıyor; bu iki özgürlük hükümlerinde net bir şekilde ayrıştırılıyor:

- Başka bir üye ülkeden gelerek bir üye ülkede tesis/ofis kurarak hizmet verme yani yerleşme özgürlüğü;

- Başka bir üye ülkeden gelerek bir üye ülkede geçici olarak hizmet verme özgürlüğü; bu durumda hizmet sunucunun hizmeti verdiği yerde yerleşmesi koşulu aranmıyor.

SIM Direktifi mesleki hizmetleri etkisi altına alan birçok bağlantılı konuyu birarada ele alıyor:

- **Pazara Giriş / Kayıt / Lisans Bilgi Sistemleri:** Direktif'e göre, Üye Ülkeler hizmet etkinliklerine giriş ve bu etkinliklerin gerçekleştirilmesine ilişkin uyguladıkları prosedür ve formaliteleri basitleştireceklerdir. Üye Ülkeler, hizmet sağlayıcıların hizmet etkinliklerine girişe ilişkin tüm prosedür ve formalitelerini "tek başvuru noktaları" olarak adlandırılan kurumlarda tamamlayabilmelerini sağlayacaklardır. Üye Ülkeler, hizmet sağlayıcılara gerekli koşulları sağladıklarına dair bir sertifika, beyanat veya benzeri bir belge göstermelerini şart koştuklarında, diğer Üye Ülkeler tarafından benzeri amaçla verilmiş olan ve aranan koşulun sağlandığını açık bir şekilde ifade eden belgeleri kabul edeceklerdir. Prosedür ve formalitelerle ilgili her tür bilgi kolayca ulaşılabilir olacak; ayrıca Üye Ülkeler aralarında işbirliği yoluyla kayıtlar ve siciller konusunda bilgi akışı sağlayacaklardır.
- **Rekabet:** Direktif, Üye Ülkeler'in her tür düzenlemelerini Topluluk'un rekabet politikasına uygun şekilde yapmaları gerektiğini belirtmektedir. Örneğin Üye Ülkeler, düzenlenmiş meslekler tarafından gerçekleştirilen ticari tanıtım yani reklam üzerindeki tüm yasaklamaları kaldıracaklardır. Bunun yanında düzenlenmiş meslekler tarafından gerçekleştirilen ticari tanıtımın, meslek etiği kurallarına da uyumlu olması sağlanmalıdır.
- **Etik Kurallar:** Direktif, hem Topluluk düzeyinde genel ilkeler içeren, hem de ulusal düzeylerde ülkelerin kendilerine özgü durumlarına ilişkin ilkeler içeren meslek etiği kurallarının, özellikle meslek örgütleri tarafından geliştirilmesini teşvik etmektedir. Bu kuralların, Topluluk'un rekabet düzenlemelerine uyumlu bir şekilde düzenlenmesi beklenmektedir.
- **Anlaşmazlıkların Çözülmesi ve Tazminat:** Direktif, tüm Üye Ülkeler'in kendi sınırları içinde, yetkili kurumlar ile hizmet sağlayıcılar veya alıcılar arasında, hizmet sağlayıcılar veya alıcılar arasında, veya hizmet sağlayıcıların birbirleri arasında yaşanabilecek anlaşmazlıklara ilişkin sunulan çözüm yolları konusundaki bilgiyi kolayca ulaşılabilir kılmasını şart koşmaktadır. Şikayet ve bilgi talepleri için iletişim bilgileri sağlanmalıdır. Ayrıca, Üye Ülkeler'in anlaşmazlıkların çözümü ve tazmin yollarını hızlandırmaları beklenmektedir.

- **Kalite Garantisi / Sertifikası:** Direktif'te, gönüllü sertifikalandırma etkinlikleri, kalite beyan-nameleri veya ticaret/zanaat odaları arasında işbirliği yoluyla daha yüksek hizmet kalitesi için önlemler alınması teşvik edilmektedir.
- **Mesleki Sorumluluk Sigortası:** Mesleki Sorumluluk Sigortası yapının projelendirilmesinde, yapım süresinde ve denetlenmesinde görev alan kişilerin mesleklerinin uygulanması sırasında verilen hizmetlerde kusur veya mesleki bilgi ve beceri eksikliği sebebiyle tazminat ödenmesini gerektiren zararları teminat altına alan sorumluluk sigortasıdır. Bu sigortanın sınırlar arası hizmet dolaşımında zorunlu olup olmaması konusu Direktif'in hazırlık sürecinde çokça tartışılan ve birçok farklı görüşün dillendirildiği bir başlık olmuştur. Bu konuda Üye Ülkeler arasında net bir mutabakat olmadığından zorunluluk ifadesi yer almamış, Direktif'in en son yayımlanan halinde, Üye Ülkeler'in sigorta koşulu "getirebileceği" ifade edilmiştir.

SIM Direktifi'nin asıl mesleği etkisi altına alacak yönü, tüm bu farklı uygulamalarda ortaklaşma öngörmesi, bu uygulamaların olmadığı üye ülkeleri de bunları gerçekleştirmeye davet etmesidir. Yani Üye Ülkeler, diğer bir Üye Ülke'den gelen bir hizmet sağlayıcıya Direktif'te belirtilen prosedür ve formalite tanımlarından daha kısıtlayıcı bir uygulama gerçekleştiremeyecekler. Yalnızca Direktif'te "baskın ilkeler" olarak tanımlanan **kamu politikası, kamu güvenliği, kamu sağlığı, sosyal güvenlik sisteminin ekonomik dengesinin korunması, tüketicinin, hizmet alıcının ve işçilerin korunması, yolsuzlukla mücadele, ticaret işlemlerinde eşitlik, çevrenin ve kentsel çevrenin korunması, hayvan sağlığı, fikri haklar, doğal tarihi ve sanatsal miras, sosyal politika hedefleri ve kültür politikası hedefleri** gibi gerekçelerle ek birtakım kısıtlamaların getirilebileceği ifade ediliyor. Ayrıca Direktif, ulusal çalışma ve sosyal güvenlik yasalarına müdahale etmiyor.

Hizmetlerin dolaşımı konusundaki bu düzenlemeler, farklı meslek dallarının kendilerine özgü niteliklerinin çeşitliliği ve bu mesleklere ait ulusal sektörlerin farklı özellikler göstermesi nedeniyle, malların, kişilerin ve sermayenin serbest dolaşımına göre daha zorlu bir yol izliyor. Örneğin Avrupa Komisyonu, SIM Direktifi'nin yanısıra mesleğin uygulanmasını etkileyecek diğer düzenlemelerde de, mesleki hizmetlerin baskın bir şekilde ekonomik boyutlarını ele alması, mesleki ve kültürel boyutu ise yeterince düzenlemelere yansıtılmaması nedeniyle özellikle meslek kuruluşlarından sert eleştiriler alıyor. Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) de, özellikle mimarlık

mesleği ve hizmetinin kendine özgü değerlerinin dikkate alınması gerektiğini söyleyerek, bu kendine özgü nitelikler bağlamında tüketici haklarının korunması, mesleki sorumluluk sigortası ve mesleki davranış ilkeleri gibi konuların hassasiyetle ele alınması gerektiği konusunda endişelerini ifade ediyor. Mimarlık mesleğinin, entelektüel ve kültürel boyutu nedeniyle, diğer mesleklerle aynı düzenlemelere tabi olmasının anlamlı görünmediği, mesleğe özel birtakım düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu da belirtiliyor.

SIM Direktifi'nin orijinal metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/SIMDirective.pdf

Direktif'in Türkçe özetine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/SIMDirektifi.pdf

UIA Eğitim Şartı Gündemde: Mimarlık Eğitimi En Az 5 Yıl Olmalı

24 Ocak 2007 tarihinde, aralarında Türkiye adına Mimarlar Odası'nın da yer aldığı 102 üyesi bulunan Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) tüm üyelerine gönderdiği bir mektupta, UIA Genel Kurulu'nda kabul edilen bir dizi belgeye dayanarak "mimar unvanı verilebilmesi için bir üniversite veya eşdeğer bir eğitim kurumunda en az 5 yıl tam zamanlı eğitimin alınması gerektiğini" hatırlattı. Buna göre, "5 yıldan daha az sürelik herhangi bir diploma programı, gerekli seviyede bir eğitim içeriği ve kalitesi sağlamaması nedeniyle, uluslararası düzeyde kabul görmeyecek".

UIA, tam olarak nitelendirilebilecek bir mimarlık eğitiminde gerekli bilgi ve kapasitelerin dengeli olarak kazanılması için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerektiğini bildiriyor:

- Eşkredilendirilmiş/onaylanmış/tanınmış bir üniversite veya eşdeğer bir kurumda, eşkredilendirilmiş/onaylanmış/tanınmış bir mimarlık programında, mimarlık dalının ana konusunu oluşturduğu, beş yıldan az olmayan bir tam zamanlı eğitim;
- Bu beş yıllık dönem iki aşamalı olarak düzenlenebilir, fakat beş yıllık eğitim, UNESCO-UIA Mimarlık Eğitimi Şartı ile de uyum sağlayacak biçimde, bütüncül olarak süreklilik içinde değerlendirilmeli ve düzenlenmelidir;
- Müfredatın iki aşamalı olarak düzenlenmesi halinde, beş yıldan az olarak belirlenen birinci aşamayı başarılı olarak bitirenlere mesleki olmayan bir birinci derece/diploma veya sertifika verilebi-

lir. Fakat bu, sözkonusu kişinin mimar olarak kayıt olması, lisans alması veya sertifikalandırılması için gerekli eğitim koşullarını sağladığı anlamına gelmez. Bu açıdan, bu belgeye sahip olanların eğitimin ilk aşaması sonucunda alacakları yetkinlik, sertifikasyon veya unvan konusunda herhangi bir karmaşıklık olmamasına özen gösterilmesi önem kazanmaktadır.

- Beş yıllık eğitim dönemine ek olarak, mimar olarak uygulama yapabilmek üzere kayıt / lisans / sertifika öncesi en az iki yıllık bir staj veya meslek pratiği yapılması gerekmektedir. Bunlardan en az bir yılı eğitim programının tamamlanmasından sonra gerçekleştirilmelidir.
- Edinilmiş olan bilgi ve becerilerin, staj veya meslek pratiği döneminin sonunda yapılacak en az bir sınavla kanıtlanması gerekmektedir. Sınavla ölçülemeyecek nitelikteki mesleki uygulama bilgi ve becerileri başka kanıtlarla belgelenebilir.

Mektup ve ilgili UIA belgeleri Mimarlar Odası tarafından ilgili bakanlıklara, kamu kurum/kuruluşlarına ve üniversitelerin mimarlık bölüm başkanlıkları ile fakülte dekanlarına birer yazıyla bildirildi.

Akademik ve mesleki yeterliliklerin uluslararası sınırlar arasındaki dolaşımının artmasını desteklemek ve mesleğin performans standartlarını yükseltmek amacıyla UIA bir dizi birbiriyle ilişkili politika ve prosedür önerileri oluşturmuştu:

- UNESCO-UIA Mimarlık Eğitim Şartı
- UIA Uluslararası Meslek Standartları Mutabakat Metni Politikalarına İlişkin Öneri Kılavuzlar
- “UIA ve Mimarlık Eğitimi: Düşünceler ve Tavsiyeler” Politika Belgesi ve Kılavuzlar
- UNESCO-UIA Mimarlık Eğitimi Validasyon Sistemi

Bu belgelere www.mo.org.tr adresinden ulaşılabilir.

“Herkes İçin Yapı Tasarımı” Avrupa Parlamentosu’na Sunuldu

AB desteğiyle, 2004-2006 yılları arasında sürdürülen ve uluslararası proje hizmeti ihalelerine ilişkin şartnamelere, özürülüler ve erişilebilirlikle ilgili şartları da eklemek için çalışmalar yapan Herkes İçin Yapı Tasarımı (*Build for All*) Projesi bu kapsamda hazırladığı referans el kitabını 15 Kasım 2006’da Avrupa Parlamentosu’na sundu.

Referans el kitabının ilk bölümü, engellilerin Avrupa’daki durumunu özetliyor ve bir durum değerlendirmesi

yapıyor. Bu değerlendirmede, erişilebilirlik konusu yalnızca özürülülerle sınırlı tutulmuyor; hareket gücünü çeken yaşlılar gibi gruplar da kapsama alınıyor. (Örneğin özürülülerin ve yaşlılar gibi ulaşım gücünü çeken kişilerin Avrupa nüfusunun %40’ını oluşturduğu; BM verilerine göre Avrupa nüfusunun 2000 yılında %20.3’ü 60 yaşın üzerindeyken, bu oranın 2050 yılında %34.5 olacağı; AB yasal düzenlemelerinin artık erişilebilirlikle ilgili koşulları içermeye başladığı; AB’nin GSMH’sının %16’sını kamu ihalelerinin oluşturduğu ve bu ihalelerin insan yaşamına doğrudan etkisi olması nedeniyle mutlaka özürülüler ve yaşlılar da dikkate alınarak yapılması gerektiği; bu yaklaşımla her toplumsal kesimin kucaklanacağı...)

Kitapta, Avrupa Birliği’nin kamu ihalelerini düzenleyen direktifi, özürülülere ilişkin bir bakış açısıyla değerlendiriliyor. Bu direktifin, kamu ihale şartnamelerine toplumsal ve çevresel şartlar koyulmasını desteklediği belirtiliyor. Bire bir maddeler üzerinden, yorumlar yapılıyor. (Örneğin, kamu ihalelerinde seçim kriterleri konusunda, bir şirket özürülülere ayrımcı bir politika uyguluyor ve özürülü çalıştırmıyorsa bunun bir eksi puan olarak değerlendirilebileceği; özürülülere istihdam ve olanak sağlayan şirketlere öncelik tanınabileceği; direktifin toplumsal ve çevresel koşulların da ihale seçim kriterleri arasına girmesini desteklemesi nedeniyle, engellilerle ilgili kriterlerin her ülkede kamu ihale şartnamelerine koyulmasının Avrupa Komisyonu tarafından da desteklendiği...)

5,9 milyon Euro değerinin üstündeki ihaleler için AB Kamu İhale Direktifi geçerli oluyor; bunun altındakiler için ulusal yasalar geçerli oluyor. Kitapta, bu eşik altındaki uygulamalarda her ülkenin kendi yasal çerçevesine göre hareket ettiğinden, fakat engellilerle ilgili özel bir düzenlemesi olmayan ülkelerde konunun ihmal edilebildiğinden bahsediliyor. Bu nedenle kılavuzun, ulusal kamu ihale yasaları için de kullanılması öneriliyor.

El Kitabı’nın ikinci kısmındaki Uygulama Kiti (*Toolkit*) tüm ihale aşamalarında engellilere ilişkin kriterlerin nasıl konulacağını ve uygulama sürecini anlatıyor. (Örneğin, hangi koşullar teknik spesifikasyonlara girmeli, hangisi seçim kriterinde ve ihale çağrısında belirtilmeli; seçim aşamasında hangi konunun ağırlığı ne olabilir, erişilebilirlikle ilgili durumu onaylayacak merci kim olmalı, dışarıdan uzman değerlendirmesi alınabilir mi gibi...)

Çeşitli ülkelerdeki kurumların (okulların, ulaşım şirketlerinin vs) gerçekleştirdiği örnekler veriliyor. Örneğin bir kentteki toplu taşıma araçlarının erişilebilir hale getirilmesi konusunda bir proje anlatılıyor.

El Kitabı’nın Ekler bölümündeki ilk ek, kamu ihalelerine erişilebilirlik ve özürülülerle ilgili olarak yazılabilecek

standartları listeliyor. (Örneğin ISO TR 9527:1994 standardı özürülülerin ihtiyaçları için kılavuz sağlıyor; CEN/TC 10 standardı asansörler, merdivenler ve yürüyen bantlar için çeşitli güvenlik standartları içeriyor...)

İkinci ekte Avrupa Komisyonu'nun "2010 İtibariyle Herkes İçin Erişilebilir Bir Avrupa" belgesinde, yapı çevrenin erişilebilirliği ile ilgili "yapılması gerekenler listesi"ni özetliyor: Bir kattan fazla bir kamu yapısında asansör olması zorunluluğu; tüm kapıların otomatik açılıp kapanabilir olması; merdiven olan seviye farklılıklarında mutlaka rampa kullanılması; bir binada her kata ve mekana erişilebilir olunması; asansörlerde özürülüler için ışıklı sesli uyarılar olması... Ayrıca diğer eklerde, kaynakça bölümü ve konuyla ilgili bir sözlük de bulunuyor.

Referans el kitabına aşağıdaki adresten ulaşılabilir: www.build-for-all.net

UIA Torino 2008 Web Sayfası Açıldı

UIA'nın üç yılda bir düzenlediği kongresi, UIA 2005 İstanbul'un ardından 29 Haziran-2 Temmuz 2008 tarihlerinde, İtalya-Torino'da bulunan ve yakın bir dönemde Renzo Piano tarafından toplantı merkezine dönüştürülen eski Fiat fabrikası binası Lingotto'da düzenlenecek. Kongre'nin web sayfasına ulaşmak için: www.uia2008torino.org

Avrupa Ülkelerinde Kültürel Miras Politikaları

Avrupa Miras Ağı (*European Heritage Network*) Avrupa Konseyi'ne üye olan ülkelerde kültürel mirasın korunmasından sorumlu hükümet kurumları arasında bir bilgi paylaşımı sistemi olarak görev yapıyor. Miras ağı sisteminden, aralarında Türkiye'nin

de bulunduğu çeşitli Avrupa ülkelerinin kültürel mirasın korunmasına ilişkin ulusal politikaları ve stratejileri hakkındaki bilgiye de ulaşılabilir. Korumaya politikalarıyla ilgili verilen bilgilerde, ülkelere ait jeopolitik bilgilerin yanı sıra **miras koruma stratejileri** (özel ve kamu girişimleri arasındaki işbirliği; mirasın sürdürülebilir kalkınmaya katkısı; kısa ve orta erimli öncelikler; Avrupa Konseyi standartlarının uygulanması; konvansiyonlar; öneri kararları) **kurumlar, örgütlenme ve personel** (merkezi yönetim; yetkili kurumlar; kurumların adresleri; korumada çalışan personel; yerel yönetimler; yatırımcılar; meslek odaları; gönüllü kuruluşlar; iletişim; ulusal ölçekteki eğitimin niteliği); **parasal politikalar** (kamusal kaynaklar; merkezî yönetim kaynakları; yerel yönetim kaynakları; özel kaynaklar ve sponsorlar; yardımlar ve krediler; doğrudan yardım; vergi indirim); **bilgi ve koruma** (envanterler ve dokümantasyon sistemleri; yetkili kuruluşlar; envanter türleri; koruma mekanizmaları; korumaya özgü mevzuat; kentsel planlama ve çevre mevzuatı; korumada sorumlulukların dağılımı); **koruma ve yönetim** (mirasın korunması çalışmaları; uygulamacı kurumlar; kamusal uygulamalar; yüklenicilerin seçimi; çalışmaların programlanması; mirasın kullanılması; yeniden kullanımı; bakım politikaları; çağdaş yaratıcılık unsurlarının korumadaki yeri; doğal afetler ve insan kökenli zararlardan korunma); **mirasa ulaşılabilirlik ve yorumlama** (ulaşılabilirlik açısından kamunun mirasla ilişkisi; gençlerdeki koruma bilincinin artırılması; turizm ve tanıtıma yönelik etkinlikler; yayınlar); **sayısallaştırma** (sayısallaştırma politikaları; bilişim sistemleri ve veri tabanları) ve **istatistikler** (koruma alanlarının sayısındaki değişimler; korunan alanların niteliği; korunan alanlarda mülkiyet türleri; turizm ve koruma ilişkileri; diğer bilgiler) gibi bilgiler de yer alıyor.

Kültürel miras politikalarına www.european-heritage.coe.int sayfasındaki "National Heritage Policies" (Ulusal Miras Politikaları) bölümünden ulaşılabilir.

AVRUPA KOMİSYONU BİLDİRİM BELGESİ

Mesleki Hizmetlerde Rekabete Dair Rapor

* Sağlık Bakanlığı AB Koordinasyon Daire Başkanlığı'nın
www.saglik.gov.tr adresindeki sayfasından alınan bildirim belgesinin Türkçe çevirisi,
Tuğçe Selin Tağmat tarafından yeniden düzenlenmiştir.

Brüksel, 9.2.2004
COM(2004) 83 final

Avrupa Birliği, Lizbon Stratejisi kapsamında 2010 yılından itibaren dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi ekonomisi olma hedefiyle, iç pazarda kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin dolaşımının serbestleşmesi konusunda birbiri ardına düzenlemeler yapıyor. Engelleri kaldırmayı ve sistemleri ortaklaştırmayı hedefleyen bir iç pazar stratejisi ve rekabet politikası ile yapılan bu düzenlemeler içinde en zorlu yol izleyenlerden biri de, gerek hizmet tanımlarının birbirinden farklı olması gerekse ulusal sosyal politikalara etkisi nedeniyle nedeniyle hizmetlerin serbest dolaşımıdır. Mesleki hizmetlerin dolaşımında serbestleşme konusu ise mesleklerin kendilerine özgü özellikleri, mesleki hizmetlerde yasal düzenlemeler yapılması gereği, tüketiciler ve kamu yararının korunması boyutu gibi gerekçeler nedeniyle en tartışmalı alanlardan biri haline gelmiştir. Mesleki Hizmetlerde Rekabete Dair Komisyon Raporu, direktif olmamasına rağmen, Birlik içinde rekabet kurallarını denetleyen ve bu kurallara uymayanlara dava açma yetkisine sahip Avrupa Komisyonu'nun duruşunu belirlemesi açısından önem kazanıyor. Rapor genel olarak mesleki hizmetlerde ücret tarifelerinin kaldırılması, reklama izin verilmesi, lisans almanın önündeki kısıtlamaların kaldırılması ve grup olarak iş kurmanın önündeki engellerin kaldırılması yönünde görüş bildiriyor; üye ülkelerden sahip oldukları düzenleyici kuralların kamu yararı için gerekli olup olmadığı, orantılı hükümler içerip içermediği ve haklı nedenlere dayanıp dayanmadığı konularında yeniden değerlendirme yapmaları ve düzenlemeleri hafifletmelerini istiyor.

Komisyon'un mesleki hizmetlerde rekabete ilişkin düzenlemeleri, ekonomik veriler açısından değerlendirildiğinde, özel bir araştırma kuruluşuna yaptırdığı Üye Ülkelerde Serbest Meslek Alanlarının Düzenlenmesinin Ekonomik Etkisi başlıklı bir araştırmaya dayanmaktadır. Her bir üye ülkenin serbest meslekleri yasalarla düzenleme düzeyini istatistiksel bir veri olarak ele alan bu araştırma, daha az düzenlemeye sahip ülkelerin piyasalarında daha olumsuz göstergelerin olmadığını belirtmekte, bu tespitten hareketle, mesleklerde daha fazla serbestleşmenin ülkeler için daha fazla ekonomik zenginlik sağlayacağı sonucuna varmaktadır. Avrupa Komisyonu kişilerin, malların, hizmetlerin ve sermayenin iç pazarda dolaşımının serbestleştirilmesi konusundaki çalışmalarında büyük ölçüde ekonomik verilere dayanması; kültürel boyutu ve mesleklere özgü özellikleri arka plana itmesi konusunda yoğun olarak eleştirilmektedir. Yine aynı nedenlerden dolayı Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) de Komisyon'un rekabetle ilgili düzenlemelerini eleştirmekte, bu düzenlemelere temel olan, yukarıda belirttiğimiz araştırmayı teknik bilgidен yoksun ve fazlaca genellemeci bulmakta ve Komisyon'u serbest meslekler ve mesleki hizmetlerle ilgili düzenlemeleri gerçekleştiren, bu mesleklerin kendilerine özgü özelliklerini daha iyi anlayabilmek için, ilgili meslek çevrelerinin görüşlerini dikkate almaya çağırmaktadır.

"Üye Ülkelerde Serbest Meslek Alanlarının Düzenlenmesinin Ekonomik Etkisi" araştırması için:

www.mo.org.tr/UIKDocs/ihsstudypart1.pdf
www.mo.org.tr/UIKDocs/ihsstudypart2.pdf
www.mo.org.tr/UIKDocs/ihsstudypart3.pdf

Avrupa Komisyonu Mesleki Hizmetlerde Rekabet Bildirimi'nin orijinaline ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/competitioncommunication.pdf

Türkçe çevirisine dijital ortamda ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/rekabetbildirimi.pdf

ÖZET

Serbest meslekler, yüksek bilim ve fen alanında eğitim gerektiren özel mesleklerdir. Bu raporda, şimdiye kadar Komisyon tarafından ayrıntılı bir şekilde ele alınmış olan meslek grupları üzerinde durulmuştur. Bunlar arasında avukatlar, noterler, muhasebeciler, mimarlar, mühendisler ve eczacılar yer almaktadır. Sektör dahilinde, gerek devlet eliyle olsun, gerekse meslek örgütleri tarafından gerçekleştiren özdenetimler olsun, ileri düzey bir denetim mekanizması söz konusudur. Bu raporun temel amacı, belli başlı bir takım mesleki kurallarda reform veya modernizasyona gidilmesi kapsamında Komisyon'un rekabet politikaları açısından görüşünü ortaya koymaktır.

Mart 2000 tarihli Lizbon Avrupa Konseyi, AB'yi 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgiye dayalı ekonomisi haline getirme hedefini üstlenen ekonomik reform programını kabul etmiştir. Ekonomi ve iş dünyasına girdi sağlamaları, dolayısıyla da nitelikleri ve rekabet edebilirlikleri açısından önemli etkilere sahip olmaları açısından mesleki hizmetlerin, Avrupa ekonomisinde rekabeti geliştirme konusunda önemli rolleri vardır. Mesleki hizmetler ayrıca, tüketicilerle doğrudan ilgili olmaları bakımından da önem kazanmaktadır.

AB'de meslekleri kısıtlayıcı mevcut düzenlemeler şu beş kategoride incelenebilir: (i) fiyat belirleme, (ii) tavsiye edilen fiyatlar, (iii) reklam denetimleri, (iv) giriş şartları ve saklı tutulan haklar, ve (v) iş yapısını ve çok disiplinli uygulamaları yönlendiren düzenlemeler.

Bir yandan, aşırı veya güncelliğini yitirmiş kısıtlayıcı düzenlemelerin tüketiciler açısından olumsuz etkilerini gösteren çok sayıda deneysel araştırma mevcuttur. Bu tür düzenlemeler, hizmet sunucular arasında rekabeti kısıtlamak veya tamamen ortadan kaldırmak gibi birtakım sonuçlar doğurabilir ve dolayısıyla, mesleği uygulayanların maliyet açısından daha verimli çalışmalarına, fiyatları düşürmelerine, kaliteyi artırmalarına veya yenilikçi hizmetler sunmalarına yönelik teşvikleri azaltabilir.

Öte yandan, mesleki hizmetlerde bazı düzenlemelerin gerekli olabileceğine dair temelde üç neden vardır: Tüketiciler ile hizmet sunucular arasındaki bilgi asimetrisi (çünkü mesleki hizmetlerin belirleyici bir özelliği de uygulamacıların tüketicilerin sahip olamayacağı ileri düzey bir teknik bilgiye sahip olmaları gereğidir); dış faktörler (çünkü bu hizmetlerin üçüncü şahıslar üzerinde de etkileri olabilir) ve bazı mesleki hizmetlerin genel anlamda toplum için değerli olabilecek "kamu malları" ürettiği düşüncesi. Bu nedendir ki, kısıtlayıcı düzenlemelerden yana

olanlar, bu tür düzenlemelerin mesleki hizmetlerde kaliteyi belirli bir düzeyde tutmaya ve tüketicileri kötü uygulamalara karşı korumaya yönelik olarak oluşturulduğunu savunurlar.

Komisyon, bu sektördeki bazı düzenlemelerin geçerli birtakım gerekçeleri olduğunu kabul etmekle birlikte, bazı durumlarda geleneksel birtakım kısıtlayıcı kurallar yerine daha rekabet yanlısı mekanizmaların kullanılabileceği ve hatta kullanılması gerektiği düşüncesini taşımaktadır.

Topluluk rekabet kanunları bakımından, meslek örgütleri ile Üye Ülkeler'in üstleneceği sorumluluklar arasında bir ayırım yapmak gereklidir.

Meslek örgütleri tarafından benimsenen bazı düzenlemeler Avrupa Toplulukları (AT) Antlaşması'nın 81. maddesinde belirtilen yasağı ihlâl edebilecek nitelikte kararlar içermektedir. Ancak, mesleklerin ilgili Üye Ülke'de doğru bir şekilde uygulanmasını garanti altına almak adına kayıtsız şartız gerekli olan birtakım düzenlemeler, yasağın kapsamı dışındadır.

Rekabet karşıtı uygulamaları oluşturan, destekleyen veya bunların etkilerini kuvvetlendirici nitelikteki devlet düzenlemeleri AT Antlaşması'nın 3(1)(g), 10(2) ve 81 maddelerini ihlâl eder. Devlet eğer politika oluşturma yetkisini bir meslek örgütüne yeterli önlemleri almaksızın, yani uyulması gereken kamu yararına yönelik hedefleri açıkça belirtmeksizin, son söz hakkını elde tutmaksızın ve uygulama noktasında denetimi elinde bulundurmaksızın devredecek olursa, o Üye Devlet sonuçta meydana gelebilecek ihlâlden de sorumlu tutulabilir.

Komisyon'un görüşüne göre, sonuçta, mesleki düzenlemelerle ilgili tüm değerlendirmelerde bir oranlılık testi uygulanmalıdır. Oranlılık ilkesine göre kuralların net bir şekilde ifade edilebilen, meşru bir kamu yararı hedefi içermesi ve bu hedefe ulaşma doğrultusunda rekabeti mümkün olan en az düzeyde kısıtlayan mekanizmalar olması gerekir. Bu tür kurallar hem hizmeti alanların hem de verenlerin yararına olacaktır.

Komisyon, ilgili tüm kesimlere, haklı gerekçeleri olmayan kuralları değiştirmek veya tamamen ortadan kaldırmak için ortak bir çaba göstermek konusunda çağrıda bulunmaktadır. Üye Ülkelerdeki düzenleyici kurumların ve meslek kuruluşlarının mevcut yasaları inceleyerek, bu kuralların kamu yararı için gerekli olup olmadıklarını, oranlı olup olmadıklarını ve haklı gerekçelerinin bulunup bulunmadığını değerlendirmeleri beklenmektedir. Komisyon ayrıca, tüketici desteğini güçlendirme bakımından ek birtakım rekabet yanlısı

ve şeffaflığı arttırıcı mekanizmaların getirilmesinin gerekip gerekmeyeceği konusunu da ilgili kesimlerle birlikte değerlendirmeyi önermektedir.

Yürürlüğe koyma bakımından, Mayıs 2004'ten itibaren, ulusal rekabet kurumlarının ve ulusal mahkemelerin, söz konusu mesleklerde kural ve düzenlemelerin yasallığını değerlendirmede daha baskın bir rolü olacaktır. Üye Ülkelerde, rekabet kısıtlamalarının merkezî bir ağırlık teşkil etmesi ölçüsünde, serbest mesleklerde AB rekabet kurallarının idari olarak yürürlüğe konulması büyük oranda ulusal rekabet kurumlarının görevi olacaktır. Ancak Komisyon da gerektiği yerlerde belirli durumlar özelinde çalışmalar yapmaya devam edecektir. Avrupa Rekabet Ağı aracılığıyla gerçekleştirilecek işbirliği, 81. ve 82. maddelerin bütüncül ve anlamlı bir şekilde uygulanmasını temin edecektir.

Komisyon 2005 yılında, kısıtlayıcı ve gerekçesiz kuralların ortadan kaldırılması yönündeki ilerlemeye dair bir rapor sunacaktır.

1. GİRİŞ VE KAPSAM

1. Serbest meslekler, örneğin avukatlar, noterler, mühendisler, mimarlar, muhasebeciler ve eczacılarda olduğu gibi, yüksek fen veya bilimlerde özel eğitim görmüş olmayı gerektiren mesleklerdir. Oluşturdukları sektörler genelinde gerek devlet denetimi gerekse meslek kuruluşları tarafından gerçekleştirilen özdenetimler olsun çok ileri düzey bir denetim olgusu karşımıza çıkmaktadır. Bu denetim kapsamına şu konular da dahildir: Mesleğe girecek olan kişilerin sayısı; mesleği uygulayacak kişilerin talep edebilecekleri ücretler, izin verilen diğer ücretlendirme düzenlemeleri (örneğin fazla mesai, iş riski ücretleri); mesleki hizmet girişimlerinde teşkilat yapısı; reklamların ne ölçüde olacağı; ve meslek üyelerine ayrılmış görevler.

2. Mesleğin özdenetimi ile ilgili olarak, AT Antlaşması'nın 81(1). maddesinde "Üye Ülkeler arasındaki ticareti etkileyebilecek ve ortak pazar içindeki rekabeti engelleyici, kısıtlayıcı veya saptırıcı amaç veya etkilere sahip olabilecek, her tür şirket kararı, şirketler arası anlaşma ve meslek kuruluşu kararı" yasaklanmıştır.

3. Devlet denetimi ile ilgili olarak, AT Antlaşması'nın 10(2). maddesi Üye Ülkelerin Antlaşma'nın hedeflerine ulaşmasını riske atabilecek tedbirler almalarını yasaklamaktadır. 3(1)(g) maddesi (iç pazarda engel-

siz bir şekilde işleyen bir rekabet sistemine ulaşma hedefinden bahsedilen madde) ve 81. madde ile ele alındığında, bu hükümler, Üye Ülkelerin, mesleki girişimler için rekabet kurallarını etkisiz kılabilecek nitelikte olan, gerek mevzuat dahilinde gerekse denetim kapsamında yer alan her tür tedbiri uygulamaya sokmaktan kaçınmalarını veya varsa yürürlükten kaldırmalarını gerektirir.

4. Dolayısıyla, bu mesleklerde bir yandan, belli düzeyde bir denetime duyulan ihtiyaç ile diğer yandan Antlaşma'nın rekabet kuralları arasında potansiyel bir gerilim vardır.

5. Bu raporun amacı, rekabet politikası perspektifinden bakıldığında neden meslek alanlarında birtakım eylemlere gerek olduğunu ortaya koymak (2.Bölüm); Komisyon'un şimdiye kadar neler yaptığı hakkında bir rapor sunmak (3.Bölüm); Komisyon'un temel birtakım kısıtlamalara ve bunların kamu yararı adı altında gerçekleştirilmelerine ilişkin tespitlerini ifade etmek (4.Bölüm); bu kısıtlamaların Topluluk yasaları içinde hangi çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini anlatmak (5.Bölüm); ve son olarak gerçekleştirilemeyen kısıtlamaların ortadan kaldırılabilmesi yolunda atılabilecek ileriki adımları önermektir (6.Bölüm).

6. Bu raporda, yalnızca şimdiye dek incelemeye alınmış meslek grupları yani, avukatlar, noterler, muhasebeciler, mimarlar, mühendisler ve eczacılar üzerinde durulmuştur. Bunlarda varılan sonuçlar, komşu mesleklere (örneğin vergi danışmanlığı, gayrimenkul aracılığı) de uyarlanabilir. Tıp mesleklerine bu raporda yer verilmemiştir.¹ Ayrıca Komisyon, değerlendirme sürecini mevcut 15 Üye Ülke ile sınırlamıştır.

7. Komisyon, farklı mekanizmalar kullanılarak da önemli ilerlemeler kaydedilebileceğini düşündüğünden, şu aşamada Antlaşma'nın 86. maddesini kullanma ihtimali üzerinde durmamaktadır. Ayrıca, Antlaşma'nın 82. maddesinin veya Şirket Birleşmeleri Tüzüğü'nün (*Merger Regulation*) uygulanma ihtimalinin de bu raporda ele alınmasını gerekli görmemektedir.²

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Genel Bağlam

8. Mart 2002 tarihinde Lizbon Avrupa Konseyi'nde, AB'yi 2010 yılına kadar dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgi tabanlı ekonomisi haline getirme hedef-

¹ Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) mesleki hizmetlerde rekabet konusunda araştırma yapmakta ve burada yer almayan bazı meslekleri de kapsamına almaktadır.

² Konsey Tüzüğü (EEC) 4064/89, OJL 395, 30.12.1989; 1 Mayıs 2004 tarihinde, şirketler arasında birleşmelerin denetlenmesi hakkında olan 20 Ocak 2004 tarihli 139/2004 sayılı Konsey Tüzüğü (EC) ile değişik; OJ L 24, 29.01.2004.

li bir ekonomik reform programı kabul edilmişti. Bu bağlamda Avrupa Konseyi, hizmet sektörünün ekonomideki anahtar rolü ile büyüme ve istihdam konusunda sahip olduğu potansiyelin altını çizmiştir.

9. Hizmetler, GSMH'nın % 54'ünü ve istihdamın % 67'sini oluşturması nedeniyle AB'de büyümenin ana motorudur.³ Dolayısıyla, Lizbon Programı'nda kilit noktalardan biri de tüm hizmet sunucular için tam olarak işleyen bir iç pazar oluşturmayı amaçlayan "Hizmetlerde İç Pazar Stratejisi"dir.⁴ Bu bağlamda Komisyon, mesleki hizmetler de dahil olmak üzere, İç Pazar'da hizmetler konusunda yeni bir direktif önerisini henüz kabul etmiş bulunmaktadır.⁵ Burada karşılıklı tanıma, idari işbirliği, çok gerektiği yerlerde uyumlaştırma ve özdenetimin teşvik edilmesi konuları gündeme gelmiştir. Denetime tabi olan mesleklerle ilgili olarak, bu öneri, ilk okumasının tamamlanması beklenen ve Mart 2002 tarihinde Komisyon tarafından kabul edilmiş olan Mesleki Yeterliliklerin Tanınması Hakkında Direktif Önerisi'ni tamamlayıcı niteliktedir.⁶ Öneri, mesleki yeterliliklerin tanınması konusundaki mevcut sistemi geliştirerek kuvvetlendirmekte ve sınırlar arasında hizmet sunumu da dahil olmak üzere bu kapsamdaki paralel konuları içermektedir. Avrupa Parlamentosu da mesleki hizmetlerin önemini kabul etmiş durumdadır.⁷

10. Ticari hizmetlerde rekabet ve bu hizmetlerin Avrupa'daki işletmelerin performansına olan katkısı hakkında yakın zamanda çıkmış olan Komisyon Bildirimi'nde, ticari hizmetlerin, özellikle de bilgi ağırlıklı olanların, Avrupa ekonomisinde istihdam artışına ve rekabet hakkındaki Lizbon hedeflerine olan katkısı üzerinde durulmuştur.⁸ Komisyon tarafından önerilen tedbirler arasında, sürekli eğitimin ve becerilerin güncellenmesinin desteklenmesi, verimliliğin geliştirilmesi amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin (ICT) ticari süreçlere dahil edilmesi ve sınırlar arası hizmet sunumunda gönüllü standartların ve hizmet kalitesinin teşvik edilmesi yer almıştır.

2.2. AB Ekonomisinde Mesleki Hizmetlerin Önemi

11. Mesleki hizmetler Avrupa ekonomisinde rekabeti artırmada önemli rol oynamaktadır. Sektörle ilgili kesin bilgiler olmamasına rağmen, "diğer ticari hizmetler"de çalışanların yaklaşık üçte birinin mesleki hizmetler yapmakta olduğu söylenebilir.⁹ Diğer iş alanlarında AB'de 2002 yılında 10 milyon üzerinde kişi çalışmıştır; bu da % 6,4 işgücüne karşılık gelmektedir. Ancak diğer alanlara göre daha kalifiye işçiler çalıştırılmıştır; bu da toplam kalifiye işgücünün % 10'una karşılık gelmektedir.¹⁰ 2001 yılında, yaklaşık 980 milyar Euro iş hacmine ulaşan sektör AB-15 için yaklaşık 500 milyar Euro katma değer oluşturmuştur. Ayrıca, büyümekte olan bir sektördür: 2003 yılının ilk yarısında "diğer ticari hizmetler" in iş hacmi % 5, istihdamı % 0,7 oranında artmıştır.¹¹

12. Mesleki hizmetlerin ekonomi ve iş dünyasına büyük etkileri olduğundan kalitesi ve rekabet gücünün de ekonominin geneli üzerinde etkisi vardır. İtalya Rekabet Kurumu ihracat firmalarının toplam değerinin ortalama % 6'sının mesleki hizmetlerden kaynaklandığını tahmin etmektedir. Mesleki hizmetlerde fiyat ve kalite çeşitliliği ve yeniliklerin geliştirilmesi, Avrupa'daki işletmeler arasındaki rekabeti ve AB'nin GSMH'sını artıracaktır.

13. Mesleki hizmetler ayrıca, tüketiciler üzerinde doğrudan etkiye sahip olduklarından dolayı da önemlidirler. Mesleki hizmetlerde rekabet yakın gelecekte daha çok yerel düzeyde gerçekleşecek gibi görünmektedir. Mevcut hizmetlerin çeşitliliği ve farklı fiyat seçenekleri, kullanıcıların kendi ihtiyaçlarına en uygun fiyat ve kalite birleşimini seçmelerine olanak vermektedir.

14. Avrupa Komisyonu Rekabet Genel Müdürlüğü tarafından, çeşitli Üye Devletlerde serbest meslek düzenlemelerinin ekonomik etkisi hakkında yapılan güncel bir çalışmadan elde edilen sonuçlar, hafifletilmiş düzenlemelerin ülkenin genel zenginliği

³ Kaynak: Eurostat, *Avrupa İş Dünyası: Gerçekler ve Rakamlar (European Business: Facts and Figures)*, 2002. Buradaki hizmetlere inşaat dahildir; fakat sosyal hizmetler ve kamu idaresi kapsamı dışı bırakılmıştır.

⁴ Komisyon'dan Konsey ve Avrupa Parlamentosu'na Bildirim, *Hizmetler için İç Pazar Stratejisi*, COM(2000) 888 nihai, 29.12.2000.

⁵ *Avrupa Parlamentosu ve Konsey'den İç Pazarda Hizmetler Hakkında Direktif Önerisi*, COM (2004) 002, 13.01.2004.

Bu belgenin hazırlandığı tarihte direktif önerisi halinde olan bu belge, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin İç Pazarda Hizmetler (SIM) Direktifi (2006/123/EC) başlığı altında 27 Aralık 2006 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır. – yay. baz. notu

⁶ *Mesleki Yeterliliklerin Tanınması Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey'den Direktif Önerisi*, COM (2002) 119, 7.3.2002 nihai.

Bu belgenin hazırlandığı tarihte direktif önerisi halinde olan bu belge, AB Parlamentosu ve Komisyonu'nun Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktifi (2005/36/EC) başlığı altında 7 Eylül 2005 tarihli AB Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır. – yay. baz. notu

⁷ *Serbest Meslekler İçin Pazar Düzenlemeleri ve Rekabet Kuralları Hakkında Avrupa Parlamentosu Kararı*, 16.12.2003.

⁸ *Ticari Hizmetlerin Rekabet Gücüne ve Avrupa Kurumlarına Katkıları*, COM (2003) 747 nihai, 4.12.2003.

⁹ Avrupa Topluluğu Ekonomik Etkinlikler Sınıflandırması'nda (NACE) 74. kategori "Diğer iş alanları" şunları içermektedir: Hukuk, muhasebe ve denetim faaliyetleri; danışmanlık; pazar araştırması; ticari ve idari danışmanlık; mimarlık ve mühendislik etkinlikleri ve ilgili teknik danışmanlık; teknik deney ve analiz; reklamcılık; iş arama ve personel durumu; araştırma ve sosyal faaliyetler; endüstriyel temizlik ve diğerleri.

¹⁰ Kaynak: Eurostat, *AB İşgücü Araştırması (EU Labour Force Survey)*.

¹¹ Kaynak: Eurostat, *2003 Yılı'nın İkinci Üç Aylık Döneminde Hizmetlerin Gelişimi (Developments for Services During the Second Quarter of 2003)*.

için bir engel olmadığını, hatta bu zenginliği artırıcı nitelikte olduğunu göstermektedir¹². Düzenlemelerin daha az olduğu ülkelerde, oransal açıdan daha fazla uygulama yapan meslek adamı, göreceli olarak daha fazla bir toplam iş hacmi yaratmaktadır.

3. MESLEKİ HİZMETLERDE REKABET ALANINDA KOMİSYON HAREKETİ

15. Serbest mesleklerdeki düzenlemeleri ve etkilerini daha iyi anlamak için Komisyon 2002 ve 2003 yıllarında envanter çıkarma konusunda önemli bir görev üstlenmiştir.

16. İlk olarak, farklı düzenleme sistemleri ve onların ekonomik etkileri hakkında güvenilir bilgi almak amacıyla, Rekabet Genel Müdürlüğü tarafından 2002 yılında düzenlenen yukarıda bahsedilen çalışma Mart 2003 yılında internette yayınlanmıştır. Üye Devletler ve farklı meslekler arasında düzenlemelerin yoğunluğu açısından ciddi farklılıklar görülmüştür (**Şekil 1**). Göreceli olarak daha az düzenlemeye sahip ülkelerin piyasalarında daha kötü bir işleyiş olmadığı da gözlemlenmektedir. Bunun tersine çalışmanın sonucu mesleklerde daha fazla özgürlüğün ülke için daha fazla zenginlik sağladığını göstermektedir.

17. İkinci olarak, çalışmanın takibi açısından Komisyon "Serbest Mesleklerde Düzenleme ve Etkileri" konusunda 27 Mart tarihinde görüş alma sürecini başlatmıştır. Alınan yaklaşık 250 görüşün yanı sıra 15 Üye Devlette mevcut kural ve yönetmelikler de inter-

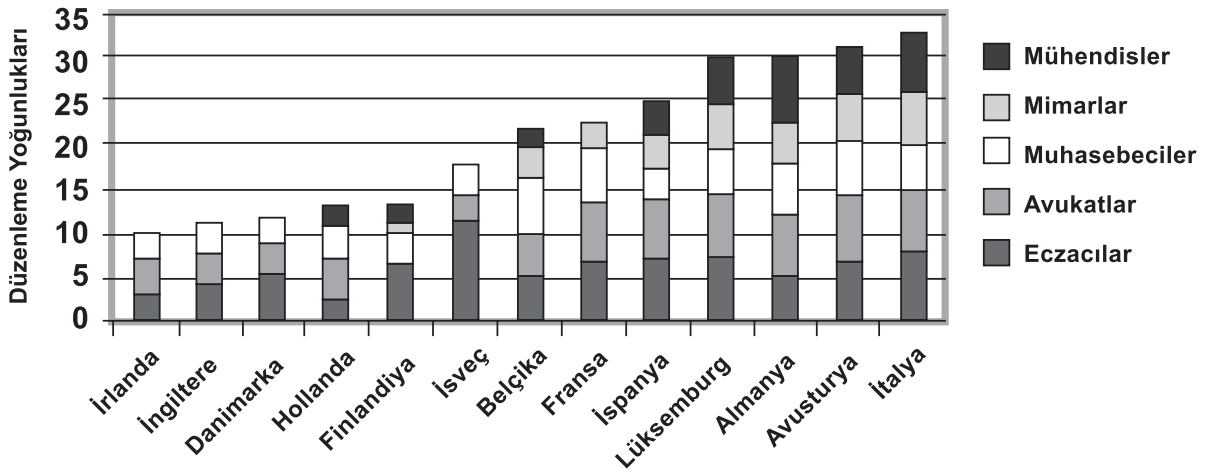
nette yayınlanmıştır.¹³ Envanter faaliyeti, Brüksel'de 28 Ekim'de, yaklaşık 260 meslek temsilcisi ile çeşitli işverenler, tüketici temsilcileri, rekabet kurumları, politikacılar ve bunların yanı sıra akademik dünyanın bir araya geldiği Mesleki Hizmetlerde Düzenleme konulu konferansla sona ermiştir.

18. Envanter faaliyeti süresince ve sonrası Komisyon diğer rekabet kurumlarıyla yakın bir işbirliği kurmuştur. Örneğin, mesleki hizmetleri düzenleyen kurullar Ulusal Rekabet Kurumları Genel Müdürleri arasında 18 Haziran ve 19 Kasım 2003 tarihlerinde yapılan toplantılarda tartışılmıştır. Ulusal Rekabet Kurumları uzmanları ile Kasım 2003 tarihinde bir toplantı düzenlenmiş ve bu toplantıda bu alandaki ortak yaklaşımlar tartışılmıştır.

19. Bu envanter çıkarma süreci Komisyon'a, sektörlerde mevcut bulunan çeşitli piyasa sorunlarını ve farklı düzenleme sistemlerinde bunlara karşılık getirilen çözümleri değerlendirme imkanı sağlamıştır. İlgili diğer taraflar tartışmaya çeşitli kültürel hassasiyetler ve tüketicilerin güçlendirilmesi gereği gibi yeni boyutlar getirmişlerdir.

20. Buna paralel olarak, Komisyon geleneksel bir örnek çalışma gerçekleştirmiştir. Mesleki hizmetlerde ücret tarifelerini yasaklayan ilk kararının ardından (bu karar İtalyan vergi kuruluşlarına yönelik olarak oluşturulmuştur)¹⁴ on yıl geçmesine rağmen minimum ücret tarifelerinin hâlâ yürürlükte olduğunu gören Komisyon üzüntü duymaktadır. Bu nedendir

Şekil 1: AB Üye Devletlerinde Düzenleme Yoğunluğu Göstergeleri

Kaynak: IHS Araştırması

Not: Yunanistan ve Portekiz dâhil edilmemiştir, çünkü bazı mesleklerle ilişkin bilgi eksikliği söz konusudur.

¹² Farklı Üye Devletlerde Serbest Mesleklerdeki Düzenlemelerin Ekonomik Etkisi (*Economic Impact of Regulation in the Field of Liberal Professions in Different EU Member States*), Ian Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogus, Institute for Advanced Studies (IHS), Viyana, Ocak 2003.

¹³ Bu ve ilgili diğer belgelere, ec.europa.eu/comm/competition/sectors/professional_services/studies/studies.html adresinden ulaşılabilir.

¹⁴ AT Antlaşması'nın 85. maddesine bağlı bir dava ile ilgili olarak, 93/438/EEC: 30 Haziran 1993 tarihli Komisyon Kararı, (IV/33.407-CNDS) OJL203, 13.08.1993, s. 27.

ki Komisyon 3 Kasım 2003 tarihinde Belçikalı Mimarlar Birliği'ne, tavsiye niteliğindeki minimum ücret tarifesinin AB rekabet kurallarını ihlâl ettiğini ve bu nedenle ceza kesilebileceğini bildiren bir gerekçeli karar göndermiştir.

21. Mesleki hizmetler alanında mevcut kısıtlamaları yakından inceleme işini Komisyon tek başına yürütmemektedir. Haziran 2002'den bu yana çalışmalarını Ulusal Rekabet Kurumları ile de koordine etmiştir. Belli başlı olayların ele alınması anlamında, hemen hemen tüm Ulusal Rekabet Kurumları kendi ulusal rekabet kanunları kapsamında izinler ve muafiyetlere ilişkin bildirimler veya meslek kuruluşlarının uygulamalarına yönelik şikayetlerle ilgilenmişlerdir. Davalar arasında en yaygın olanı, ücret belirlemenin meslek kuruluşları tarafından yapılmasına yönelik olmuştur. Tabii ki, mesleğe girişte ayırım gözeten şartlar, grev uygulamaları ve reklam kısıtlamaları konularıyla ilgili adımlar da atılmıştır. Beş ayrı Ulusal Rekabet Kurumu (Danimarka, İrlanda, Hollanda, Finlandiya, İngiltere), özellikle sabit fiyat uygulamaları veya tavsiye niteliğindeki ücret tarifelerini ortadan kaldırmaya yönelik olmak üzere, bu sektöre reform getirmeye yönelik genel bir eylem programını başlatmış durumda veya sürdürmektedir.

4. SERBEST MESLEKLERDE KISITLAYICI DÜZENLEMELER

22. Serbest mesleklerde kısıtlayıcı düzenlemeler arasında, mesleğe giriş şartları ve birtakım hizmetlerin sözkonusu mesleğe tahsisi gibi şartları getiren lisans kısıtlamaları ve ayrıca, fiyat düzenlemeleri, reklam kısıtlamaları ve işletme yapısının denetimi gibi uygulamaya yönelik kurallar yer almaktadır. Bu tür kısıtlamalar, hizmet sunucular arasında rekabeti ortadan kaldırarak veya kısıtlayarak, mesleği uygulayanların maliyet açısından daha verimli çalışabilmelerini, fiyatları düşürmelerini, kaliteyi artırmalarını veya yeni hizmetler sunmalarını engellemektedirler. Fiyatların düzenlenmesi, reklam kısıtlamaları ve mesleğe girişe ilişkin kısıtlamalar örneğin fiyatların rekabetçi düzeyin üzerinde kalmasına neden olmaktadır. İş yapısı kuralları yeni hizmetlerin ve maliyet açısından verimli iş modellerinin gelişimini engelleyebilmektedir.

23. Deneysel araştırmaların büyük bir kısmı, kuralların fazla olmasının tüketiciler üzerindeki olumsuz etkilerini göstermektedir.¹⁵ Bu araştırmalar, reklâmcılık ve lisans konularındaki düzenlemelerin aşırı düzeylerde olmasının bazı durumlarda mesleki hizmet piyasasında daha düşük kaliteye rağmen daha yüksek fiyata neden olduğunu göstermiştir. Bununla

birlikte, rekabet karşıtı kısıtlamaların hafifletilmesi fiyat ve kaliteyi olumlu yönde etkilemiştir.

24. Diğer taraftan mesleki hizmetlerde kuralların gerekliliği konusunda üç önemli neden vardır.

25. Birincisi, işveren ve hizmet sunucular arasındaki "bilgi asimetrisi" kavramına dayalıdır. Mesleki hizmetlerin tanımlayıcı özelliklerinden biri, uygulamacıların yüksek düzeyde teknik bilgiye sahip olmaları gerektiğidir. Tüketiciler bu bilgiye sahip olmayabilirler ve bu yüzden de aldıkları hizmetin kalitesi konusunda karar vermekte zorlanabilirler. Mesleki hizmetler sonucu elde edilecek ürünler, kalitenin önceden gözlem yoluyla veya bazı piyasalarda tüketim veya kullanım sırasında bile çok kolay ölçülemediği "güvene dayalı mallardır" (*credence goods*).

26. İkinci gerekçe "dış faktörler" kavramına dayalıdır. Bazı pazarlarda, verilen bir hizmet o hizmeti satın alan dışında birtakım üçüncü tarafları da etkiler. Doğru şekilde yapılmayan denetimler kredi açanları veya yatırımcıları yanlış yönlendirebilir. İyi inşa edilmeyen bir bina kamu güvenliğini tehlikeye düşürmektedir. Bu hizmetleri sunanlar ve satın alanların sözkonusu dış faktörleri yeterince dikkate almamaları tehlikesi bulunmaktadır.

27. Üçüncü gerekçe "kamu malları" kavramına dayalıdır. Belli bazı mesleki hizmetler genel olarak toplumda değeri olan kamu malları üretmeyi amaçlarlar. Adaletin tam bir şekilde sağlanması veya kentlerin kaliteli bir şekilde geliştirilmesi bunlar arasında sayılabilir. Birtakım mesleki hizmetlerin yasalarla düzenlenmemesi, kamu mallarının yetersiz veya eksik olarak sunulması sonucunu doğurabilir.

28. Bazı durumlarda bu sorunlar arzda eksikliğe, fazlalığa veya kalitesiz hizmete neden olabilir. Kısıtlayıcı kurallar bu yüzden mesleki hizmetin kalitesini koruyan unsurlar olarak nitelendirilmiştir. Örneğin; ruhsat sınırlamaları gerekli yetkinliğe veya yeterliliğe sahip olmayan uygulamacıların hizmet sunmalarına engel olabilir; disiplin prosedürleri nitelik yönünden minimum standartları karşılamayan hizmet sunucuları cezalandırmak için kullanılabilir. Reklâm konusundaki sınırlamalar tüketicileri yanlış yönlendirilmeye karşı korumaktadır.

29. Avrupa Parlamentosu serbest mesleklerde pazarın düzenlenmesi ve rekabet kurallarıyla ilgili kararında şu sonuca varmıştır: "Genel bir bakış açısıyla, her bir mesleğin kendine özgü bağlamı içinde, özellikle meslek üyelerinin örgütlenme, yeterlilik, meslek

¹⁵ Bkz. "Mesleki Hizmetlerde Rekabet", Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Rekabet Kanun ve Politika Bülteni, No: 4, Şubat 2002, s. 56-57 (www.oecd.org/dataoecd/35/4/1920231.pdf). Ayrıca 18. ve 19. dipnotlarda verilen kaynaklara bakınız.

etiği, denetim, sorumluluk, tarafsızlık ve yetkinlikleriyle ilgili olanlar veya çıkar çatışmaları ile yanlış yönlendirici reklâmları önlemek için oluşturulanlar olmak üzere çeşitli kurallara gereksinimi vardır. Bununla birlikte, bu kuralların son kullanıcıya güvenirlilik ve deneyim konusunda garanti sağlamaları ve rekabet üzerinde kısıtlama getirmemeleri esastır".¹⁶

30. Aşağıda verilen alt başlıklarda AB'de mesleki hizmetler konusunda getirilen kısıtlamalar beş temel kategoride ayrı ayrı ele alınmaktadır: (i) sabit ücretler; (ii) tavsiye edilen ücretler; (iii) reklâmcılık kuralları; (iv) mesleğe giriş koşulları ve saklı haklar; (v) iş yapısı ve çok disiplinli uygulamaları belirleyen kurallar. Her bölümde söz konusu kategori ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşlerin genel bir özeti ve mevcut kuralların nasıl hafifletilebileceği konusunda çeşitli açıklamalar sunulmaktadır.

4.1. Sabit Ücretler

31. Mesleki hizmetler için alınan ücretler, birçok Üye Devlette uygulamacılar ve işverenler arasında serbestçe görüşülmektedir. Ancak, bazı ülkelerde hâlâ sabit ücret ve minimum-maksimum ücret uygulamaları devam etmektedir. Bu konuda Komisyon'un mevcut bilgisi **Tablo 1**'de verilmektedir. Sabit veya minimum ücretler rekabete en zararlı etkileri olan ve rekabetçi pazarların tüketicilere sundukları yararları ciddi ölçüde azaltan veya yok eden düzenlemelerdir.

32. Bazı meslek örgütlerine göre, sabit ücret uygulaması ücretlerin düşük tutulmasını sağlayan bir mekanizmadır. Öte yandan ekonomi kuramı, diğer açılardan rekabetçi olan bir pazarda gerçekleştirilen sabit ücret uygulamasının ücretleri rekabetçi düzeylerin altında tutma konusunda başarılı olmadığını savunmaktadır.

33. Meslek örgütleri ayrıca, sabit ücretlerin hizmet kalitesini koruduğunu savunmaktadırlar. Ancak sabit fiyatlar, ne ilkelerine bağlı olmayan uygulamacıların kalitesiz hizmet sunmalarını engelleyebilir; ne de uygulamacıların mali nedenlerle kalite ve ücretleri düşürme eğilimlerini ortadan kaldırabilir. Ayrıca, kaliteyi sağlayacak ve tüketiciyi koruyacak daha az kısıtlayıcı mekanizmalar mevcuttur. Örneğin, mesleki hizmetler hakkında bilginin niteliği ve erişilirliğini geliştirme konusunda yapılacak birtakım düzenlemeler tüketicilerin hizmeti daha bilinçli bir şekilde satın almalarını sağlar.

34. Son yirmi yıldır, birçok üye devlet serbest mesleklerde sabit ücretleri kaldırmışlardır. 1970'li ve 1980'li yıllarda örneğin İngiltere'de mimarlık ve noterlik hizmetleri için sabit ücretler kaldırılmıştır.

Fransa'da da hukuk hizmetleri için sabit ücretler kaldırılmıştır. Hukuk, muhasebecilik, mühendislik ve mimarlık meslekleri günümüzde birçok üye devlette sabit ücret olmaksızın etkin bir şekilde yürütülmektedir. Bu durum, söz konusu meslekler için ücret denetiminin çok önemli bir düzenleyici unsur olmadığını ve daha az kısıtlayıcı mekanizmaların yüksek standartların korunması için etkin araçlar olarak kullanılabileceklerini göstermektedir.

35. Mesleğe giriş için fazla engel bulunan ve yeterince rekabet ortamına sahip olmayan pazarlarda, maksimum ücretlerin tüketicileri fahiş fiyattan koruması olasıdır. Bununla birlikte, AB'de mesleklerin çoğu için bunun geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir.

36. İspanya'da ücretlere ilişkin düzenlemelerin ciddi biçimde rekabeti kısıtlayan mesleğe girişe ilişkin nicel kısıtlamalar ve reklâm yasakları gibi çeşitli kurallarla birleştirildiği noterlik mesleği bu konuda bir istisna oluşturabilir. Bu pazarda, düzenleyicilerin reform yapmak için daha bütünsel bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir. Fiyat tarifesinin kaldırılmasına, örneğin mesleğe girişe ilişkin nicel kısıtlamalarda ve reklâm sınırlamalarında rahatlatma gibi diğer rekabet yanlı birtakım reformların da eşlik etmesi gerekebilir.

Tablo 1: Sabit, minimum veya maksimum ücretlere sahip meslek ve ülkelerin listesi

Meslek	Sabit Fiyatlar	Minimum Fiyatlar	Maksimum Fiyatlar
Muhasebe/ Denetçilik	Yunanistan ve Portekiz (yasal denetim için)	İtalya (kamuda çalışan muhasebeciler için)	İtalya (kamuda çalışan muhasebeciler için)
Vergi Danışmanları	Almanya		
Mimarlar		İtalya, Almanya	Almanya
Mühendisler		İtalya, Almanya, Lüksemburg	Almanya
Avukatlar		İtalya, Almanya, Lüksemburg	İtalya
Noterler		Belçika, Fransa, Almanya, İspanya, Yunanistan	Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Yunanistan, İtalya, Hollanda, İspanya

Kaynak: 12. dipnotta bahsedilen çalışmaya ek olarak, meslek örgütleri ve/veya ulusal rekabet kurumları tarafından sağlanan bilgi. Eczacılar dâhil değildir.

¹⁶ Serbest Mesleklerde Pazar Denetimi ve Rekabet Kurallarına İlişkin Avrupa Parlamentosu Kararı, 16.12.2003.

4.2. Tavsiye Edilen Ücretler

37. Tavsiye edilen ücretler az sayıda Üye Devlette hukuk, muhasebe, mimarlık ve mühendislik hizmetleri için yayınlanmaktadır (**Tablo 2**). Tavsiye edilen ücretlerin, sabit ücretler gibi rekabet üzerinde önemli olumsuz etkileri vardır. İlk olarak, tavsiye edilen ücretler hizmet sunucular arasında fiyat koordinasyonunu kolaylaştırabilir. İkinci olarak da makul fiyat seviyeleri konusunda tüketicileri yanlış yönlendirebilir.

38. Meslek örgütleri, tavsiye niteliğindeki ücretlerin tüketicilere hizmetlerin ortalama maliyetleri hakkında faydalı bilgi verdiklerini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, bireysel anlamda ücretlerin belirlenmesi veya görüşülmesi aşamalarında da yine tavsiye edilen ücretlerin kullanılmasının müzakere maliyetleri düşürdüğünü ve ayrıca ücret belirleme konusunda deneyime sahip olmayan uygulamacılar için de kılavuz görevi gördüğünü ifade etmektedir. Bu tarifeler, karmaşık hizmetler için ücret görüşmeleri sürecinde işlem maliyetinden tasarruf sağlayabilmektedirler.

39. Arama maliyetlerinin yüksek olduğu pazarlarda, tüketicilerin tipik fiyatlar konusunda doğru bilgiye ulaşabilmeleri onlar açısından gerçekten de bir avantaj olabilir. Ancak, ücret bilgisinin sağlanması konusunda alternatif yöntemler bulunmaktadır. Örneğin, tüketici örgütleri gibi bağımsız taraflarca yayınlanan tarihe veya diğer ayrıntılı verilere dayalı fiyat bilgisi tüketiciler için rekabeti daha az bozan ve daha güvenilir bir fiyat kılavuzu sağlayabilir.

40. Meslek adamlarının ücretleri belirlemede tavsiye edilen fiyatlara ihtiyaç duydukları iddiası bu tespitlerden hareketle gittikçe zayıflamaktadır. Diğer hizmet sunucuları gibi meslek adamları da ücret belirlemede gerekli iş deneyimini genellikle zamanla kazanmakta veya bunu hizmet olarak almaktadır. Ayrıca, işlem maliyetlerini düşürmek için tarihe veya diğer ayrıntılı verilere dayalı fiyat bilgi sistemleri gibi daha az kısıtlayıcı mekanizmalar da bulunmaktadır.

41. Son yirmi yıldır birçok ülke mesleki hizmetler için tavsiye edilen fiyatları kaldırmıştır. 1980'li yılların sonlarında örneğin Finlandiya Rekabet Kurumu hukuk, mimarlık ve diğer mesleki hizmetlerde tavsiye edilen fiyat kavramının kaldırılmasını teşvik etmiştir. 1990'lı yılların sonlarında da tavsiye edilen fiyatlar Hollanda'da avukatlar için Fransa'da ise mimarlar için kaldırılmıştır. Son iki yıldır, tavsiye edilen fiyatlar İngiltere'de mimarlar ve inşaat şirketleri için kaldırılmıştır.

Tablo 2: Tavsiye edilen fiyatlara sahip ülkeler özeti

Meslek	Tavsiye edilen fiyatlar
Muhasebe/ Denetim	Avusturya, Portekiz, Yunanistan
Mimarlar	Avusturya, Belçika, Danimarka, İrlanda, Almanya, İspanya
Mühendisler	Avusturya, Lüksemburg
Avukatlar	Avusturya, Portekiz, İspanya
Noterler	Avusturya, Belçika

Kaynak: 12. dipnotta bahsedilen çalışmaya ek olarak, meslek örgütleri ve/veya ulusal rekabet kurumları tarafından sağlanan bilgi. Eczacılar dâhil değildir.

4.3. Reklam Kısıtlamaları

42. AB'deki mesleklerin çoğu sektöre özel reklam kurallarına tabidir (**Tablo 3**). Bazı durumlarda reklam yapmak yasaktır. Bazılarında radyo reklamları, televizyon reklamları veya "telefon üzerinden pazarlama" (*cold calling*) gibi belirli reklam biçimleri ile birtakım reklam içerikleri yasaklanmaktadır. Bazı durumlarda, mevcut reklamcılık kurallarında tam bir netlik bulunmadığından meslek adamları çeşitli reklam biçimlerini kullanmaktan vazgeçmektedirler.

43. Ekonomi kuramına göre reklam, tüketicilere farklı ürünler hakkında bilgi vermesi ve daha bilgili bir şekilde alışveriş yapmalarını sağlaması açısından rekabeti de destekleyebilmektedir. Farklı ürünler hakkında bilgi alma maliyetini artıran reklam sınırlamaları rekabeti azaltabilir ve böylelikle tüketiciler ihtiyaçlarını karşılayacak en iyi fiyat ve kaliteyi bulmakta zorlanabilirler. Ayrıca özellikle de karşılaştırmalı reklam olmak üzere çeşitli reklam uygulamaları, pazara giren yeni firmalar veya mevcut firmaların piyasaya yeni ürün sürmeleri için önemli bir rekabet aracı olabilir.¹⁷

44. Reklam konusundaki kısıtlamaları savunanlar, mesleki hizmetleri sunanlar ile bu hizmeti alan tüketiciler arasındaki bilgi asimetrisini vurgulamaktadırlar. Bu görüşe göre, tüketiciler mesleki hizmetler hakkında bilgi edinmekte zorlanmaktadır ve bu yüzden yanlış yönlendirmeler ve menfaatlerinin kötüye kullanılmasına karşı özel olarak korunmaları gerekmektedir.

45. Bununla birlikte, bazı reklam sınırlamalarının potansiyel olumsuz etkilerini vurgulayan deneysel bulgularda artış görülmektedir.¹⁸ Bu araştırmaya

¹⁷ Bkz. Karşılaştırmalı reklamı da dahil ederek yanıltıcı reklamlar hakkındaki 84/450/EEC no'lu Direktifi değiştiren 6 Ekim 1997 tarihli ve 97/55/EC no'lu Direktif, OJL290, 23.10.1997, s.18.

göre, reklam sınırlamaları bazı durumlarda hizmetin kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmaksızın mesleki hizmet ücretlerini artırabilmektedir.

Bu bulgulardan çıkartılan sonuç; bu tür reklam sınırlamalarının mesleki hizmetlerde bilgi asimetrisine uygun bir yanıt sağlamadıklarıdır. Bunun tersine, doğru ve objektif reklamcılık tüketicilerin daha bilinçli alışveriş kararları almalarını ve bu asimetrinin üstesinden gelmelerine yardımcı olacaktır.

46. Son yirmi yıldır, birçok Üye Devlet, mesleklerdeki reklam kısıtlamalarına bir rahatlama getirmişlerdir. 1970'li yıllarda örneğin, reklamcılık kısıtlamaları İngiltere'de hukuk ve muhasebe mesleklerinden kaldırılmıştır. 1990'lı yıllarda da reklamcılık kısıtlamaları Danimarka'da hukuk, muhasebe ve mimarlık mesleklerinden kaldırılmıştır. Son birkaç yıldır da Almanya'da bazı meslek gruplarında katı reklamcılık yasalarına bir rahatlama getirilmiştir.

Tablo 3: Önemli reklamcılık kısıtlamalarına sahip meslek ve ülkelerin özeti.

Meslek	Etkin Reklamcılık Yasası	Özel Reklamcılık Kısıtlamaları
Muhasebe	Fransa	Belçika, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Portekiz
Denetçilik	Fransa, Lüksemburg, Portekiz, İspanya	Belçika, Almanya, Yunanistan, İtalya
Mimarlar	İtalya, Lüksemburg	İrlanda, Almanya, Hollanda, Avusturya, Yunanistan
Mühendis	Lüksemburg	İtalya, Yunanistan, İrlanda
Avukat	Yunanistan, Portekiz, İrlanda ("barrister" denilen üst mahkeme avukatları için)	Avusturya, Belçika, Fransa, İrlanda ("solicitor" denilen alt mahkeme avukatları için), İtalya, Lüksemburg, İspanya
Noter	Fransa, İtalya, İspanya, Yunanistan	Avusturya, Almanya
Eczacı	İrlanda, Portekiz, Yunanistan	Avusturya, Fransa, Lüksemburg

Kaynak: 12. dipnotta bahsedilen çalışmaya ek olarak, meslek örgütleri ve/veya ulusal rekabet kurumları tarafından sağlanan bilgi.

47. Günümüzde pek çok Üye Devlette, muhasebecilik ve teknik meslekler sektöre özel reklam kısıtlamalarına ihtiyaç duyulmaksızın verimli olarak işlemektedirler. Bu durum da sözkonusu mesleklerde sektöre özel reklam kısıtlamalarının tüketicilerin yanlış yönlendirilmesini engellemek konusunda ge-

rekli olduklarını göstermektedir. Benzer şekilde, hukuk, noterlik ve eczacılık meslekleri birçok Üye Devlette reklamcılığın birçok şeklini kullanabilmektedirler. Bununla birlikte doğal olarak mesleklerin tümü gerçek dışı ve aldatıcı reklamcılığı önleyen genel kurallara uymak durumundadırlar.

4.4. Mesleğe Giriş Kısıtlamaları ve Mesleğe Tahsis Edilmiş Görevler

48. Birçok Üye Devlette meslekler yeterliliğe dayalı kayıt koşullarına tabidirler. Bu koşullar minimum eğitim süresi, mesleki sınav ve meslek pratiği şeklinde görülebilmektedir. Birçok durumda giriş kısıtlamaları bazı hizmetlerin sunumunda saklı tutulan haklarla birlikte değerlendirilmektedir. Bazı Üye Devletlerde eczacılık ve noterlik meslekleri demografik veya coğrafi kriterlere dayalı nicel giriş kısıtlamalarına bile tabi olabilmektedirler.

49. Saklı tutulan hakları da dikkate alan nitel giriş kısıtlamaları, sadece uygun yeterlilik ve yetkinliğe sahip uygulayıcıların belli bazı görevleri yürütmeyeceklerini temin etmektedir. Bu kısıtlamaların, mesleki hizmetlerin kalitesini sağlamada önemli katkıları olacaktır.

50. Ancak, lisans verme konusundaki kuralların aşırı düzeyde olması, hizmet sunucuların sayısını düşürecek ve dolayısıyla da hizmetin kalitesi ile rekabete olumsuz yönde etki edecektir. Deneysel araştırmalar, bazı durumlarda aşırı düzeydeki kısıtlamaların kaliteyi olumlu yönde etkilemeyip, daha yüksek fiyatlara neden olduğunu göstermektedir. Örneğin 1990 yılında hazırlanan bir raporda, ABD Federal Ticaret Komisyonu lisans vermeye ilişkin kısıtlamalar konusunda yapılan çok sayıda deneysel çalışmayı değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre, az sayıdaki çalışmanın sonucu iş yapısına ilişkin kısıtlamaların daha yüksek kaliteyi getirdiğini gösterirken, çalışmaların büyük bir bölümü lisans veya lisansla ilgili olarak iş yapısına ilişkin kısıtlamaların kaliteyi etkilemediğini göstermiştir. Hatta bazı durumlarda lisans kısıtlamalarının kalite üzerinde olumsuz etkisi bile gözlemlenmiştir.¹⁹

51. Buna karşılık, bazı ülkelerde çeşitli mesleklerdeki kısıtlamaların hafifletilmesi kaliteyi belirgin bir şekilde etkilemeksizin, daha düşük ücretlere neden olmuştur. Örneğin, Avusturya'da noterlik işlemlerinde avukatların, mahkeme işlemlerinde ise üst mahkeme avukatlarının (barrister) tekellerinin kaldırılması hukuk masraflarının genelinde yaklaşık % 12 düşüşle sonuçlanmıştır. İngiltere'de noterlik hizmetlerinin

¹⁸ Hukuk mesleğinde reklam kısıtlamalarına ilişkin bir araştırma, örneğin F.H. Stephen ve J.H. Love tarafından özetlenmiştir: B.Bouckaert ve G.De Geest (ed), "Hukuk Mesleğinin Kuralları", Kanun ve Ekonomi Ansiklopedisi, Cilt III: Sözleşme Kuralları, Cheltenham, 2000, ss. 987-1017.

¹⁹ C. Cox ve S.Foster, Mesleki Kuralların Maliyetleri ve Faydaları, Federal Ticaret Komisyonu Adına Ekonomi Bürosu Personel Raporu, 1990, ss. 26-27.

verilmesi konusunda çeşitli mesleklere tanınan hakların 1980'li yıllarda daha da genişletilmesi yine aynı şekilde daha düşük fiyatlara neden olmuştur. Hollanda'da 1990'lı yılların sonlarında emlakçılar için mesleğe giriş kısıtlamaların kaldırılmasıyla kayıt sayısında yükselme, emlak işlemlerinde daha düşük ücretler ve hizmette daha esnek şartlar görülmüştür.

52. Bu deneyimler lisans verme kurallarının bazı durumlarda aşırı kısıtlayıcı olabildiklerini ve mevcut kuralların hafifletilmesinin tüketicilerin yararına olabileceğine göstermektedir.

53. İlk olarak, mesleğe giriş koşullarının mesleğin karmaşıklığı açısından orantısız olduğu yani aşırı kaldığı durumlarda sözkonusu koşulların hafifletilmesi sözkonusu olabilir.

54. İkinci olarak, mesleğe tahsis edilmiş görevlerin kapsamını daraltmak mümkün olabilir. Yüksek nitelikler gerektiren meslekler, bazı durumlarda, yerine getirdikleri temel hizmetlerin yanı sıra daha az karmaşık olan birtakım hizmetleri de vermek üzere kendilerine tahsis edilmiş haklara sahiptirler. Örneğin üye devletlerin bazılarında avukatlar veya noterler hukuki görüş verme konusundaki temel haklarının yanı sıra, devir ve vasiyet işleriyle ilgili hizmetler verme konusunda da kendilerine tahsis edilmiş haklara sahiptirler. Bu gibi durumlarda, daha az karmaşık olan bu ek hizmetlerin daha geniş bir hizmet sunucu grubu tarafından verilebilmesi mümkün olabilir.

55. Üçüncü olarak, kaliteyi garanti eden daha az kısıtlayıcı mekanizmaların olduğu durumlarda mesleklere tahsis edilmiş alanlar kaldırılabilir. Örneğin bazı pazarlarda, bağımsız akreditasyon veya kalite denetim sistemleri aracılığıyla kaliteyi sağlamak mümkün olabilmektedir. Bu pazarlardaki tüketiciler yeterliliğe sahip veya akredite olmuş bir hizmet sunucuyu seçmekte serbesttirler.

56. Nicel giriş kısıtlamaları hizmet sunucuların sayısını ve dolayısıyla da tüketici için mevcut seçenekleri ve arzı düşürmektedir. Daha da fazlası, bazı durumlarda nicel kısıtlamalar yerel tekellerin oluşmasına neden olabilmektedir.

57. Birtakım önemli hizmetlere ulaşımın daha güvenli hale getirilmesi için demografik kriterlere dayalı nicel kısıtlamaların gerekli olduğu yönünde çeşitli tartışmalar bulunmaktadır. Buna göre ilk olarak, nicel kısıtlamaların bir yandan seyrek nüfuslu bölgelerdeki hizmet sunucuların varlıklarını sürdürdürebilmelerini sağlayarak diğer yandan da kârı arttırdığı savunulmaktadır. İkinci olarak ise, nicel kısıtlamaların seyrek nüfuslu bölgelerde hizmetlerin

gereğinden fazla biçimde tekrar etmesinin önüne geçtiği savunulmaktadır (örneğin eczacı ve noterler).

58. Yine de bu uygulamaların taşıdıkları potansiyel olumsuz etkiler düşünüldüğünde, düşük yoğunluklu nüfusa sahip bölgelerde bu tür hizmetlerin gereğince verilebilmesi için daha az kısıtlayıcı ve daha şeffaf olan araçların (örneğin kamu hizmeti tazminatları gibi) olup olamayacağı araştırılmalıdır. Bununla birlikte, düşük yoğunluklu nüfusa sahip olmayan ve dolayısıyla da düşük arz riski bulunmayan alanlarda hizmet sunmayla ilgili bu tür nicel kısıtlamaların uygulanmasının savunulabilir yanı yoktur.

4.5. İş Yapısına Dair Düzenlemeler

59. Çok sayıda meslek, iş yapıları açısından belirli sektör kurallarına tabidir. Bu kurallar mesleki hizmet sunan şirketlerin mülkiyet yapısını, diğer mesleklerle işbirliğinin kapsamını ve bazı durumlarda şubelerin açılmasını, imtiyaz (*franchise*) veya zincirlerin oluşturulmasını sınırlandırabilir.

60. Hizmet sunucuların yeni hizmetler veya maliyet açısından daha verimli iş modelleri geliştirmelerini engelleyen iş yapısı kurallarının olumsuz ekonomik etkileri olabilir. Örneğin bu kurallar, avukat ve muhasebecilerin vergi konusunda ortak hukuk ve muhasebecilik görüşü vermelerini veya kırsal alanlarda mesleki hizmetler için tek hizmet noktalarının (one stop shops) gelişmesini engelleyebilir. Ortaklıklara ilişkin yasaklar gibi birtakım mülkiyet kuralları; mesleki hizmet pazarlarında giriş ve gelişmeyi engelleyerek sermayeye erişimi zorlaştırabilir.

61. Diğer taraftan, iş yapısı ve mülkiyet kurallarının uygulamacıların işverenlere karşı kişisel sorumlulukları ve yükümlülüklerini temin etmek ve çıkar çatışmalarını önlemek için gerekli oldukları savunulmaktadır. Ayrıca, bu kuralların uygulamacıların bağımsızlıklarını sağlamak için de gerekli oldukları ileri sürülmektedir. Mesleki hizmet sunan şirketlerin söz konusu meslek dışındaki kişiler tarafından yönetilmesi veya etki altına alınması durumunda, uygulamacıların mesleki değerlere ilişkin kararları veya saygılarına gölge düşebileceği ifade edilmektedir.

62. Komisyonun görüşüne göre iş yapısı kurallarının en az savunulabilir olduğu durum, aynı meslek mensupları arasındaki işbirliğinin kapsamının kısıtlanması durumudur. Aynı meslek mensupları arasında işbirliğinin meslek adamlarının bağımsızlığını veya etik standartlarını düşürmesi ihtimali düşük görünmektedir.

63. Uygulamacıların bağımsızlığını korumanın öncelikli bir ihtiyaç olmadığı mesleklerde de, benzer

şekilde, iş yapısına ilişkin kurallar daha az savunulabilir niteliktedir. Örneğin mimarlık ve mühendislik meslekleri birçok üye devlette bu kurallar olmadan daha etkin olarak yürütülmektedir. Buna bağlı olarak, bu tür hizmetleri alan tüketicilerin korunması için iş yapısı kurallarına ihtiyaç duyulması mantıklı görünmemektedir.

64. İş yapısı kuralları, daha çok uygulamacıların bağımsızlıklarının veya kişisel sorumluluklarının korunmasına ihtiyaç duyulan pazarlarda haklı görülebilir. Bununla birlikte, bağımsızlık ve etik standartların korunması konusunda rekabeti daha az kısıtlayıcı alternatif mekanizmalar bulunmalıdır. Bazı pazarlarda bulunan sıkı mülkiyet sınırlamaları, daha az kısıtlayıcı kurullarla kısmen veya tamamen değiştirilebilir.

5. AVRUPA TOPLULUĞU REKABET KURALLARININ MUHTEMEL UYGULAMALARI

65. Serbest meslekler sektöründe rekabete aykırı kurallar ve yönetmelikler hem meslek kuruluşları tarafından kabul edilen önlemlerde hem de kamu otoriteleri tarafından oluşturulan yasal veya düzenleyici birtakım araçlarda bulunmaktadır. Bu yüzden (i) 81. madde altındaki meslek üyelerinin ve kuruluşlarının yükümlülükleri ile (ii) 3(1)(g), 10 ve 81. maddeler altındaki üye devletlerin yükümlülükleri arasında kesin bir ayırım yapılmalıdır.

5.1. Meslek Mensuplarının Yükümlülükleri

5.1.1. Meslek Mensuplarının Ticarî Girişimleri

66. 81. madde girişimler ile ilgilidir. Girişim kavramı, yasal durumu veya finansman şekli ne olursa olsun ekonomik faaliyet yürüten her tür iş yapısını kapsamaktadır.²⁰ Belli bir pazarda mal veya hizmet veren her türlü faaliyet ekonomik bir faaliyettir.²¹

67. Aşağıda yer alan üç konu 81. maddenin uygulama kapsamı dışındadır:

(1) Devletin pazar içinde başka hiçbir girişim tarafından sağlanamayacak birtakım etkinlikleri yerine getirmesi durumunda ilkesel olarak ekonomik etkinlik sözkonusu değildir;²²

(2) Kamu otoritesinin uygulamaları da ekonomik bir faaliyet değildir;²³ ancak girişim kavramı görelidir: Bir kurum kısmen bir ekonomik faaliyet yürütürken, kısmen de kamu otoritesini uygulayabilir;²⁴ ekonomik bir faaliyet ile ilgili olduğu sürece sözkonusu etkinlik rekabet kurallarına tabidir.

(3) Çalışanlar girişimci olarak kabul edilmeyecektir.²⁵

68. Serbest meslek mensuplarının, çalışan konumunda olmadıkları sürece ekonomik bir faaliyet yürütmekte oldukları kabul edilmektedir, çünkü pazarda ücret karşılığı hizmet vermektedirler.²⁶ Ne yaptıkları faaliyetin bilgiye dayalı olması, yetki gerektirmesi ve fiziksel, düşünsel ve işgücüne dayalı kaynakların birleşiminden oluşan geleneksel iş tanımı olmaksızın yerine getirilebilmesi,²⁷ ne de verdikleri hizmetin karmaşık ve teknik özelliği nedeniyle mesleğin düzenlenmiş olması²⁸ bu gerçeği değiştiremez.

5.1.2. Ticari Girişimler Adına Birlik Yoluyla Öz Denetim

69. Meslek mensuplarının ekonomik davranışlarını düzenleyen bir meslek kuruluşu 81. madde kapsamında ticari girişimlerin denetimini sağlayan bir birlik görevi de yapmaktadır. Meslek kuruluşları normal olarak ve çoğunlukla mesleğin bağımsız üyelerini temsil ettiğinden, bu durum çalışan statüsündeki meslek adamlarını kabul eden kuruluşlar için geçerlidir.²⁹

70. Bazı meslek kuruluşlarının kamusal bir yasal statüye sahip olmaları³⁰ veya kamu yararına ilişkin

²⁰ Dava C-41/90, *Höfner ve Eslar*, [1991] ECR I-1979, paragraf 21 ve Dava C-309/99, *Wouters*, [2002] ECR I-1577, paragraf 46.

²¹ Dava C-35/96, *Komisyona karşı İtalya (CNSD)*, [1998] ECR-I03851, paragraf 36.

²² Dava C-160/91, *Poucet*, [1993] ECR I-637 (Dayanışma ilkesi üzerine kurulu zorunlu sosyal güvenlik sistemi bir girişim değildir) ve Dava C-218/00, *CISAL di Battistello*, [2002] ECR I-00691. Diğer taraftan bakınız Dava C-67/96, *Albany*, [1999] ECR I-5863. (Sermayeye dayalı sistemler girişimdir) ve Dava C-180/98, *Pavlov*, [2000] ECR I-06451.

²³ Dava C-364/92, *Eurocontrol*, [1994] ECR I -0043, paragraf 30, ve C-343/95, *Cali ve Figli* 1997 ECR I – 1547, paragraf 22-23.

²⁴ Bu durum, *Höfner* davasında kamusal iş kurumu (bkz. 21. dipnot), “C-82/01 P, *Aéroports de Paris*, [2002] ECR II-3929” davasındaki havaalanı idaresi ve “C-475/99, *Ambulanz Glöckner*, [2001] ECR I-08089” davasındaki Trier kentinde görülebilmektedir.

²⁵ “C-180/98 ve C-184/98, *Pavlov*” davasında Baş Avukat Jacobs görüşü (bkz. 23. dipnot) ve “C-22/98, *Becu*, [1999] ECR I - 4449.” davasında alınan karar.

²⁶ Mahkeme, *Wouters* (bkz. 21. dipnot), paragraf 48’de avukatların belirli bir ücret karşılığında hukuki işlemlerde müşterilerini temsil ettikleri ve hukuki konularda görüş verdiklerini belirtmiştir. Örneğin, *CNSD (T-513/93 ve C-35/96)* davalarındaki gümrük komisyoncuları ve *Pavlov* (bkz. 23. dipnot) davasındaki uzman doktorlar gibi diğer bazı mesleklerde de benzer bir durum sözkonusudur.

²⁷ *CNSD*, (bkz. 22. dipnot), paragraf 38.

²⁸ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 49.

²⁹ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 64.

³⁰ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 65-66.

yapmaları gereken birtakım etkinlikler olması³¹ veya kamu yararına çalıştıklarını ifade etmeleri³² bir şeyi değiştirmez.

71. Mesleki davranışları düzenleyen kuruluş daha çok kamu kurumlarının temsilcilerinden oluşuyorsa ticarî bir girişim sayılmaz ve kamu yararına ilişkin önceden tanımlanmış kriterleri gözetmek zorundadır.³³ Bir meslek kuruluşu tarafından kabul edilen kurallar ancak devletin, bu kuralların uyum sağlaması gereken kamu yararı kriterleri ve gerekli diğer ilkeleri tanımlamış olması ve devletin son karar alma yetkisini kendisinde tutması halinde devlet tedbirleri olarak kabul edilebilir.³⁴

5.1.3. Rekabeti Kısıtlayan Bir Faktör Olarak Öz Denetim

72. Mevcut raporun 4. bölümü mesleki hizmetler alanında tipik rekabet kısıtlamalarını listelemektedir. Komisyon, İtalyan gümrük komisyoncusu³⁵ ve İspanya sanayi mülkiyet acenteleri³⁶ için geçerli sabit ücret tarifelerini inceleyerek yasaklanmaları yönünde adım atmıştır. Yakın bir tarihte ise Belçika Mimarlar Birliği'ne yayınlamakta olduğu ücret tarifesini nedeniyle bir itiraz mektubu göndermiştir. Komisyon ayrıca, Avrupa Patent Enstitüsü'nün oluşturduğu davranış kurallarını da incelemiştir.³⁷ Komisyon, buradaki kısıtlamalardan çoğunun yalnızca deontolojik kurallar olduklarını ve bu nedenle de 81. madde kapsamının dışında kaldıklarını tespit etmiş, ancak karşılaştırmalı reklam konusundaki kısıtlamanın ise 81(3). maddesine istisna olarak ancak geçici olarak sürdürülebileceğine hükmetmiştir.

5.1.4. Üye Devletler Arasındaki Ticaret Üzerindeki Etki

73. Mesleki kurallar ülkenin tamamını kapsamaları halinde Üye Devletler arasındaki ticareti kayda değer biçimde etkilemektedirler.³⁸

5.1.5. "Wouters İstisnası"

74. Avrupa Adalet Mahkemesi Wouters kararına göre, rekabeti sınırlayıcı etkisi olduğu tespit edilen girişimler arası her tür anlaşmanın veya girişimler

adına oluşturulan birlikler tarafından alınan her tür kararın AB Kurucu Antlaşması'nın 81(1). maddesini mutlaka ihlâl ettiği söylenemez. Bu istisnada, sözkonusu mesleki düzenleme rekabeti sınırlayıcı etkilere sahip olmasına rağmen yine de sözkonusu üye devlette mesleğin düzgün bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli olduğundan 81(1). madde ihlâli gerçekleştirilmemektedir.³⁹

75. Mahkeme bu sonuca ulaşmak için birkaç aşama kat etmiştir:⁴⁰

- Öncelikle girişimler adına oluşturulan birliğin kararları aldığı ve bu kararların etkiye sahip olduğu çevre ve şartlar dikkate alınmalıdır. Daha açıkçası, mesleki hizmetleri kullananlar ve kamu yararı için güvenilirlik ve deneyim konusundaki garantileri sağlamak amacıyla örgütlenme, yeterlilik, meslek etiği, denetim ve sorumluluk ile ilgili kuralların konulmasını gerektiren koşullar dikkate alınmalıdır.
- Bunun ardından, rekabetin sınırlayıcı etkilerinin kuralların sahip olduğu amaçlara ulaşmak konusundaki yeri değerlendirilmeli ve ilgili Üye Devlette düzenlendiği üzere mesleğin iyi bir şekilde uygulanmasında gerekli olup olmadıkları kararına varılmalıdır.
- Rekabetin sınırlayıcı etkileri, mesleğin düzgün bir şekilde uygulanması için gerekli olan şartları aşmamalıdır (oranlılık ilkesi).

5.1.6. Savunma Olarak Devlet Yaptırımı

76. Ticari girişimler, devletin kamu otoritelerinin aldığı tedbirler yoluyla rekabete aykırı bir davranışta bulunmalarına neden olması halinde 81. Maddeye tabi değildirler.⁴¹ Böyle bir durumda Antlaşma'nın 81. maddesinin ihlâli söz konusu değildir.⁴²

77. Devletten gelen bu yaptırıma dayalı savunma sadece devletin sözkonusu davranışları şart koştuğu durumlarda geçerlidir.⁴³ Sonuç olarak ulusal bir kanun, girişimlerin rekabet karşıtı davranışlarda

³¹ Baş Avukat Léger görüşü: Dava C-35/99, Arduino, [2002] ECR I-01529, paragraf 56.

³² Baş Avukat Jacobs görüşü: *Albany* (bkz. 23. dipnot).

³³ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 61-64 ve Arduino (bkz. 32. dipnot), paragraf 37-39

³⁴ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 68

³⁵ 30.6.1993 tarih, 93/438/EEC sayılı Komisyon Kararı CNSD (OJ L 203, 13.08.1993)

³⁶ AB Antlaşması'nın 85. maddesindeki (IV/36.686-Coapi), sayfa 37'ye istinaden 30.1.1995 tarih, 95/188/EC sayılı Komisyon Kararı, (OJ L 12, 02.06.1995).

³⁷ AB Antlaşması'nın 85. maddesine (IV/36.147-EPI davranış kodu) istinaden 7.4.1999 tarih, 1999/267/EC sayılı Komisyon Kararı, (OJ L 106, 23.04.1999), sayfa 14. Ayrıca İlk Etap Mahkemesi Dava T-144/99, Komisyon'a karşı Hollanda, [2001] ECR I -03541.

³⁸ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 95 ve Arduino (bkz. 32. dipnot), paragraf 33.

³⁹ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 110

⁴⁰ *Wouters*, (bkz. 21. dipnot), paragraf 97-110

⁴¹ Dava C-13/77, *GB-Inno-BM*, [1997] ECR I-02115.

⁴² Dava C-198/01, *Consorzio Industrie Fiammiferi (CIF)*, [2003] ECR I - 0000, paragraf 51.

⁴³ Dava C-359/95 P ve C-379/95 P, *Ladbroke*, [1997] ECR I-6265, paragraf 33 ve 34.

bulunmalarına yalnızca izin veriyor, bunu teşvik ediyor veya kolaylaştırıyorsa devlet yaptırımına dayalı savunma işlemecektir.⁴⁴

78. Ayrıca, devletin girişimlerin rekabet karşıtı bir tutum içerisinde bulunmalarını gerektirdiği durumlarda dahi, eğer girişimler ulusal mevzuatın uygulanmasında belirli bir ayrımcılık nedeniyle⁴⁵ belirli bir bütün içinde bir grup olarak özerk bir biçimde rekabeti kısıtlayan davranışlar içine giriyorlarsa, hem devlet hem de girişimler sorumlu tutulabilecektir. Esasen, ekonomik aktörlerin rekabet karşıtı bir tutum sergilenmesini gerektiren devlet mevzuatının kendisi Antlaşma'nın özellikle de 3(1)(g), 10(2) ve 81/82. maddelerini ihlâl edecektir (ayrıca 5.1.8 bölümüne bakınız).

79. Avrupa Adalet Mahkemesi yakın bir dönemde aldığı Consorzio Industrie Fiammiferi (CIF) kararında, girişimlerin 81(1). maddesine uygun olmayan davranışlarda bulunması ve bu davranışların 3(1)(g), 10(2) ve 81/82. maddelerini ihlâl eden devlet yaptırımları sonucunda oluşması veya kolaylaştırılması halinde ulusal rekabet otoritesinin sözkonusu devlet tedbirlerini uygulamadan kaldırması ve 81. maddeyi işletmesi gerektiğini hükmetmiştir. Bu kararın sonucunda, ulusal rekabet otoritesinin sözkonusu ulusal mevzuatı uygulamaması kesinleştiğinde, devlet yaptırımına dayalı savunma artık geçerli değildir.⁴⁶ Mevzuatın uygulanmaması kararı öncesi devlet yaptırımına dayalı savunma geçerlidir ve girişimler para cezalarından ve zararlara ilişkin suçlamalardan muafır (ayrıca 5.1.8 bölümüne bakınız).⁴⁷

5.1.7. Madde 81(3)

80. 81(1) maddesi kapsamına giren fakat "Wouters istisnası"na uymayan bazı kurallar; 81(3) maddesinde belirtilen şartları yerine getirdikleri sürece muafiyetten yararlanabilirler.

5.1.8. Muhtemel Uygulama Faaliyetleri

81. Meslek kuruluşu tarafından kabul edilen bir kural 81. maddeyi ihlâl ederse Komisyon bu kuruluştan ihlâlî durdurmasını ve/veya para cezası ödemesini talep edebilir. Ulusal rekabet kurumları da benzer bir idari uygulama gücüne sahiptirler.

82. Girişimlerin 81(1). maddesine uymayan davranışlarda bulunmaları ve bu davranışların ve 3(1)(g), 10(2) ve 81/82. maddelerine aykırı olan devlet yaptırımları nedeniyle ortaya çıkması halinde, son alınan

CIF kararına göre ulusal rekabet kurumu ulusal mevzuatı uygulamamaya ve bunun yerine 81. maddeyi uygulamaya yetkilidir. Böyle durumlarda, yasal tutarlılık ilkesi gereği geçmiş davranışlara istinaden sözkonusu girişimlere herhangi bir ceza (adli veya idari) verilemez. Gelecekte yapılacak davranışlar için de ulusal rekabet kurumu girişimlerden sözkonusu eylemi durdurmaları veya bu eylemden vazgeçmelerini talep edebilecek ve ayrıca ulusal mevzuatın uygulanmaması kararından sonra yapılan davranışlara da para cezası uygulayabilecektir.

83. 81. maddenin ihlâlî pek çok konuyu doğrudan etkilediği gibi, ulusal mahkemelerin yargılama usullerinde de etkiye sahip olmaktadır. Öncelikle 81. maddenin ihlâlinden kaynaklanan mesleki kuralardan olumsuz yönde etkilenenler bu konuda bir resmî karar alınmasını ve/veya zararlarının teminini talep edebilirler. Bununla birlikte, 81. maddeye aykırı olan bir davranışın halihazırda 3(1)(g), 10(2) ve 81/82. maddelerini ihlâl eden bir ulusal mevzuat nedeniyle gerçekleşmesi halinde, hukuki tutarlılık ilkesi doğrultusunda, bu davranış nedeniyle mağdur olanlar rekabete aykırı ulusal yasanın uygulamaya girmesinden önceki dönem için zararlarının teminini talep edemez.

İkinci olarak, Antlaşma'nın 81(2). maddesine göre, 81. maddeye istinaden yasaklanan her tür girişim anlaşması veya kararı hükümsüzdür. 81. maddeye aykırı olan mesleki kuralların hükümsüzlüğü bu kuralların uygulanmasına ilişkin davalarda bir savunma olarak kullanılabilir.

5.2. Üye Devletlerin Yükümlülükleri

84. Madde 81 yalnızca girişimlerin davranışlarıyla ilgili olup, Üye Devletlerin oluşturduğu yasalar ve yönetmelikleri kapsamaz. Ayrıca, Antlaşma'nın 3(1)(g). maddesi ve 10(2). maddesi gereği Madde 81 "Üye Devletlerin, yasama veya düzenleme niteliği bile olsa, girişimlere ilişkin rekabet kurallarını etkisiz kılabilecek yaptırım düzenlemeleri oluşturmaları veya sürdürmelerini yasaklamaktadır".⁴⁸

85. Bu bağlamda, Avrupa Adalet Mahkemesi bir çok davada Madde 81'e uymayan anlaşmaların, kararların veya ortak uygulamaların benimsenmesini sağlayan veya savunan; bu türden uygulamaların etkilerini güçlendiren veya özel ekonomik güçleri bütün bir ekonomiye olumsuz yönde etkisi altına alacak

⁴⁴ Birleştirilmiş Davalar T-191/98, T212/98'den T-214/98'e kadar, *Atlantic Container Line'a Karşı Komisyon*, [2003] ECR II-0000.

⁴⁵ Dava T-513/93, CNSD, [2001] ECR II -1807, paragraf 71-72.

⁴⁶ CIF, (bkz. 43. dipnot), paragraf 55.

⁴⁷ CIF, (bkz. 43. dipnot), paragraf 54.

⁴⁸ *Arduino*, (bkz. 32. dipnot), paragraf 34.

çeşitli kararlar vermek üzere yetkilendirerek kendi kurallarının yasama bütünlüğünü bozan Üye Devletlerin 3(1)(g), 10 ve 81 maddelerine göre sorumlu olacaklarını tekrarlayarak ifade etmiştir.⁴⁹

86. Arduino kararı, özel işletmelere düzenleyici yetkiler veren devlet yaptırımlarının eğer kamu otoriteleri son söz hakkına ve uygulamaya ilişkin etkin bir denetim gücüne sahip değilse 3(1)(g), 10 ve 81. maddelerine aykırılığını söylemektedir. Arduino davasında ücret belirlemede meslek kuruluşunun katılımının taslak bir tarife oluşturmakla sınırlandırılması ve ilgili bakanın tarifeyi değiştirme yetkisine sahip olması nedeniyle, özel işletmelere rekabete aykırı bir karar gücü verilmesi söz konusu değildir. Komisyon görüşüne göre, devletin son kararı alma ve uygulamayı denetleme gücünü, düzenlemelerde gözetilmesi gereken kamu yararı faktörünü net bir şekilde tanımlamaksızın aktarması yine yukarıda bahsedilen hükümler kapsamında aykırı bir eylem haline gelecektir.

87. Yukarıdaki ilkelere bağlı olarak, Komisyon görüşüne göre aşağıdaki konular 3(1)(g), 10(2), 81 ve 82 maddelerine aykırı durumlar içerebilir:

- Yürürlükte olan yasama prosedürlerinin “kontroller ve dengeler” (*checks and balances*) sistemini gerektirmediği ve/veya yetkili kurumların görüşme yapmalarına imkan vermediği Üye Devletler tarafından anlaşmalar veya kararlar için verilen basit ve görüşmesiz onaylar da dahil olmak üzere “rutin onay işlemleri”.
- Bir Üye Devletin yetkilerinin meslek kuruluşunun önerilerini bu önerilerin içeriği değiştirmek veya alternatif öneriler sunmak hakkına sahip olmaksızın, kabul veya red etmekle sınırlı olması.

88. Rekabet karşıtı meslek kurallarının kamu yararına ne ölçüde hizmet ettiğini gösterecek bir oranlılık testi yapılması uygun olacaktır. Bu amaçla, her bir kuralın açıkça ifade edilen bir amaç içermesi ve bu amaca ulaşmada seçilen düzenleyici tedbirin en az kısıtlayıcı nitelikte olduğuna ilişkin bir açıklamaya sahip olması faydalı olacaktır.

89. Bir Üye Devletin Madde 3(1)(g), 10 ve 81'e aykırı düzenlemeleri kabul edip yürürlüğe koyması halinde Komisyon ve diğer Üye Devletler 226. ve 227. Maddeler kapsamında ihlâl davası açabilirler. Ayrıca, Topluluk kanunlarının üstünlüğüne istinaden ulusal mahkemeler ve ulusal idari organlar kendi

devletlerinin kurallarını bu Topluluk şartları ışığında yorumlama ve gerektiği yerlerde Antlaşmaya uymayan devlet kurallarını yürürlükten kaldırma yetkisine sahiptir. Ayrıca daha önce bahsi geçen CIF kararına göre, gerektiği yerde bu kuralları yürürlükten kaldırmaya ilişkin bu ikinci görevin ulusal rekabet kurumlarının girişimlerin davranışlarını incelemeleri sırasında da geçerli olduğunu ifade etmektedir. Son olarak, devlet yaptırımlarından olumsuz yönde etkilenen kişiler Topluluk kanununun ihlâl sebebiyle Üye Devlete karşı tazminat davası açabilirler.

6. MODERNİZASYONA YÖNELİK İLERİKİ ADIMLAR

90. Mevcut raporda Komisyon, nesnel bir şekilde yeterince gerekçe sunmaksızın rekabet ortamına zarar verme konusunda en büyük potansiyele sahip olan mesleklerdeki düzenleyici kısıtlamaları ele almıştır. Buna göre Komisyon bu kısıtlamalarının incelenmesini ve nesnel olarak doğrulanamıyorsa ya kaldırılmalarını ya da daha az sınırlayıcı kurullarla değiştirilmelerini talep etmektedir.

91. Mevcut potansiyel sınırlayıcı kurulların ve yasaların incelenmesi ve gerekli görüldüğü durumlarda değiştirilmesi bütün ilgili tarafların birlikte çabalarını gerektirmektedir. Bu bölüm çeşitli tarafların (rekabet kurumları, düzenleyici kurumlar, meslek kuruluşları) sözkonusu ortak çalışmalara nasıl bir katkıda bulunacağını açıklamaktadır.

6.1. Mevcut Kurulların Düzenleyiciler Tarafından İncelenmesi

92. Komisyona göre genel anlamda kapsamlı bir değişikliğe ulaşmanın en iyi yolu, mevcut kısıtlamaları koyan sorumlu kişilerin gönüllü çalışmaları olacaktır. Söz konusu mesleklerde reform yapılması ihtiyacı ayrıntılı olarak incelenmeli ve rekabet kanunu ilkeleri ile mevcut kurulların uyumu da gözden geçirilmelidir. Yukarıda vurgulandığı üzere, sınırlayıcı kurullar doğrudan devlet veya meslek kuruluşları tarafından kabul edilip yürütülmektedir.

93. Bu yüzden Komisyon öncelikle Üye Devletin düzenleyici kurumlarını mevzuat veya düzenlemeleri incelenmeye davet etmektedir. Mevcut sınırlamaların kamu çıkarlarını koruma amaçlı olup olmadıkları, bu amaca ulaşmak için gerekli olup olmadıkları ve bunu başarmak için daha az sınırlayıcı araçların olup olmayacağı incelenmelidir.

94. Komisyon ayrıca meslek kuruluşlarının da kendi kural ve düzenlemelerinde benzer bir inceleme yapmalarını talep eder. Meslek kuruluşları, Üye Dev-

⁴⁹ *Arduino*, (bkz. 32. dipnot), paragraf 34-35.

letlerin düzenleyici kurumları için yukarıda ifade edilen oranlılık testini yapmalı ve gerektiği yerlerde mevcut kuralları değiştirmeli veya değişiklikler önermelidirler.

95. Komisyon, Avrupa kurumların meslek kuruluşlarıyla 2004 yılı boyunca kendi alanlarında kamu yararını nasıl algıladıkları ve bu yararın daha rekabetçi mekanizmalarla nasıl korunabileceği konusunda görüşmeler yapmayı önermektedir. Tüketici kurumlarına da danışılacaktır. Komisyon ayrıca henüz böyle bir çalışma gerçekleştirilmemiş olan ulusal rekabet kurumlarını da ulusal ölçekte aynı inceleme sürecini gerçekleştirmeye davet etmektedir.

96. Komisyon, bu tür kuralların avantaj ve dezavantajları konusunda tüketici görüşlerini izlemeyi sürdürecektir. Komisyon ayrıca, tüketici memnuniyetinin yanı sıra, farklı düzenleme yoğunlukları ile ekonomik veriler (fiyat ve kalite) arasındaki ilişkileri de araştırmaya devam etme eğilimindedir.

97. Bazı Üye Devletlerde, mesleki hizmetler alanında geçmiş modernizasyon çalışmalarından kazanılan deneyim, bu sektörde rekabeti artırmak için rekabet karşıtı mekanizmaların basit bir şekilde ortadan kaldırılmalarının yeterli olmayacağını göstermektedir. Bu nedenle, hem düzenleyici kurumlar hem de meslek kuruluşlarının şeffaflığı ve tüketici haklarını güçlendiren rekabetçi mekanizmaların kullanılması ihtiyacını anlamaları gerekmektedir. Bu mekanizmalar arasında örneğin tüketici birlikleri tarafından etkin bir izleme faaliyetinin yürütülmesi, ankete dayalı verilerin toplanması ve yayımlanması veya tarifelerin kaldırılmasıyla ilgili halka duyuru yapılması bulunabilir. Komisyon farklı alternatiflerin etkilerini araştırarak ve bir ilk adım olarak en iyi uygulamaların Avrupa düzeyinde nasıl tanımlanacağını tüketici kurumları ile birlikte belirleyecektir.

98. Komisyon rekabete ilişkin veri toplama işlemini 2004 yılından itibaren topluluğa yeni katılan 10 Üye Devleti de içine alacak şekilde genişletecektir.

6.2 Avrupa Rekabet Ağında Uygulama

99. Mayıs 2004 itibariyle 1/2003 sayılı Tüzüğün⁵⁰ yürürlüğe girişinin ardından, ulusal rekabet kurumları ve ulusal mahkemelerin, meslekler kapsamında kural ve düzenlemelerin yasallığını değerlendirmede daha önemli ve baskın bir rolü olacaktır. Böylelikle herhangi bir anlaşma, karar veya uygulamanın, 81. maddenin 1. paragrafı ile uyumu konusunda kendileri

karar verebilecek ve rekabet karşıtı anlaşmalarda genel yasaklardan muafiyet getiren 3. paragrafını uygulayabileceklerdir.

100. Herhangi bir Üye Ülkede rekabete dair kısıtlamaların merkezi bir ağırlığı olduğu oranda, serbest mesleklerde AB rekabet kurallarının uygulanmasında idari süreç genel anlamda ulusal rekabet kurumlarının görev alanı dahilinde olmalıdır. Komisyon, gerekli yerlerde vaka çalışması yapmayı sürdürecektir.

101. Komisyon, Avrupa Rekabet Ağı dahilinde koordinasyon yoluyla, 81. ve 82. maddelerin uygun ve bütüncül bir şekilde uygulanmasını temin etmeyi ve ilerlemeleri izlemeyi planlamaktadır. Özellikle pazar denetimi gerek ulusal rekabet uzmanlarıyla gerekse ulusal düzenleyici kurumlar ve benzeri kuruluşlardan yetkililerle birlikte düzenlenecek ve yürütülecektir.

102. Komisyon ulusal düzenleyici otoritelerle ayrıca, mevcut düzenlemenin gerekliliğini, oranlılığını ve geçerliliğini de görüşmeyi önermektedir. Daha ileri bir aşamada, eğer gerekirse, Komisyon ihlâl işlemlerini de devreye sokacaktır.

6.3 Son Notlar

103. Komisyon 2005 yılında, yukarıda tanımlanan kısıtlamaların ortadan kaldırılması konusunda elde edilen ilerlemeler veya mevcut kuralların daha net bir şekilde ifade edilen gerekçeleri hakkında bir rapor sunacaktır. Bu amaçla Komisyon, bu yılın sonuna kadar düzenleyici otoritelerle irtibata geçip kendilerinden, bu rapor kapsamına girecek düzenlemeler hakkında rapor sunmalarını talep edecektir. Otoriteler, sürdürmek istedikleri kısıtlayıcı kurallara dair tüm açık gerekçeleri Komisyona iletmelidirler.

104. Komisyon son olarak, Avrupa'da mesleki hizmet sunucularının etkinliklerini sürdürdüğü düzenleyici ortamı iyileştirmek adına tüm ilgili tarafların çabalarının gerekli olduğunu hatırlatır. Daha rekabetçi mekanizmalar yoluyla kalitenin ve etik davranışların sağlanacağı bir ortam sayesinde, serbest meslekler yenilenme ve hizmetlerinde kalite ve seçeneği artırma imkanı bulacaklardır. Daha etkin ve rekabetçi mesleki hizmetler tüketiciye doğrudan yarar sağlayacak ve diğer işletmeler bakımından da anahtar girdiler olmaları itibariyle, ekonominin tamamında daha ileri bir verimlilik getireceklerdir. Dolayısıyla, Avrupa'yı dünyanın en dinamik bilgiye dayalı ekonomisi haline getirmeye yönelik Lizbon hedefine katkı sağlayacaklardır.

⁵⁰ Anlaşma'nın 81. ve 82. maddelerinde sunulan rekabet ile ilgili kuralların uygulanması hakkında 16 Aralık 2002 tarihli Konsey Tüzüğü (EC), No 1/2003, (OJ L 1 4.1.2003, sayfa 1)

KILAVUZ METİN: ACE Üye Örgütleri için Bir Rekabet Politikası

Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE)
Meslek Pratiği ve Mimarlık Hizmetlerinde Ticaret
Rekabet Çalışma Grubu

Çeviri: Aydan Erim

Bu sayımızda yayımladığımız, Avrupa Komisyonu'nun Mesleki Hizmetlerde Rekabete İlişkin Raporu'na eleştirel bir yaklaşımla bakan Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE), yetkili kurumların ve meslek örgütlerinin düzenlemelerinde, Komisyon raporunda öngörüldüğü kadar büyük ölçüde yapılacak bir hafifletmenin hem meslek yararı, hem de kamu ve tüketici yararına olmadığı görüşündedir. ACE'ye göre, minimum ve maksimum ücretlerin belirlenmesi haksız rekabeti önlemekte, tüketiciyi korumakta ve yapıların kalitesinin düşmesine engel olmaktadır. ACE'ye göre, reklam verme kısıtlamaları kaldırılabilir, fakat mutlaka mesleki davranış kurallarındaki bazı ilkelere haksız rekabet ve yanlış yönlendirici reklamların engellenmesi gerekmektedir. Bununla birlikte, lisans almanın önündeki kısıtlamaların bazılarında vazgeçilemez; fakat lisans sisteminin daha kolay ve şeffaf hale getirilmesi gerekmektedir. Sonuç olarak ACE, mesleki hizmetlere ilişkin düzenlemelerde hafifletmeye gidilmesi ihtimalini tartışmak istemekte, fakat konunun mutlaka mesleki, sosyal ve kültürel boyutlarıyla değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır.

ACE Rekabet Politikası orijinal metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/competitionpolicy.pdf

Metnin çevirisine dijital ortamda ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/rekabetpolitikasi.pdf

1. GİRİŞ

1. Bu belge, ACE Üye Örgütlerine mesleğe ilişkin makul ölçülerde düzenlemeler gerçekleştirmek için bir gerekçe sağlayacaktır. Bu, tüm meslek kuruluşlarının mesleki faaliyetlerin yürütülmesi için yaşamsal önemde olduğunu kabul ettikleri düzenlemeler için de geçerlidir. Ancak, sadece AB Komisyonu değil, yetkili bazı ulusal rekabet kurumları da bu düzenlemelerin pek çoğunun tam olarak ortadan kaldırılmasını değilse bile, gözden geçiri-

lip değiştirilmesini istemektedir.¹ Bu nedenle ACE, mimarlık mesleğinin işverenler ve genel olarak toplum yararına bağımsız olarak uygulanabilmesi için gerekli ulusal düzenlemelerin kalması konusunda Avrupa İç Pazarı kapsamında tutarlı bir politika sürdürülmesini savunmakta ve desteklemektedir. Mimarların serbest meslek sahibi kişiler olarak sahip oldukları özel işlev, Yeterlilikler Direktifi'nin 43. gerekçe maddesinde tanımlanmaktadır.^{2a}

¹ Konsey Tüzüğü (EC), No 1/2003 - 16 Aralık 2002

^{2a} Direktif 2005/36/EC: " Bu Direktif, düzenlemeye tabi oldukları süreçte, bu Direktif'e göre, işveren ve genel kamuoyu çıkarları için, entelektüel ve kavramsal çerçevede hizmet veren kişilerce, geçerli mesleki yeterlilikler esasına göre ve kişisel olarak, sorumlulukla ve mesleki olarak bağımsız bir şekilde uygulanan serbest meslekleri de kapsamaktadır.

Diğer bazı tanımlar:

- Avrupa Adalet Divanı, 11 Ekim 2001 - C-267/99 (Adam Davası): "... serbest meslekler (...) doğaları gereği belirgin bir entelektüel niteliği olan, üst düzeyde yeterlilik gerektiren ve genel olarak açık ve kesin mesleki düzenlemelere tabi olarak yürütülen faaliyetlerdir. Bu tür faaliyetlerin yürütülmesinde, kişisel faktörlerin özel bir önemi vardır ve yapılan eylemler her zaman, mesleki faaliyetlerin başarılabilmesi için büyük ölçüde bağımsızlık gerektirir."

- OECD: Bir serbest mesleğin özellikleri esas olarak, ahlaki ve finansal açıdan bağımsızlık, üst düzeyde eğitim ve pratik yetiştirme ve davranış kurallarının var olmasıdır.

- CEPLIS: Halkın ve işverenin çıkarlarının garanti altına alınabilmesi için – sunulan hizmetlere ilişkin olarak bireyler kadar şirketlerin de korunmaya ihtiyacı vardır – "Bağımsızlığın birbirinden ayrılmaz boyutları olan ahlaki ve finansal öğelerin varlığını sürekli kılabilmek için, yasaklar da dahil olmak üzere, düzenlemeler yapılması gereklidir."

2. Bu belge, 2002^{2b} tarihli belgenin yeniden gözden geçirilmiş hali olan 2005'deki "Rekabet Politikasının Mimarların Meslek Pratiğine Etkisi Konusunda ACE Tartışma Belgesi - 2" nin bir özetini oluşturmaktadır.

3. "Kayıt"³ ve "Fikrî Mülkiyet"⁴ konularındaki ilk belgelerde ortaya konan görüşler hâlâ geçerlidir ve özellikle de meslek unvanlarının karşılıklı tanınmasını ve iş kurma özgürlüğünü düzenleyen Mesleki Yeterlilikler Direktifi, 2005 yılı baharında yürürlüğe girdiği için, bu konuda herhangi yeni bir adım atmak gerekmemektedir. Aynı şekilde, fikrî mülkiyet konusunda tüm Avrupa'da yeterli ve homojen düzenlemeler bulunduğu gibi, bu konuları ele alan bir dizi de iç pazar direktifi bulunmaktadır.

2. SUNUŞ

4. Mimarlar genellikle serbest meslek mensupları olarak çalışmaktadır. Pek çok meslek adamı yeterliliklerini ve yetkinliklerini sadece teknik alandaki uzmanlık ve uygulamaları ile değil, etik ve topluma ilişkin konulardaki duruşları ile de kazanmaktadır. Bu saptama, ücretli çalışan mimarları da içermektedir. Yeterlilik Direktifi'ne göre, serbest meslekler, işveren ve genel kamuoyu çıkarları için, entelektüel ve kavramsal çerçevede hizmet veren kişilerce, geçerli mesleki yeterlilikler esasına göre ve kişisel olarak, sorumlulukla ve mesleki olarak bağımsız bir şekilde uygulanan mesleklerdir.⁵ "Mimarlık ve aslında tüm diğer yaratıcı tasarım hizmetleri gibi entelektüel, yaratıcı, yenilikçi ve sanatsal olan hizmetler, örneğin tuvalet kağıtları ile aynı "pazarda" oldukları varsayılarak ele alınamazlar. Bildiğimiz kadarı ile tuvalet kağıdı tedarikçilerinin, mimarlarda olduğu gibi, genel kamuoyu çıkarı açısından uymaları gereken bir deontoloji kuralı bulunmamaktadır."⁶

5. Tüketicinin korunması ve genel kamuoyu çıkar-

larının gereklerinin yerine getirilebilmesi için, Üye Devletlerin büyük bir çoğunluğunda mimarlık mesleği düzenleme kapsamı içine girmektedir. Bu, söz konusu Üye Devletlerde ulusal yasal kurallar gereği, belirli mesleki yeterlilikler olmadan bu mesleğe girilemeyeceği ve mesleğin uygulanamayacağı anlamına gelmektedir. Üye Devletlerin mesleği düzenleyip düzenlemedikleri ve örneğin oda kuruluşlarının kendi düzenleme yapısı içinde yürütülebileceği gibi, nasıl düzenledikleri konusu, tartışma götürmez bir şekilde Üye Devletlerin kendi yetki alanları içine girmektedir. Ancak, mesleğin uygulanması, sabit asgari ücretler, reklam ve grup halinde yürütülen meslek pratikleri gibi, yeterlilikle ilgisi olmayan çeşitli başka düzenlemelere de tabi olabilir.

6. 2002 yılında AB Komisyonu, daha doğrusu Rekabet Genel Müdürlüğü, serbest mesleklerle ilişkin düzenlemeler konusunu ele aldı ve bunların haklı olup olmadıklarını değerlendirmeye başladı. Bu kapsamda, IHS araştırması⁷ olarak bilinen bir çalışma ısmarlandı. Komisyon'un amacı serbest meslekler alanındaki, aşağıda sıralanan bazı düzenlemeleri Rekabet Yasası kapsamında test etmektir:

- Sabit ücretler
- Tavsiye edilen ücretler
- Reklama ilişkin kurallar
- Mesleğe giriş kuralları
- Mesleğe giriş koşulları ve saklı tutulan haklar
- Çok disiplinli meslek pratiklerinde firma yapısını düzenleyen kurallar

7. Komisyon, bu IHS araştırmasını esas alarak, üye ülkelerin her birinde ve her serbest meslek için bu tür yasal düzenlemelerin yoğunluk derecesini ve

^{2b} ACE'den Mimarların Mesleki Pratikleri ve Rekabete İlişkin Tartışma Belgesi, 25 Haziran 2002.

³ Kayıt Konusunda ACE Görüşleri (16 Temmuz 2002):

"ACE, 85/384/CEE sayılı Direktif'in olanak verdiği kayıt ve tescilin kamu yararını korumanın temel bir yolu olduğu görüşündedir. ACE, ulusal yasaların ve meslek kuruluşları tarafından konan kuralların milliyet esasına ya da başka haksız koşullara dayalı ayırıcı yaklaşımlar diretmeyen, etkin bir şekilde uygulanması gerektiğine ve kayıtlı ilgili son karar için öngörülen üç aylık süre koşuluna uyulması gereğine inanmaktadır. Bir mimarın, aynı üye devlet içinde ikinci bir bölgesel sisteme kaydolması gerektiğinde, gerekli süreçler açık, net ve basit olmalıdır. Bununla bağlantılı olarak, ACE, tüm kayıt veya tescil kuruluşlarına kayıt ücretleri ile sağlanan kaynaklardan yeterli tahsislerin yapılması gerektiğini düşünmektedir. Son olarak ACE, sahiplerinin ayrıca mali açıdan herhangi bir sorun yaratılmadan bireysel olarak da tescil almış olacağı meslek firmalarının kayıt sistemlerinin oluşturulması ve güncel tutulmasının gerekli olduğu görüşündedir.

Kayıt Konusuna İlişkin ACE Politikası (16 Temmuz 2002):

"ACE, Mimarlık Direktifi'nin üyeleri tarafından etkin bir şekilde uygulanmasını öngören bir politikayı desteklemekte ve ayırıcılık getirmeyen kayıt kuralları oluşturulmasını savunmaktadır. Mimarların ikinci bir bölgesel kütüğe kayıt yaptırılmaları gerektiğinde, kayıt işlemleri şeffaf ve basit olmalıdır. ACE, sahiplerinin ayrıca kişisel kütüklere de kayıtlı olması gereken meslek firmaları için kayıt kütüklere oluşturulmasının ve bunların düzenli tutulmasının gereğine inanmaktadır."

⁴ Fikir Eserleri Konusunda ACE Görüşleri (16 Temmuz 2002):

"Fikrî mülkiyet konusunda, AB üye devletleri arasında üst düzeyde bir uyum sağlandığından, iç pazarın rekabete ilişkin kurallarının herhangi bir şekilde bozulmamış olması gerekir".

Fikir Eserleri Konusunda ACE Politikası (16 Temmuz 2002):

"ACE, genel olarak ulusal yasaların müellif haklarını yeterli düzeyde koruduğu görüşündedir ve Avrupa Birliği iç pazarında ulaşılan mevcut durumun farkındadır. Ancak yine de uygulama konusunda meslek kuruluşları tarafından alınması gereken bazı ek tedbirlere ihtiyaç vardır ve bunların haklı gerekçelere dayalı ve işe yarar olması gözetilmelidir.

⁵ Mesleki Yeterliliklerin Tanınmasına İlişkin Direktif: DIR 2005/36/EC Gerekeç Maddesi 43

⁶ John Wright: "Kalite – Tedarik ve Pazar", Aralık 2005.

⁷ Araştırma Raporu: Farklı Üye Ülkelerde Serbest Meslek Alanlarının Düzenlenmesinin Ekonomik Etkisi – Meslek Hizmetlerinin Düzenlenmesi, Nihai Rapor – Bölüm 1. Yazarlar: Iain Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogun ve diğerleri, İleri Araştırmalar Enstitüsü (IHS), Viyana, Ocak 2003.

gücünü değerlendirdi. Bu değerlendirmenin ardından hazırlanan bir raporda⁸ Komisyon, mesleki düzenlemelerin bazılarının hizmet sağlayanlar arasındaki rekabeti ortadan kaldıracak veya sınırlandırmasına yol açabilecek kısıtlamalara neden olabileceğini, bunun da bu tür düzenlemelerin, AB Antlaşması'nın 81. maddesi uyarınca iptal edilmesini haklı çıkartabileceğini belirtti. Öte yandan, rapor aynı zamanda meslek hizmetlerinde bazı düzenlemelerin gerekli olduğuna ilişkin temel gerekçeler olabileceği gerçeğini de teslim ediyordu. Komisyon, tüketicinin korunmasına ilişkin konuları ele alırken, 81. Madde'nin harfi harfine uygulanmasında ısrarcı olmayacaktı ve tercihi **oranlılık testi**'nden yanaydı (nedensellik testi / genel kamuoyu çıkarı / idame).⁹

8. Komisyon, pazardaki çeşitli katılımcılar arasındaki "bilgi asimetrisi" sorununun farkındaydı – ACE bu sorunu Komisyon'a verdiği ilk raporda tanımlamıştı. Bilgi asimetrisi, bilgi yoksunu işverenler büyük ve karmaşık işler ihale ettiklerinde giderek önemli hale gelmektedir. Bu, ağırlıklı olarak yapı elde etmek isteyen işverenler için geçerli olmaktadır. Ayrıca, meslek hizmetlerinde bazı yasal düzenlemelerin gerekli olduğuna ilişkin başka gerekçeler de vardır: Üçüncü kişi ve tarafları etkileyebilecek olan "**Dışsallıklar**" (*externalities*) ve genel olarak toplum için değer taşıyan "**kamu malları**" gibi. Raporda ifade edildiği şekli ile: "Kötü inşa edilen bir yapı, kamu güvenliğini tehlikeye düşürebilir". Raporda ayrıca, "...yasal düzenlemeler olmadan, bazı meslek hizmeti pazarlarının kamu mallarını yeterli miktarda veya yeterli şekilde sağlamaması tehlikesi de vardır" denmektedir.

9. Bu belgenin 3. bölümünde sunulan üç grup meslek kuralı, pek çok nedenle, Komisyon ve Avrupa idarelerindeki son tartışmaların¹⁰ odağında yer almıştır. Bu gelişme, henüz bir sonuca ulaşmamıştır. Geriye bakıldığında, ACE ve Rekabet Genel Müdürlüğü tarafından istenen meslek alanındaki düzenlemelere ilişkin hukuki kesinliğin henüz sağlanmadığı görülmektedir. Cevabı bulunmamış pek çok soru halen

ortadadır. Bu nedenle, aşağıda belirtilen görüş ve hedeflerin ilerdeki gelişmelere göre yeniden uyarlanması gerekebilir. Komisyon her ne kadar Avrupa rekabet yasasının ihlallerini ele almak üzere ulusal rekabet kurumlarını içeren bir ağ oluşturduysa da, Rekabet Genel Müdürlüğü'nün kendisi, serbest mesleklerin Avrupa rekabet yasasını ihlâl ettiği varsayılan olayları giderek daha fazla hedef alma eğilimi göstermektedir. Mimarlık ve inşaat alanında bir sektör araştırması¹¹ olmaması, Komisyon'un ortaya somut olaylara ilişkin deliller koymasını zorlaştırmaktadır ama, bu eksiklik Avrupa düzeyinde yasal işlemler başlatmasını da engellemektedir. Ancak, diğer serbest mesleklerle karşılaştırıldığında, mimarlık alanındaki düzenlemelerin daha az olduğu görülmektedir. Bu en azından, avukatlık veya eczacılık gibi başka serbest mesleklerdeki kuralların daha yüksek bir düzeyde olduğunu düşünen mimarlar arasında geçerli olan bir görüştür. Yine de, bu görüşün Komisyon tarafından da paylaşıldığı şüphe götürür.

3. MİMARLAR VE TOPLUM ÇIKARI

10. Avrupa Birliği gibi, özünde serbest olan bir pazarda, pek çok faaliyetin yasal olarak düzenlenmesinin haklı nedenleri vardır. Faaliyetlerin, gerek bireysel işveren ya da müşteriyi gerekse genel olarak halkı kabul edilemez risklerle karşı karşıya bırakmamak için düzen altına alınması gerekir. Bu risk, güvenlik yasalarını gerekli kılan sağlık ve güvenlik konuları ile ilgili olabileceği gibi, bankacılık veya diğer finansman kurallarını gerekli kılan kabul edilemez finansal riskler de olabilir. Gerçekten de, önemli bir finansman kuruluşunun iflası ile ortaya çıkan kabul edilemez bireysel risk, tüm toplum için kabul edilemez olabilir; zira, böylesine ciddi bir haksızlık hem genel olarak hoş görüyle karşılanamaz hem de yarattığı yük, kamu kasasının, mahkemelerin ve diğer kurumların omuzlarına binmektedir.

11. Bu nedenle mimarlar, gerek belirli bir işveren gerekse genel olarak toplum için önemli finansal ya da

⁸ Komisyon Bildirim Belgesi– Meslek Hizmetlerinde Rekabete İlişkin Rapor, COM(2004) 83 final, Brüksel, 9 Şubat 2004.

⁹ Örneğin, Avrupa Adalet Divanı, 3 Ekim 2000 – C-58/98 *Corsten Davası*.

¹⁰ Avrupa Adalet Divanı bu konulara belirli bir hukuki açıklık getiren tek Avrupa kurumudur. Divan, 29 Kasım 2001'de bağlayıcı olmayan MBS'lerin rekabeti etkilemediği ve dolayısı ile rekabet yasası tarafından yasaklanmaması gerektiğini hükme bağladı. (ECJ, 29 Kasım 2001; Dava C-221/99; *Conte/Rossi*). Bu nedenle, bağlayıcı olmadıkları sürece, MBS'lerin rekabet üzerinde bir etkisi yoktur ya da etkileri önemsiz düzeydedir. Dolayısı ile bu tür mesleki kararların AB Antlaşması'nın 81. Maddesi kapsamında değerlendirilmemesi gerekmektedir. Avrupa Adalet Divanı İtalya'da avukatlar için belirlenen zorunlu ücret tarifeleri ile ilgili bir davadaki başka bir içtihatında da "Bir Üye Devletin, meslek kuruluşundan hizmetlere ilişkin taslak bir ücret tarifesi hazırlamasını istemesi, sonuçta kabul edilen tarifeyi, otomatik olarak yasa niteliğinde bir belge konumuna getirmeye" demektedir. Bu nedenle söz konusu olan, yasa kapsamındaki bağlayıcı MBS'ler, olduğunda, bunlar meslek kuruluşu tarafından geliştirilmiş olsalar dahi, Avrupa Adalet Divanı bazı durumlarda bunların bir ölçüde 81. Madde hükümleri dışında bırakılabileceği görüşündedir. Son olarak, Divan, *Autotransporti Librandi* davasında verdiği kararda AB Antlaşması'nın 81. Maddesinin bu yasayı engellemediğini saptamış bulunmaktadır: "... ücret tarifeleri yasayla tanımlanan kamuoyu çıkarı gereğince gözetilerek belirlenmiş ve yetkili kamu kuruluşları yetkilerini özel ekonomik kişi ya da kurumlara devretmediği sürece ..." Bkz: Avrupa Adalet Divanı – C 35/99 *Arduino Davası*, madde 36, ve Avrupa Adalet Divanı, 1 Ekim 1998 – C 38/97 *Autotransporti Librandi Davası*.

¹¹ ACE her ne kadar tüm Avrupa'dan güvenilir veri elde etmeye Avrupa ülkelerinin her birindeki durum hakkında en azından genel bir değerlendirme yapmaya çalışsa da, gerekli çalışmanın üstesinden zor gelinir boyutta olduğu görülmektedir. Ancak, Komisyon'dan daha hassas ayarlı görüşler alabilmek için, güvenilir bir veri tabanı esastır. Burada, ACE'nin yıllardır ve pek çok fırsatta Komisyon'dan EUROSTAT'ın özellikle mimarlık hizmetleri de dahil olmak üzere, gerekli, güvenilir ve anlamlı veriler toplamasını ya da en azından bu yönde uygun bir yöntem belirlemesini sağlamak için uygun önlemleri almasını talep ettiğini belirtmekte yarar vardır. Bu ne yazık ki gerçekleşmemiştir ve EUROSTAT, belirttiğimiz yönden hiç bir yararı olmayan verileri yayınlamayı sürdürmektedir.

sağlık veya güvenlikle ilgili sonuçlar doğurabilecek yönlendirmeler yaptıkları için, yasal kurullarla düzenlenen bir faaliyet yürütmektedir. Avrupa Birliği'nin pek çok ülkesinde mimarların faaliyetleri yasayla düzenlenir ve bu yasaların hükümleri faaliyetlerini sıkı bir şekilde kontrol eden tüzük, yönetmelik ve kurullarla pekiştirilir. Bu tür yönetmelikler örneğin mimarların işverenin parasını ne şekilde kullanabileceğini ya da işverene nasıl fikir verip onları nasıl yönlendirebileceklerini düzenleyebilir.

12. Tüm bunlara karşın, mimarın rolü gene de daha ileri düzeyde ve daha karmaşık bir dizi faktöre de açıktır.¹² Pek çok durumda, mimarın işverenin çıkarlarını kendi çıkarlarının önüne koyması gerekmektedir. Mimarın işverenleri onların çıkarları için en iyi olanlar konusunda aydınlatması, örneğin belirli bir malzemenin ya da yüklenicinin seçimi gibi sadece kendisinin ilgi duyduğu bir yöne çekmemesi esastır. Ayrıca, mimar kısa dönemli ve dar görüşlü fikirler vermek yerine, işvereni örneğin yaşam boyu maliyetler gibi konuları da gözeterek ve projenin bütününe göz önünde tutarak, onun için en iyi olanın ne olduğuna ilişkin yönlendirmelidir

13. Bir serbest meslek mensubunun statüsü mimarın topluma karşı sorumlulukları ile de pekişmektedir. Mimar sadece belirli bir işveren için "sözcü" işlevi görmez. Mimarın tüm topluma karşı belirgin görevleri vardır ve bu görev, işverenin acil ticari kazancı yerine daha geniş kapsamdaki ihtiyaçların hesaba katılması, seçilecek bir eylemin doğurabileceği istenmeyen sonuçlar konusunda uyarma gibi boyutları da içerir ve tabii ki her zaman ve özellikle sözleşme gereği olduğu durumlarda dürüst ve tarafsız davranılmasını kapsar. İnşaat sektöründe, pek çok durumda örneğin adil ücret veya inşaat kalitesi gibi çeşitli konularda karar vermek gerekmektedir ve bu kararların belirli bir durumun adilce değerlendirilebilmesi ve diğer taraflarca kabul edilerek işe devam edilebilmesi için mesleki beceriler ve bilgi ön plana çıkar.

14. Dolayısı ile, mimarın uzun ve karmaşık bir eğitim ve yetiştirme döneminden geçmesi, pratik deneyim kazanması ve estetik kaygılar kadar ekonomik ve pratik konuların da üstesinden gelebileceği bir yeteneğe

sahip olması gerekmektedir. Tüm bu yeteneklerin izi, 2005/36/EC nolu Yeterlilikler Direktifi'nde (giriş maddesi 43) verilen "serbest meslekler" tanımında görülebilir: "...işveren ve genel kamuoyu çıkarları için, entelektüel ve kavramsal çerçevede hizmet veren kişilerce, geçerli mesleki yeterlilikler esasına göre ve kişisel olarak, sorumlulukla ve mesleki olarak bağımsız bir şekilde uygulanan..."

Tüm bu nedenlerle, mimarlık mesleği sadece düzenlenmiş bir faaliyet olarak değil, aynı zamanda serbest bir meslek olarak da görülmelidir.

15. Ayrıca, hem düzenlenen faaliyeti hem de serbest mesleği bir adım ileri götürürsek, mimarın bir de **kültür ve çevre savunucusu rolü** vardır. Mimar, sadece inşaatın teknik ve yönetimin pratik yönlerine sınırlı kalmayan, onun estetik duyarlılığını geliştiren ve çevre sorunlarını kavramasını sağlayan son derece kendine özgü bir eğitimden geçmektedir. Üniversite düzeyindeki dört veya beş yıllık disiplinli bir eğitim, doğaldır ki ortaya, içindeki herkesin aynı düzeyde dahi olduğu bir meslek çıkartmamaktadır. Ancak, bu eğitim sanat ve mimarlık tarihi bilgisi vermekte ve bunun altını tarih ve kültürel değerlerin kavranması ile beslemektedir. Yine aynı eğitim, eğer planlama, kalkınma ve inşaat süreçleri uzun dönemde tüm toplumun yararı için etkin bir şekilde yönetilecekse, kavranması gereken uzun ve kısa erimli çevre konularını da içine almaktadır.

16. Mimarın bu özel kültür ve çevre savunucusu rolü uzun yıllardır, örneğin 384/85/EC sayılı eski Mimarlar Direktifi'nde olduğu gibi, Avrupa Birliği'nin yasa üreten süreçlerinde kabul görmüştür. Direktifin giriş bölümünde, "...mimarlık, yapıların kalitesi, çevreleri ile nasıl bütünleştikleri, doğal ve kentsel çevreye saygı ile, ortak ve bireysel kültürel miras gibi konular toplumu ilgilendiren konulardır" denmektedir. 2055/36/EC sayılı yeni Yeterlilikler Direktifi bu ilkeyi sadece çok az bir değişikliğe uğratmıştır.¹³ Kentsel ve kırsal alanlardaki mimarlık kalitesine ilişkin 12 Şubat 2001 tarihli Konsey Kararı (2001/C 73/04) da, "mimarlık ülkelerimizin her birinin tarihi kültür ve yaşam dokusunun asal bir ögesidir; vatandaşların günlük yaşamlarında sanatsal ifadenin temel bir

¹² Mimarların Avrupa Birliği içinde gerek ekonomik gerekse kültürel bağlamda oynayacakları özel bir rol vardır. ACE'nin ifade ettiği şekliyle: "Toplum, yapıların kalitesi konusunda güvenli strüktürler, mülkün ve insanların yangından korunması gibi konuların yanı sıra refahla ilgili akustik koruma, ısı yalıtımı veya özürlülerin erişilebilirliği gibi yönlerden de giderek daha fazla şey talep etmektedir... Mimarlığın sınırları gitgide yaşam alanına ve bu alana ilişkin öğelere doğru genişlemiştir. Yapılardan yola çıkan mimarlık daha sonraları kendisine kamu alanları (sokaklar, meydanlar), inşaat mühendisliği yapıları (köprüler, tüneller, tahkimatlar vs.), parklar ve bahçeler kapsamında da bir yer bulmuştur. Günümüzde kentler, "varlık nedeni"ni ve meşruiyetini "kentsel tasarım"da bulan mimarlarınki de dahil olmak üzere, yoğun bir ilgi odağıdır. Son dönemlerde, daha yaygın peyzajlar ve bunların bölgesel ölçekleri de farkedilmiş – böylelikle altyapılar (yollar, karayolları, kanallar, demiryolları vs..) da mimarlık alanının öğeleri arasına girmiştir. Toplumsal ve işlevsel açıdan karma düzenlemeler, kentsel yenilemenin karşılaştığı çağdaş sorunlara çözüm getirmektedir. Öte yandan, mesleğin müdahale çerçevesi de yıllardır yeni etkinlik alanlarının ve verilerin devreye girmesi ile önemli ölçüde genişlemiş bulunmaktadır: örneğin, diğerlerinin yanı sıra, yüksek çevre kalitesi, sosyal konut politikası, otomotiv, gemi yapımı, havacılık ve en yeni olarak da veri işlemi ve genetik gibi başı çeken teknolojiler... Bütün bu alanlar sayıları kadar yeni uzmanlık alanları, hatta yeni meslek pratikleri yaratmaktadır."

ACE'nin, Kasım 2003 tarihli Genel Kurul'da Kabul edilen **Mimarın Profili – Meslek Pratiği Referans Belgesi'**nden özet.

¹³ Direktif 2005/36/EC Gerekçe Maddesi 27.

aracını ve geleceğin tarihi mirasını oluşturur” ve “mimari kalite gerek kırsal gerekse kentsel çevrenin temel öğelerinden biridir” diyerek, benzer bir yaklaşımı bir kez daha vurgulamaktadır

17. 2002 yılında ACE ve Rekabet Genel Müdürlüğü arasında yapılan bir toplantıda, Rekabet Genel Müdürlüğü'nden gelen yetkili temsilciler, **Davranış Kuralları** için geçerli kabul edilebilecek yegâne gerekçenin tüketicinin korunması olabileceğine işaret ettiler. ACE her ne kadar davranış kurallarının tüketicinin korunmasından daha geniş bir kullanım alanı olduğuna inansa da, sözünü ettiğimiz bu ifade ulusal davranış kurallarında tüketicinin korunmasının dolaylı olarak değil de açık olarak vurgulanmasının önemini göstermektedir. Bu konuda verilebilecek bir örnek de, bilgi asimetrisi ilkesinin öneminin Komisyon düzeyinde ve rekabet kurumları ile rekabete ilişkin ekonomi teorisinde de kabul görmüş olmasıdır.

18. Mesleki hizmetler konusunda genellikle eksik bilgiye sahip tüketici ile bu hizmetleri satın alan daha büyük kesimler arasında bir ayırım yapılmaktadır. Eksik bilgiye sahip tüketici çok kez kendi evi vs. için iş yaptıran işveren olarak tanımlanmaktadır. Ancak, mesleki hizmetlerin daha büyük çaptaki ve sürekli alıcıları da çok kez istenecek ücretler veya sağlanacak hizmetlerin kapsamı konusunda yeterli bilgiye sahip değildir. Ticaret sektöründeki pek çok küçük ve orta ölçekteki firma da hizmetlerin ve uygun ücretlerin tanımlanmasında benzer sorunlar yaşamaktadır. Komisyon'un ve ulusal rekabet kurumlarının, tüketici simetrisi konusunu aile çapındaki ya da ufak ölçekteki ticari işverenler ile kısıtlayan girişimlerine karşı direnilmesi gerekmektedir.

19. Tüketicinin korunmasının mimarlara ilişkin politikaları nasıl etkilediğinin bir başka örneği de yeterlilikler konusudur. Tüketicinin korunması tartışılırken, bütün ACE üyesi kuruluşların mimarların topluma yeterli bir hizmet sunabilmeleri için uygun yeterlilik ve becerilere sahip olmalarını gözeterek tüketicinin korunması yönünde nasıl temel bir rol oynadıkları kolaylıkla göz ardı edilebilmektedir. Aslına bakılırsa, kamuoyunun herhangi bir üyesinin, belirgin bir beceri veya uzmanlığa sahip olduğunu iddia eden bir kişinin, gerekli yeterliliklere, eğitime ve bu alanda becerilere sahip olduğunu bilmeye hakkı vardır.

20. Meslek hizmetleri bağlamında, tüketicinin korunması politikalarının tümünde beş temel öge bulunmaktadır:

1. Yeterlilikler
2. Hizmetlere ilişkin bilgi

3. Maliyetlere ilişkin bilgi

4. Şikâyetlerin etkin olarak ele alınması

5. Tazminat

21. Yukarıda da değinildiği gibi, gerekli düzeydeki **yeterlilikler konusu**, gerek mesleki gerekse diğer hizmetler bağlamında tüketicinin etkin bir şekilde korunmasının temelini oluşturur.

22. Bir tüketici, mimar tarafından sağlanan **genel hizmetleri** ve işin farklı aşamaları ile mimarın ve işverenin sorumluluklarını tanımlayan bilgilere erişebilmeli, bu bilgiler açık ve mesleğe özgü terimolojiden arındırılmış olmalıdır.

23. Tüm **maliyet bilgileri** işin hacmi ve işin tamamlanma süresi ile doğrudan bağlantılı ve işverene açık olmalıdır.

24. Tüketiciler zamanında işleyecek, etkin **şikâyet değerlendirme süreçlerine** erişebilmelidir. Şikâyetlerle ilgili süreçler tüketiciye genel olarak yol gösterilmesi, formel olmayan uzlaşma olanakları ve alternatif uyuşmazlık çözümü sistemlerinin yanı sıra, yetersiz mesleki performans konusunda resmî şikâyette bulunma seçeneğini de içermelidir. Meslek örgütlerinin pek çoğu uyuşmazlıkların çözümü veya uzlaşmaya ilişkin süreçler sunmaktadır.

25. **Tazminat**, gerek tüketiciler gerekse meslek adamları için en zor olan alandır. Her ne kadar mesleki sorumluluk sigortası ciddi ya da önemli ölçüde kayıplar durumunda tüketicinin korunmasını sağlamaktaysa da, mesleki sorumluluk sigortası küçük ölçekli tüketici veya genel olarak tüketicileri en fazla etkileyen yetersiz mesleki performans durumları için genellikle fazla karmaşıktır ve çok da uygun değildir. ACE üye örgütlerinin bazılarında, belirli bir kusurun giderilmesi için para cezası uygulanması, alınan ücretin iadesi, ya da hizmetin tüketiciye ücretsiz olarak sağlanması gibi usuller bulunmaktadır. Her ne kadar bazı AB üyesi devletlerde mesleki sorumluluk sigortası zorunlu değilse de, gerçekte bu tür sigortası olmayan neredeyse hiçbir mimarlık bürosu bulunmamaktadır.

26. İnşaat sürecine katılan bütün tarafların sorumlulukları paylaşması ve bir **tazminat sistemine** girmesi gereği açıktır. Mimarların mesleki sorumluluk sigortası, tüketiciler için sağlanması gereken bu sistemin öğelerinden sadece biri olmanın ötesine geçmez.

4. MESLEK KURALLARI

4.1. 1 Maliyet Bilgi Sistemleri – MBS (CIS)

27. MBS için hedefler: Avrupa'daki mimarlık meslek örgütleri, MBS'nin toplum çıkarının korunmasına

ilişkin bütün ölçütlerinin haklı gerekçelere dayandığı ve rekabet kurallarının uygulanması kapsamı dışında bırakılması gerektiği görüşündedir. Toplum çıkarlarını koruyan farklı yöntemler uygulayan farklı MBS'ler olduğu bir gerçek olmakla birlikte, bunların hepsi yararlıdır ve rekabet yasasına aykırı değildir. Ayrıca ACE, Komisyon'un geçmişten bu yana gelen verilere dayanan önerilerini de dikkate alarak, ancak genel toplum yararını ve tüketicinin korunmasını sürekli olarak göz önünde tutarak, en iyi yöntemin bulunması yönündeki çalışmalarını sürdürecektir.

28. Bütün MBS türleri işverene sağlanan ortalama hizmet konusunda değerli veriler içeren bilgi sistemleri olarak görülmeli, ve entelektüel performansın hesaplanması ve bir proje için gerekli ve doğru olan kaynaklardan uygun olmayan kesintiler yaparak, sunulan entelektüel hizmetin kalitesinin düşmesinin önlenmesinde yararlanılacak yararlı araçlar olarak kabul edilmelidir.

29. MBS kullanımının olası avantaj ve dezavantajları değerlendirildiğinde, ulusal ve bölgesel düzeyde tanımlanan bu bilgi sistemlerine erişimin tüketiciye ve genel olarak topluma sağladığı yararların, olası dezavantajlardan çok daha fazla olduğu görülmektedir.

30. AB Rekabet Genel Müdürlüğü bu sıralarda ücret tarifelerine odaklanmış bir durumdadır. Burada sorun, Komisyon'un daha ne kadar ileri gideceğidir: Komisyon'un bağlayıcı azami ve asgari ücret tarifelerine karşı yürüttüğü faaliyetler (Belçika Mimarlar Odası'nın ücret tarifesi olayından sonra), bu belgede birbiri ardına analiz edilen düzenlemelerin tümünün iptali yolunda sadece atlama taşlarıdır. Ancak, şu ana kadar Avrupa Parlamentosu ücret tarifeleri konusuna farklı bir şekilde yaklaşmıştır.¹⁴ ve ¹⁵ Komisyon'un ücret konusunu ele alışına karşı, Avrupalı mimarların tutarlı bir politika üzerinde anlaşmaya varması ve

ücret tarifelerinin kabul edilebilir bir MBS olduğunun somut olarak gösterilmesi son derece önemlidir.¹⁶

31. AB Komisyonu'nun mesleki hizmetlerde rekabete ilişkin çıkarttığı iki Bildirim Belgesi¹⁷ açık bir duruş dışında herşeyi içerdiğine göre, MBS'lerin düzenlenmesine ilişkin hukuki belirsizlik halen sürmektedir. Bu iki belge AB Komisyonu'nun ne Avrupa'da halen var olan farklı MBS'lerin içeriği konusundaki görüşünü ne de bunların AB rekabet yasasına ne derece uyduğunu açıklamamaktadır. Bunun sonucu olarak da siyasal ve yasal yönler açıklıktan son derece uzaktır. Sözü edilen belgelerde kesinlik yoktur, zira AB Komisyonu'nun kendisi mevcut ulusal sistemler konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip değildir.

32. Ancak, **AB Komisyonu** meslek kuruluşlarından ve ulusal yetkili makamlardan MBS'lere ilişkin tüm mevcut düzenlemelerin bir analizini yapmalarını talep etmektedir. Bu durumda, pazara ilişkin bir ekonomik analiz olmadan ve temel yasal ve teknik soruların cevabı alınmadan, mimarların meslek kuruluşları ancak mevcut risklere ve toplum çıkarlarının genel olarak korunmasına dikkat çekebilirler.

33. AB Komisyonu iki Bildirim Belgesinde iyi bilinen **"bilgi asimetrisi" ilkesini tüketicinin korunmasına ilişkin politikalar kapsamında** kabul etmiştir. ACE bu kabulün esas olarak MBS'nin rekabet yasası ile uyumlu olduğunu yansıttığı görüşündedir. Bu ilke bilgi eksiği olan tüketici olarak adlandırılan kesimlerin korunması ile ilgilidir. Bu tüketicilerin niteliklerine bakılmaksızın (kamu veya özel, küçük, orta ya da büyük ölçekli), AB Komisyonu'nun bu ifadesi önemlidir, zira tüketiciler sağlanan mesleki hizmetlerin içeriğini tanımlayan ve aynı zamanda onlara maliyetlerin değerlendirilebilmesi için minimum referans kaynağı sağlayacak bilgilere ulaşma olanağına sahip olmalıdır.¹⁸

¹⁴ Avrupa Parlamentosu, 5 Nisan 2001 tarihli kararının 9. Maddesinde "...belirli bir meslekteki tüm üyeleri kapsayan meslek kuruluşları veya örgütler tarafından oluşturulan zorunlu ücret tarifeleri, koşullara göre, rekabet kuralları kapsamındaki girişimler tarafından kabul edilmiş kararlar olarak görülebilir" demektir. Anlaşılmaktadır ki, Avrupa Parlamentosu açısından, bağlayıcı olmayan ücret tarifeleri rekabet kurallarının kontrolü altında değildir. Kaynak: Karar no. PE 303.070 B5-0247/2001

¹⁵ 23 Mart 2006 tarihinde Avrupa Parlamentosu, hukuk sisteminin işleme ile ilgili olarak hukuk alanındaki meslekler ve toplum yararına ilişkin bir karar aldı. Buna göre, Avrupa Parlamentosu, "...Üye Devletler karar sürecinde serbest çalışanların yer aldığını aktif olarak denetlediği süreç... avukatlar ve hukuk alanındaki diğer meslek mensupları için uygulanacak ücret tarifeleri ve diğer zorunlu tarifelerin... meşru bir kamu yararı gözetilmesi faaliyeti olarak, haklı unsurlar olduğu... görüşündedir..." Kaynak : Karar no. P6-TA-PROV(2006)0108 B6-0203/2006

¹⁶ Komisyon'un 2003/2004 döneminde Belçika Mimarlar Odası *Ordre des Architectes de la Belgique* aleyhine yürüttüğü yasal işlemler, bir kez daha mesleki düzenlemelerin belirli bir pazar üzerindeki olumlu etkilerini ayrıntılı olarak göz önüne almak konusunda ne kadar isteksiz olduğunu göstermiştir: Belçika Mimarlar Odası, web sitesinde "bir kılavuz teşkil etmesi amacıyla" ücret tarifelerine ilişkin bilgi yayınladığı gerekçesi ile Komisyon tarafından para cezasına çarptırıldı. Halbuki, ortada bu tarifenin kullanılmasına ilişkin herhangi bir yükümlülük yoktur ve bunun bir asgari ücret tarifesi olduğu da belirtilmemiştir. Kaynak: 24 Haziran 2004 tarihli Komisyon kararı *Décision de la Commission de 24 Juin 2004 concernant COMP/A.38549, notifié sous C(2004) 2180*.

¹⁷ Bkz. Dipnot 7 ve Komisyon'dan Konejy, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Bölgeler Komitesi'ne Bildirim Belgesi, Meslek Hizmetleri – Daha Fazla Reform Olanacağı. COM (2005) 405 final, Brüksel (9 Şubat 2004 tarihli Mesleki Hizmetlerde Rekabet, COM (2004) 83 raporunun devamı), ve 5 Eylül 2005 tarihli Komisyon Çalışma Belgesi – Mesleki Hizmetler Alanında Rekabeti Kısıtlayıcı Unsurların Gözden Geçirilmesi ve Kaldırılması Konusunda Üye Ülkelerde Kaydedilen Gelişmeler. SEC (2005) 1064, Brüksel.

¹⁸ Kalite araştırmaları konusundaki deneyimler her zaman, mimara adil ve asgari düzeyi belirlenmiş bir ücret ödendiğinde daha iyi bir planlama kalitesinin elde edildiği ve tüketicinin de bu planlama kalitesini beklediğini göstermiştir. MBS'nin tek yaptığı, mimarın verdiği teklifin anormal derecede alçak ya da yüksek veya işverenin yüksek nitelikte hizmet beklentisini karşılayacak bir düzeyde olup olmadığının belirlenmesine yardımcı olmaktır. Mimarlık pratiğinin bir girişim olarak görüldüğü dikkate alınrsa, bir firmanın ekonomik açıdan düzgün bir şekilde yönetilmesi yükümlülüğü ve araştırma ve buluşlara yatırılacak veya yeniden yatırılacak kar marjlarının sağlanması gibi genelde girişimler için geçerli olan kuralların ve mantık gereklerinin bu girişimler için de geçerli olması gerekmektedir. Kaynak: *Tasarım ve Belgeleme Kalitesi Araştırması – Avustralya İnşaat Sektöründeki Tasarım ve Dokümantasyona İlişkin Değişiklikler ve Bunların Yapım Süreci Etkinliğine Tesiri*. Tilley ve McFallan, 2000.

34. Şunu da belirtmek gerekir ki, MBS sadece tüketicinin korunması politikaları için yararlı bir araç değil, aynı zamanda meslek mensuplarının kendileri, her düzeydeki idareler, kamu ihalelerinin verilmesi, veya meslek ücretleri konusundaki davaları ele alan yetkili hukuk kuruluşları için de yararlı bir veri kaynağı sağlamaktadır. Aslında, MBS'ler genel bilgi için gereklidir. Son olarak da MBS'ler, bilgi, şeffaflık, kalite, sağlık ve güvenlik konuları dahil olmak üzere, hizmetlerin her zaman toplum çıkarına olmasının garanti edilmesi ve işverenlerin/tüketicilerin, istenen ücret karşılığında önerilen kalite/tatmin düzeyinin sınırı bağlamında akılcı bir tercih yapabilmelerine olanak verdiği için gereklidir.

35. Böyle bir sistemin sadece talep edilecek mesleki ücretleri değil, sağlanacak hizmetlerin içerik ve türünü de tanımlaması esastır. Bunlarla ilgili ücret çerçeveleri, kurallar, parametreler, katsayılar ve ilgili formüller tanımlanmalı ve doğru bir şekilde uygulanmalıdır. Aksi halde, MBS hiçbir işe yaramayacaktır. Bunlara ek olarak, çeşitli mesleki işler veya görevler zorluk sınıflandırması ve düzeyleri, performans aşamaları ve düzeyleri (tam ya da kısmi hizmetler) dikkate alınarak belirlenmelidir. Bilgiler meslek mensupları arasında yapılacak istatistik araştırmalarına veya anketle dayanabilir. En önemli konu ise, gerek veri kaynaklarının gerekse kullanılan yöntemin üçüncü taraflar açısından kabul edilip olmasının sağlanmasıdır. Sadece bu veriyi içeren MBS'lerin bilgilendirici bir işlevi olacak ve dolayısı ile de genel kamuoyu çıkarı gözetilebilecektir.

36. Bu tür bilgilerin nasıl sağlanacağı, mesleğin ulusal özelliklerini ve geçerli düzenlemeleri dikkate alarak, **ulusal yetkili kuruluşlar ve meslek odaları** tarafından kararlaştırılacak bir husustur. Hesaplama yöntemi rekabet politikası konularını çok fazla etkilememektedir. Metre kare veya metre küp kapalı alan, işin zorluk derecesi, referans olarak alınan maliyet hesaplamaları ve götürü fiyatlara dayanılarak tanımlanan çerçeveler ve katsayılar eğer kesin bir bağımsızlık ve tarafsızlıkla belirlenmişse, bunlar rekabet politikasını etkilemez ve dolayısı ile de rekabet kuruluşlarının konusu olmamaları gerekir.

37. Aslına bakılırsa, ulusal düzeyde bilgi sistemlerinin varlığını garanti eden farklı yollar uygulanmaktadır. Bazı durumlarda bu bilgi, sadece sağlanan her bir

hizmet için gereken mesleki ücretleri değil, bu hizmetlerin farklı bölümlerinin kapsamını ve maliyetlerin hesaplanmasında kullanılacak formülleri de içeren hassas bir MBS ile verilmektedir. Diğer örneklerde, etik kurallarında veya mimarlık hizmeti sözleşmelerinin genel hükümlerinde belirli ifadeler bulunmaktadır. Bu değerler, ücretlerin mantıklı ölçülerde olmasının dikkate alınmasını, aynı zamanda da maliyetin ihale edilen işe/göreve göre hesaplanması gereğini, maliyetin iş hacmi ve işin teslim süresi ile doğrudan bağlantılı olduğunu dolaylı olarak belirtir. Bazı başka ülkelerdeyse, meslek kuruluşları talep edilen ücretlerin belirlenmesinde istatistik araştırmalarından yararlanmaktadır. Bu istatistik araştırmaları hizmetler için talep edilen saat ücretleri ve ayrıca meslek adamlarının farklı yeterlilik ve mesleki deneyim düzeylerine ek olarak, bölgesel farklılıklar, iş türleri, sözleşme türleri ve finansman konusunda bilgi sağlar. Grafik sunumlarda bir ekseninde fiziksel değerler, diğer ekseninde de bireysel hizmet sunucu tarafından talep edilen referans ücretin yüzdesi gösterilebilir.

38. MBS'lerle ilgili yeni gelişmeler vardır: İrlanda'da Kraliyet Enstitüsü Rekabet Kurumu ile "geçmişten gelen ücret-verisi" sorunu üzerinde bir anlaşmaya varmış bulunmaktadır. Kraliyet Enstitüsü İzleme Raporu'nun önerilerini değerlendirmiş, izlemiş ve aynı zamanda geçmişe dönük verileri de incelemiştir.

4.2. Reklam

39. Reklama İlişkin Hedefler: Avrupalı mimarlar, meslekleri ile ilgili yapılacak reklamlar konusunda içerik, araç ve her türlü medya özgürlüğünü desteklerken, aynı zamanda genel yasalar ve mesleki davranış kuralları yoluyla işverenleri ve mesleki çıkarları dürüst olmayan, yanlış yönlendirici, kötü amaçlı veya adil olmayan reklamlardan korumalıdır.¹⁹

40. Tüketicilerin korunması adına bazı kısıtlamalar haklı görülebilir. Yine reklamlar üzerindeki birtakım kısıtlamalar, deontoloji ve etik gibi diğer bazı nedenlerle haklı görülebilir.²⁰

41. ACE üyelerinin, yukarıda sözü edilen hedeften daha kısıtlayıcı olanlar da dahil olmak üzere farklı politika seçeneklerinin varlığından haberdar olmaları gerekmektedir.²¹ Bu daha kısıtlayıcı politikaların ge-

¹⁹ Mimarın, işverenin zaten başka bir mimarla çalıştığını bilmesi durumunda, potansiyel işverene aktif olarak reklam yapması önlenmektedir. Ya da: belirli bir mimara karşı, onun bürosuna, adına ve kısacası çalışmalarına değinen mukayeseli reklam.

²⁰ Avrupa Adalet Divanı, 28 Mart 2003 – T 144/99 *IAA Davası*.

²¹ Örneğin, mimarlar hizmetlerini bireysel olarak veya diğer mimarlarla birlikte topluca reklam edebilir ve sunabilir. Bu tanıtım, istek üzerine yapılacak ve projeler, beceriler, hizmetler, ücretler ve koşullar konusundaki bilgileri içerir (pasif reklam). Mimarlar aynı zamanda bu bilgileri kendi girişimleri ile ve önceden talep edilmeden de aktarabilir (aktif reklam). Ancak, mimarlar bir işverenin aynı süre içinde aynı hizmet için başka bir mimarla da görüştüğünün farkındaysa, kendisinden istemediği sürece belirli (potansiyel) bir işverene hizmetlerinin tanıtımını yapamaz.

rekçelerini haklı göstermek, tek tek üye örgütlerin sorumluluğudur.²²

42. Meslek için, reklam özgürlüğü aşağıdaki nedenlerle haklı görülebilir:

- Reklamın bilgilendirme değeri ile tüketicinin korunması (bilgi asimetrisi),
- Reklam, genç meslek adamları, mesleğe yeni girenler ve küçük büroların pazara erişimini kolaylaştıracağı için, İç Pazarda gerçek bir rekabetin garanti edilmesi.

43. Meslek için, reklam özgürlüğünün kısıtlanması aşağıdaki kaygılarla haklı görülebilir:

- Reklamın hedef aldığı tüketicilerin dürüst olmayan veya yanlış yönlendirici reklamlardan korunması,
- Reklam her zaman zaten pazarda yer almakta olan ve daha etkin tanıtım olanaklarına erişebilen büyük kuruluşlara daha fazla avantaj sağlayacağından, haksız reklamın engellenmesi ile genel olarak mesleğin ve özel olarak mesleğe yeni girenlerle küçük büroların korunması,
- Korunması gereken başka ilkelerin ve genel yasal değerlerin (deontoloji konuları) korunması.

4.3. Çok Disiplinli Meslek Pratikleri

44. Çok Disiplinli Meslek Pratiklerine İlişkin Hedefler: Genel olarak, aşağıdaki yedi ilkeye uyulduğu sürece, tek ya da çok disiplinli gruplar için, herhangi bir türden mesleki (entelektüel) bir şirket veya ortaklık kurulması kabul edilebilir.

1)Mimarların çalışmalarının bağımsızlığı garanti altına alınmalıdır.

2)Firmanın sunduğu hizmet sadece mesleki hizmetlerle sınırlı kalmalıdır.

3) Meslek firmasını oluşturanların tümü değilse bile, büyük çoğunluğu serbest mesleklerden gelmelidir.

4)Serbest meslek mensupları tarafından sağlanan hizmetlerin güçlü kişisel sorumluluk niteliği, meslek firmasının yönetilmesinde yeterli bir şekilde temsil edilmelerini gerekli kılmaktadır.²³

5)Tescilli birçok disiplinli meslek firmasını oluşturanların tümünün kendi meslek kütüklerinde kayıtlı olması gerekir.

6)Meslek firmaları planlama, danışmanlık, kontrol ve koordinasyon hatalarından doğacak risklere karşı sigorta yaptırmalıdır.

7)Yasal olarak korunan unvanın alınabilmesi için gereken oy veya hisse “organizasyonu”na ilişkin ayrıntılar, tüketici çıkarlarının korunması esasına göre tanımlanmalı ve düzenlenmelidir.

45. Çok disiplinli meslek pratiklerinde mimarlıkla ilgili çalışmaların bağımsızlığı, mimarların performansının en yaşamsal ön koşuludur. Avrupa Adalet Divanı meslek firmaları içinde bulunan ve belirli meslek kurallarına uyması gereken (örneğin mimarlar gibi) belirli bir meslek grubunun yapılan çalışma üzerindeki kontrol ve belirgin mesleki işler konusundaki bağımsızlığın garanti edilebilmesi için, bağımsızlığının korunmasının olanaklı olduğunu teyid etmiştir.²⁴ Ortaklar/hissedarlar arasında çıkabilecek çıkar çatışması durumları hariç, her türden çok disiplinli grupların kurulabilmesine olanak verilmelidir. Davranış kuralları ve işverenlerin ihtiyaçları çerçevesinde, mimarların bağımsızlığı sağlanmadığı takdirde, ortaya bu tür çıkar çatışmaları çıkacaktır.

46. Geçen on yıl içinde, mesleğin, serbest mesleklerin oluşturduğu **çok disiplinli gruplar** içinde yürütülmesi yaklaşımı artmıştır. Meslek firmaları bu alanda yararlı araçlar olmuştur. Farklı hukuk sistemleri, bu konuya farklı hukuki yaklaşımlar getirmiş, ya konuya özel formatlar yaratmış ya da medeni kanunlar veya iş yasalarındaki genel formatları uygulamıştır. Özel formatlar, meslek firmaları için getirilen ve serbest mesleklerin niteliğini dikkate alan özel yasal düzenlemelerdir (örneğin, Almanya ve İspanya), iş yasalarından alınan ve anonim şirket olarak kurulan mimarlık firmaları gibi formatlar ise, bu firmalara herhangi bir anonim şirket gibi yaklaşmaktadır. Bu ikinci gruptaki şirketler, genellikle ayrıca normal ticari kütüklere de kaydolmaktadır.

47. Aşağıda, meslek şirketi ya da meslek firması terimi ek ticari ilgileri ya da faaliyetleri bulunmayan ve sadece tasarım, planlama ve inşaat kontrolluğu gibi **“klasik” meslek hizmetleri** veren firmalar için

²² Farklı ülkede, her biri aşağı yukarı kısıtlayıcı olan ve o ülkeye özel farklı durumlar olabilir. ACE ve üyelerinin, burada belirtilen “ACE politikasının” nihai görüşlerinden çok daha kısıtlayıcı olsalar bile, bu sistemlere açık olmaları gerekmektedir. Bu daha kısıtlayıcı tutumları haklı kılan gerekçelerin ortaya konması, onları uygulayanların sorumluluğudur. Durum ne olursa olsun ACE'nin görüşü reklama ilişkin genel yasalar ve dürüst olmayan ya da yanıltıcı reklama ilişkin somut kuralların meslek pratiği etisinin genel kaygılarını korumak için yeterli bir yasal çerçeve oluşturduğu yönündedir. ACE bu nedenle doğru ve uygun bir şekilde işlediği sürece, açık bir denetim sisteminin yeterli olması gerektiğine inanmaktadır. Son olarak, ACE reklama ilişkin meslek kurallarının tamamen serbest olduğu ya da var bile olmadığı ülkeler de dahil, tüm Avrupa'daki bütün mimarların profesyonelce ve sorumlulukla davranacağına güvenmektedir.

²³ Genel olarak, sahiplik ve oylar konusunda farklı örnekler düşünülebilir:

1. **Örnek:** Mimarların şirket sermayesinin en az % 50'sine ve şirketin ana organlarındaki oyların en az yarısına sahip olmaları (2002 yılında Genel Kurul'da oylanan ilk öneri)

2. **Örnek:** Mimarların sermayenin ve aynı şekilde sermaye sahipleri ya da hisse sahiplerinin oylarının önemli bir kısmına sahip olmaları (alternatif öneri). Bu durumda meslek şirketleri hisselerinin ne kadarına meslekten olmayanların sahip olduğunu veya olabileceğini halka açıklamakla yükümlü olacaklardır. Mimarlar, şirketin mimarlık işleri ile uğraşan bölümünün yürütülmesinde belirleyici yetkiye sahip olacaktır. Böyle bir şirketin üst düzey yöneticilerinden birinin her zaman bir meslek kuruluşu ya da odasının tescilli üyesi olması gerekmektedir.

²⁴ Avrupa Adalet Divanı - C-309/99 *NOVA'ya karşı Wouters Davası*.

kullanılmaktadır. Örneğin, inşaat işleri gibi ticari hizmetler de veren bürolar kesinlikle mesleki firmalar değildir ve aşağıda belirtilen hususların kapsamına girmemektedir.

48. Bir meslek şirketi olarak tescil edilme konusunda giderek artan talebe karşın, bu talebin gereği olan hüküm ve düzenlemeler yeterli değildir: Gerçek meslek kurallarının çoğunda gerekse mimarlığa ilişkin yasalarda bu tür firmalara ilişkin hükümler bulunmamaktadır. Mesleki firma olarak tescile duyulan ilgi neden artmaktadır? En önemli amaç, **sorumlulukları sınırlamak** ve bürolar arasındaki sinerjilerin olumlu sonuçlarını kullanabilmektir. Ayrıca, diğer serbest meslekleri de sisteme katarak, esnek ve ilerici pazar eylemlerini olanaklı kılmakla bir meslek firmasının pazarlanabilir hizmetlerinin kapsamını genişletmesi de mümkün olmaktadır.

49. Aşağıdaki metin tüm bu sorulara çözüm getiremez, zira pek çok durumda bunları çözmesi gerekenler yasa koyuculardır. ACE yine de, bir firmanın meslek kuruluşlarınca tesciline ilişkin uygulamalarla ilgili olarak **kuralların aktarımı** konusundaki temel görüşleri yansıtan aşağıdaki **gerekli ilkeleri** savunmalıdır.

50. Birinci ilke: Çok disiplinli gruplar söz konusu olduğunda, **mimarların çalışmalarının bağımsızlığı** ve grubun mimarlık alanındaki görevlerinin kontrolü, firmanın başka mesleklerden kişilerin kontrolü altında olması gerçeği ile bir çatışma yaratmamalıdır. Dolayısı ile, mimarlık faaliyetlerinin bağımsızlığını korumak üzere, mimarlık alanına ilişkin görevlerde ve bu alanda verilecek hizmetler konusundaki somut kararlarda, mimarlar şirket kararlarını etkileyecek yeterli güç ve olanağa sahip olmalıdır.

51. İkinci ilke: Bir meslek firmasına başka dallardan serbest meslek mensuplarının katılması, **mesleki hizmetler dışında, ticari olmayan başka bir amaca** hizmet etmelidir. Bu bağlamda çeşitli olumlu etkilerden söz edilebilir: Öncelikle, böyle bir performansla yönelik grup, üyelerinin kendini ön plana çıkarma eğilimlerine hoşgörü göstermeyecektir. Aksine, üyeler birbirini denetleyecek ve teşvik edecektir. Öte yandan, günümüzde hem ticari hem de kamu ve özel işverenler artık farklı meslek adamlarının vereceği kapsamlı hizmetleri tek bir kaynaktan sağlayabilmek istemektedir ve meslekler arası işbirliği, ticari hizmet sunucularına oranla, firmanın rekabet gücünü artıracaktır. Ayrıca bakınız, genel planlama (*general planning*), tek irtibat noktası (*single point of contact*), tek duraklık işyeri (*one stop shop*)...

52. Üçüncü ilke: Meslek firmasını oluşturanların tümü değilse bile büyük bir çoğunluğu serbest meslek mensupları olmalıdır. Firmanın meslek kuruluşlarındaki tescil kayıtları, meslek firmalarının

sadece ve sadece mesleklerini uygulayacak olan serbest meslek mensupları tarafından kurulmasını şart koşmalı ve bu firmaların başka ticari hizmetler yürütmediğinden emin olmalıdır. Bu tür meslek firmalarını oluşturanların çoğunluğu, baskın (ve isimsiz) sermaye varlığından kaçınılabilmesi için, **gerçek kişilerden** oluşmalıdır. Meslek firmasının gelişebilmesi için bu tür bir finansal katılımın gerekli olduğu durumlarda bile, hizmetlerin serbest meslek performansı ile sunulmasının ticari uygulamalarla ikinci plana atılmasına hiçbir zaman izin verilmemelidir. Bu tür meslek firmalarının ticari çıkarlardan bağımsızlık ve meslek kurallarına bağlılık konusunda güvenilir olmaları ve bunu sürdürebilmeleri için, bir meslek firması sadece bu tür meslek kurallarına tabi olan mesleki hizmet sunucuları tarafından kurulabilir.

53. Dördüncü ilke: Bağımsız çalışma süreçleri ve yetkinlik, bir mesleki firmanın üyeleri arasında çıkabilecek çatışmaların önlenmesi açısından son derece önemlidir. Bu amaç, **firmanın yönetimine** katılma hakkını gerekli kılar. Mimarların yönetime **önemli ölçüde** katılmamaları durumunda, çok disiplinli bir mimarlık şirketi mimarın yapılan işteki çıkarlarını yeterince gözetmeyecektir.

54. Beşinci ilke: Şirket sorumluluğu, hizmetler bağlamındaki kişisel sorumluluğun yerini alamayacağı için, **çok disiplinli bir meslek firmasındaki tüm sorumlu elemanların kendi meslek kütüklerinde kayıtlı olmaları gerekmektedir**. Böylelikle bu kişiler hem kendi bireysel mesleki faaliyetleri için denetlenecek, hem de işveren açısından kendi mesleklerinin davranış kurallarına uymakla yükümlü olacaklardır. Ayrıca, pek çok durumda, mesleki görevlerin yerine getirilmesi mimarın bireysel nitelikleri ile yakından ilgilidir ve meslek firmasına aktarılamaz.

55. Altıncı ilke: Avrupa ülkelerinin çoğunda koşulları ağır olan sorumlulukların, sınırlandırılması yönünde bir istek vardır. Serbest meslek mensuplarının bir meslek firması kurması durumunda, genel kural, tasarım, planlama, danışmanlık, kontrollük ve koordinasyon hatalarından kaynaklanacak risklere karşı **mesleki sorumluluk** sigortası yaptırabilmektir. Bu, eylemlerinin kendileri için değil de, sadece bu eylemlerin yarattığı sonuçlara karşı sigorta yaptırabilen ticari firmalara tanınmayan bir ayrıcalıktır.

56. Yedinci ilke: **Bir meslek şirketinin yasayla korunan bir meslek unvanı alabilmesi için gereken asgari koşulların tanımlanması**. Birey olarak bir meslek unvanı alabilmek, bu unvanı isteyen kişinin mesleki yeterliliklerine bağlıdır. Tüketicinin korunması söz konusu olduğunda, esas pay sahibi mimar olan ya da sahiplerinin veya hissederlerinin çoğu mimarlardan oluşan bir meslek şirketi, büyük olasılıkla "mimar" veya "mimarlık" terimini kullanabilir.

JYVÄSKYLÄ MİMARLIK POLİTİKASI VE PROGRAMI

Çeviri: Kıvanç Kılınç, Senem Zeybekoğlu

Finlandiya Mimarlık Politikası, Finlandiya hükümeti tarafından 17 Aralık 1998 yılında kabul edilmiştir. Bu metin, kamu yapılarının inşası ve bakımında yüksek bir kalite düzeyi arayışı, her alanda nitelikli mimarlık ürünlerini ve inşaat süreçlerini desteklemesi, mimarlık eğitim ve öğretiminde araştırma ve geliştirmeye yönelik yenilikçi yaklaşımı ve tarihin bir parçası olarak kabul edilen mimarlık mirası ve yapı çevrenin en iyi şekilde geleceğe aktarılmasının öncülüğünü yapması açısından en güçlü mimarlık politikası metinlerinden biridir. Finlandiya'daki ulusal mimarlık politikasının önemli bir diğer özelliği de, hükümet tarafından kabulünün ardından ülkenin çeşitli bölgeleri ve kentlerinde bölgesel ve yerel politikaların geliştirilmesi yolunu açmış olmasıdır. Örneğin, ulusal politikanın ardından Doğu Finlandiya Eyaleti 20 Kasım 2000 tarihinde, diğer pek çok hedefin yanında, bölgenin kendine özgü karakterini korumak ve geliştirmek amacıyla bir mimarlık politikası programının taslağını oluşturmuştur. Burada yayımladığımız metin ise, 17 Mayıs 2002 tarihinde Jyväskylä Belediye Meclisi tarafından onaylanan Jyväskylä Kenti Mimarlık Politikası'dır. Bu metin yerel mimarlık politikaları için önemli bir örnek olarak görülebilir.

Finlandiya ulusal mimarlık politikası metnine ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/finlandiya.pdf

Jyväskylä yerel mimarlık politikasına dijital olarak ulaşmak için:
www.mo.org.tr/UIKDocs/jyvaskylapolitika.pdf

ÖNSÖZ: JYVÄSKYLÄ'NİN KENT İMGESİ KENDİNİ GÖSTERİYOR

1990'ların ortalarında, Jyväskylä için yeni bir kentsel strateji belirlendi. Bundan birkaç yıl sonra Jyväsjärvi Gölü kıyısı için bir kentsel program yayınlandı. Bu program, gölün kıyısında ve kentin hemen merkezinde insan odaklı bir teknoloji yerleşimi kurmayı öngören bir kentsel ütopya içermekteydi.

Önemli bir yapısal değişimden geçen Jyväskylä, gelişimini hızlandıracak gücü sağlamak amacıyla yeni oluşturduğu ortaklık stratejisini kullandı. Kentin hızlı yükselişi de geniş ölçüde yankı uyandırdı. 1999 ve 2000 yıllarında Jyväskylä kenti en iyi girişim politikası ve imaj yaratma etkinliği alanlarında ulusal ödüllere layık görüldü.

Jyväskylä'nın yükselişi kentin çehresinde de yansımasını buldu. Kent merkezinde, Jyväsjärvi Gölü kıyısında

şu anda on bin uzmanlık bir yerleşim alanı şekilleniyor. Üniversitenin Ylistörrinne bölgesindeki güzel binalar, on yıldan fazla bir zamandır kentin imajını güçlendiriyor. Agora, başlangıcından itibaren bir başarı öyküsüydü. Lutakko'nun yeni nirengi noktası, 15 katlı Innova binası, bu bölgeden geçenlerin dikkatini cezbediyor.

Öte yandan, Jyväskylä'da, kendini beğenmişliğe kapılmak gibi bir lüksümüz yok. Kentsel stratejimiz doğrultusunda, kentimizi ve kentimizin çehresini dışarıdan gelenlerin de gözüyle görmek; kendimizi uluslararası ölçülere göre değerlendirmek istiyoruz.

Dr. Topi Antti Äikäs, başarıya ulaşmış iki Fin kentinin - Oulu ve Jyväskylä - öykülerini imaj araştırması perspektifinden yola çıkarak irdedeceği iki yıllık bir araştırma programına başladı. Karşılaştırma yapılacak uluslararası örnek, Madrid kenti olarak belirlendi.

Kuşkusuz Jyväskylä'nın ortağımız Oulu'nun başarı öyküsünden öğreneceği çok şey var. Uluslararası pazarda Oulu kenti, kendini mitik Lapland'ın girişindeki Teknoloji Kenti olarak tanıtıyor. Jyväskylä'nın kendi gelenekleri düşünüldüğünde, "İnsancıl Teknoloji Kenti" tanımı en uygun terim gibi görünmektedir. Bu tanım, kağıt makineleri yapımı becerisini, psikolojide birinci sınıf deneyimi ve iletişim teknolojisi ile gelen devrimi bir arada barındırmaktadır.

İnsan merkezli bir teknoloji üzerine düşünmek için, Alvar Aalto veya Arto Sipinen tarafından tasarlanmış bir binadan daha iyi bir yer bulmak olanaksızdır. Bu ünlü mimarların çok sayıdaki eserleri kentin önemli noktalarında konumlanmıştır. Jyväskylä, Finlandiya'da kendi mimari politikasına ait bir programı onaylayan ilk kenttir. Belediye meclisinin kararı, kentteki mimarlığın ve yapısal çevrenin kalitesini daha da ileri götürmek amacıyla ortak bir sonuca varıldığının göstergesidir.

Belediye Başkanı Pekka Kettunen

ULUSAL VE BÖLGESEL ÖLÇEKTE PROGRAMLAR

Hükümetin mimarlık politikası, **Devlet Konseyi** tarafından, kamu idarelerince yürütülecek etkinliklerin hedeflerini belirlemek amacıyla 17.12.1998 tarihinde onaylanmıştır. Bunun ardından, **Doğu Finlandiya Eyaleti** 20.11.2000 tarihinde, diğer pek çok hedefin yanında, bölgenin kendine özgü karakterini korumak ve geliştirmek amacıyla bir mimarlık politikası programının taslağını oluşturmuştur. Her iki program da belirli birtakım eylemler için somut önerilerin yanısıra uyulacak kuralları içermektedir.

Hükümetin programında, mimarlığın tanımı üç temel üzerine kurulmuştur: **İşlevsellik, sağlamlık ve güzellik**. Program, çıkış noktalarını aşağıdaki şekilde belirlemiştir:

- Hükümet, kamu kurumları veya hükümetin kendisi tarafından finanse edilecek ve tüm Finlandiya **yapı sektörü için örnek teşkil edecek** yüksek kaliteli bina projeleri için çağrıda bulunur.
- **Yasalar ve yönetmelikler** oluşturulurken, yaşam çevresinin mimari kalitesi ile ilgili etkilerin değerlendirilmesine gereken özen gösterilmelidir.
- **Binaların korunması** ve Finlandiya'nın mimari mirasının himaye edilmesi için doğal bir strateji geliştirilmelidir.
- Eğitim Bakanlığı mimarlığın statüsünün **kültür ve sanat** alanlarında güçlendirilmesi için aktif olarak çalışmalıdır.
- Bina ve yapı sektöründe, maliyet-etkin bir kültürün teşvik edilmesi amacıyla, kalite odaklı **gelişim projelerine** başlanılacaktır.

- Hükümet, kamu sektöründe inşaat alanında rol alan kuruluşları, örnek teşkil edecek çözümler ve tasarımcıların seçilmesi amacıyla, farklı biçimlerde ve taleplere uygun olarak düzenlenmiş **mimari tasarım ve planlama yarışmalarından** daha fazla faydalanılması konusunda teşvik eder.
- Eğitim Bakanlığı, belli bir kalitede uygulanmış projelerin ve bu projelerin müelliflerinin hak ettikleri biçimde tanınmaları amacıyla yapı ve mimarlık alanında bir **ödül sistemi** geliştirmenin yollarını araştıracaktır.

Doğu Finlandiya programı, bölgesel ve yerel idari ölçekte mimarlık ve çevre üzerinde etkili olabilecek araçları ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bunlar:

- **Mimarlık eğitiminin** tüm yaş gruplarına yönelik olarak artırılması.
- **Toplumun** mimarlık ve çevre konularında bilgilendirilmesi.
- Yerel yönetim ölçeğinde planlama ve mimarlık alanlarında yeterli ölçüde **uzmanlığa** yer verilmesi.
- Bölgenin **mimari mirasının** araştırılması ve korunması konularına daha fazla ilgi gösterilmesi.
- Yapı alanlarının **planlama ve bakımlarının uzmanlarca** yapılması.

YEREL HEDEFLER

Jyväskylä'nın mimarlık politikası programı yerel bir karakter taşımaktadır ve yapısal çevrenin kalitesinin artırılması amacıyla yerel hedefler belirlemiştir. Bu program yeni kentsel stratejiyi çıkış noktası olarak almaktadır.

- Yaratıcılık ve sahip olunan güçlü özelliklerin bir araya getirilmesini hedefleyen bir kent vizyonu ve arazi kullanımında tekil projelerin ihtiyaçlarının ve sınırlarının çok ötesine geçen bir kentsel anlayış. İşlevsel alanlara kimi elemanlar eklenmekte ve bu eklemleme sürecinin ortaya çıkardığı yeni kollar, işleyiş potansiyelini ve içsel sinerjiyi artırmaktadır.
- Gelişme, dengeli bir kentsel bir politika fikrine dayanmaktadır: Denge ise, rekabet becerisi, sosyal uyum ve sürdürülebilir çözüm perspektifleri ile elde edilebilir.
- Fantastik olan gerçekçiliktir: Fantezi ortadan kaybolduğunda, ekonomik temeller de çatlamış demektir.

Büyümenin merkezi olan kent, çevre üzerinde oluşturduğu hızlı değişikliklerle inşaat sektöründe yer alanlar için kimi zorluklar üretir. Bir kentin tepeleri, gölleri gibi doğal özelliklerinin kent içindeki hakim konumları ve erişilebilirlikleri, aynı zamanda o kentin en önemli çekim odaklarıdır. Bu özel-

liklerinin korunması ve öne çıkarılması bir kentin tüm yapılanmasının başlangıç noktası olarak düşünülebilir. **Dünyanın en iyi mimarisine** sahip olmak amacıyla kentimiz son yıllarda, özellikle planlama, mimari araştırma ve etkinlikler, mimarlık yarışmaları ve mimari alanda uluslararası ortaklıklara yatırım yapmıştır. Gerçek hayatın koşulları hedeflediğimiz her şeyi elde etmemize olanak tanımasa bile, iyi mimarlık ve kaliteli bir çevre, ancak kendi işimize yönelik yeterince yüksek hedefler koyduğumuzda elde edilebilir. Böylelikle biz elimizden gelenin en iyisini yapmış olacağız ve sonuç da mümkün olan en iyi sonuç olacaktır.

Jyvässkylä, kendini bilinçli olarak **modern mimarlıkla özdeşleştirmiş** bir kenttir. Jyvässkylä, akademisyen Alvar Aalto'nun hayatının erken döneminin büyük kısmını geçirdiği ve ilk ofisini açtığı kenttir. Kentte, Aalto'nun kariyerinin çeşitli dönemlerinde tasarladığı yirmi dördün üzerinde bina bulunmaktadır. Bu programın amaçlarından biri de, **kent planlamasında Aalto'nun mirasını öne çıkarmaktır**. Jyvässkylä genç bir kenttir; 1830'lara dayanan grid planının işlerlik kazanması, büyük ölçüde, aynı zamanda kent merkezinin çevresinde yeni konut alanlarının gelişmesine tanıklık eden 20. yüzyılın ikinci yarısında olmuştur.

Kent merkezinin Jyväsjarvi Gölü, Harju Nehri ve üniversite arasında sıkışmış olan konumu bir değişikliği de beraberinde getirmiştir: Büyüme için uygun olan tek yönün açılmasını sağlamıştır. 1960'ların kent planlamasının açık yapısı, grid planının bütünleşmesine olanak tanımıştır. Her ne kadar uyum ve kalite yönünden bir miktar daha ilerleme gerekse de, bir bütün olarak kent merkezi 20. yüzyılın çeşitli katmanlarını yansıtmaktadır ve ölçek bakımından dengelenmiştir.

Bir bütün olarak değerlendirildiğinde, 20. yüzyılda Jyvässkylä'da gerçekleşen yapım faaliyetini belirgin hale getiren kalitesidir. Kadın mimarlar olan Vivi Lönn ve Elsa Borg tarafından yüzyılın başında tasarlanmış olan binalar, halen kentin çehresi için büyük önem taşımaktadırlar. Rautpohja'nın işlevsel apartman binaları, Jyvässkylä Üniversitesi'nin eski kampüsü, Viitanieniemi, Lohikoski, Kortepohja, Kuokkala ve Lutakko, hepsi de kendi dönemlerinin örnekleri ve kentsel planlama alanında eğilimleri belirleyicidirler. Bu alanların büyük çoğunluğu **mimarlık yarışmalarına** dayalı olarak inşa edilmişlerdir: Kentin bu tip yarışmalar düzenleme konusunda bugün de devam eden güçlü gelenekleri vardır; örneğin 2001'de beş yarışma düzenlenmiştir. Profesör Arto Sipinen'in 1970'lerdeki üniversite yapılarının tasarımından bugüne uzanan üretimi, kentin genel görünümüne Aalto benzeri bir "zamandan bağımsızlık" kazandırmıştır.

Kent, **uluslararası yeni mimarlığın** zirvesinde gelişimini sürdürmektedir; bunun örneklerinden birisi, 1998'de düzenlenmiş olan Müzik ve Sanat Merkezi uluslararası yarışmasıdır. Birincilik ödülünü kazanan İsviçre'den Zita Cotti ile Martina Hauser, halen proje üzerinde çalışmaya devam etmektedir. 2001 sonbaharında, uluslararası ölçekte isim yapmış İsviçreli mimarlardan Peter Zumthor kentin merkezinde bir konut bloğunu planlamaya başlamıştır. Genç mimarlar arasında düzenlenen "Europan 6" yarışmasını kazanan Cristina Diaz-Moreno and Efrén Garcia Grinda da, Äijälänranta'da yer alan ve müstakil evlerden oluşan bu kompakt bölgenin planlanmasında katkı sağlayan isimlerdendir. Buna ek olarak, Jyvässkylä 1990'ların ortalarından itibaren uluslararası **mimarlık yaz okullarına ve seminerlere** düzenli olarak ev sahipliği yapmaya başlamıştır; bunlar arasında en önemlileri Alvar Aalto Sempozyumu, Mimarlık İçin Tasarım Sempozyumu ve Alvar Aalto Akademisi tarafından üç yıllık aralıklarla düzenlenen mimarlık araştırmacıları konferansı, yıllık Mimarlık Sondajları yaz okulu ve Ranko Radovic'in Uluslararası Konut ve Planlama Federasyonu (IFHP) yaz okulu sayılabilir. Bu etkinlikler her yıl, kentin gelişimine dışarıdan bir perspektif sağlamakla kalmayıp dünyaca tanınmasında önemli bir rol oynayan yüzlerce mimari ve mimarlık öğrencisini Jyvässkylä'da buluşturmaktadır.

PROGRAMIN HEDEFLERİ

Programın hedefi, **kentin yapılı çevresinin kalitesini yükseltmek** için gerekli olan araçları oluşturmaktır. Yapılı çevre yalnızca binalardan ibaret değildir, aynı zamanda sokak mekânlarını, yeşil alanları, sokak mobilyaları ve donatılarını, aydınlatma elemanlarını, bankları, reklam panolarını, vb. de içerir. Bu, programda öngörülmüş önerilere politik ve ekonomik bir bağlılık gerektirir. Programın hedeflerinden bir de, kent sakinlerinin kentsel çevrede yapılan değişiklikleri anlamalarına yardımcı olmak ve özellikle, bu değişimlerin uzun vadeli ve kaliteli olmalarını talep etmelerini sağlamaktır. Program büyük ölçüde hükümetin mimarlık politikası programına ve onun hedeflerine dayanmaktadır, ancak yerel hedefleri ve özellikle hem bunların gerçekleştirilmesi hem de denetlenmesi için gerekli olan somut önlemleri ön planda tutar. Mimarlık politikası programı çerçevesinde hazırlanan diğer bir program, belediye meclisinin onayını takiben kaleme alınacaktır.

JYVÄSKYLÄ KENTİ MİMARLIK POLİTİKASI PROGRAMI

1. Mimarlık Eğitimi İçin Hedeflerin Oluşturulması

Yeni Arazi Kullanımı ve Yapı Yasası'na göre, kentliler planlama ve inşaat konularında daha da fazla söz hakkına sahip olmalıdırlar. Taraflar çevrelerini inşa

etme ve bunun sunacağı olanaklar konusunda daha bilgili oldukları zaman, uzmanlarla ve karar verme mekanizmalarıyla gerçekleşen diyalog da etkili çalışır ve daha anlaşılır hale gelir.

Mimarlık eğitimi bize çocukluktan itibaren yapıyı çevremize dikkat etmeyi ve bu konuda gerçekleşen tartışmalarda yer alabilmeyi öğretir. Uygun bir mimarlık eğitimi, yapı endüstrisinde denetim ve rehberlik gereksinimlerini azaltacaktır; aydınlanmış ve sorunlara eleştirel yaklaşan vatandaşlar çevrelerinin doğal çevreyle 19. yüzyıl çiftliklerindeki gibi uyum içinde olmasını garanti edeceklerdir.

Jyvaskylä'deki Alvar Aalto müzesi, mimarlık eğitiminin doğal ve deneyimli bir yürütücüsü ve geliştiricisi konumundadır. Aalto'nun kent içindeki etkileyici üretimi, tüm kentteki yapı sektörü için olduğu kadar mimarlık eğitimi için de iyi bir temel teşkil etmektedir.

Önlemler:

- Mimarlık eğitimi için bir gelişim programının oluşturulması.
- Bireylerin/kuruluşların kendi alanlarında uzman bilgisiyle donatılması ve mimarlık eğitiminin gelişimini destekleyecek bir işbirliği ağı oluşturulması.

2. Yüksek Kalite Örneği Olarak Kent Planlaması, Yapım ve Denetim İşlevi

Kişinin kendisi için belirlediği mümkün olan en yüksek hedef, en iyi sonucu, en iyi örneği üretir. Kentsel çevre komitesi, kent için yeni bir çehre yaratılmasında en etkili olan dayanışma birimidir. İşleyiş biçimi, bir araya gelişi ve etkileme gücü değerlendirmeye tabi olmalıdır.

Hedefe ulaşmak, kaynakların doğru bir şekilde kullanılmasına bağlıdır; yapılan uygulamaların ekonomik hedefleri artı değer olarak kaliteyi, yaratıcılık ve gelişme fırsatlarını içermelidir.

Önlemler:

- Bütünün kalitesini yükseltecek yöntemler bulmak amacıyla, ilgili taraflara yönelik olarak bir seminer düzenlenmesi.
- Kentsel çevre komitesinin işini yeniden tanımlamak için bir birim oluşturulması.
- Yapı denetimi kaynaklarının güçlendirilmesi için planlama aşamasında bir mimara görev verilmesi.

3. Yönetmeliklerin Hazırlanması Aşamasında Mimari Kaliteye Verilecek Önem

Çok fazla genellemeye dayanan ya da yorumu zor olan bir planlama yönetmeliğinin önemi neredeyse

sıfıra eşittir. Aynı durum, planlama ve uygulama aşamaları arasındaki bağlantılar için de geçerlidir: Planı çizen kişi, inşaatı onaylayan kuruluş ve söz konusu projenin tasarımcısı arasındaki işbirliği, pürüzsüz bir şekilde gerçekleşmelidir. Yönetmeliklerin geliştirilmesinde asıl hedef bilindik yöntemleri bir yana bırakmak ve söz konusu alanın kalitesine yönelik özel hedeflere yoğunlaşmak olmalıdır.

Önlemler:

Kent planlaması ve yapı denetiminin, planlama yönetmeliklerinin geliştirilmesi ve kaliteyi artırıcı planlama yönetmelikleri için temel ilkelerin oluşturulması konularında, bunların kullanımını da güçlendirecek şekilde, daha yakın işbirliği yapması.

4. Binaların Korunması için Bir Strateji Geliştirilmesi

Binaların korunmasına yönelik olarak alınan önlemler 1970 yılına kadar uygulamaya konmamıştır. Önemli sayıda bina kent planı aracılığıyla koruma altına alınabilmiştir. Diğer taraftan, korunmaya değer binalar hayatın normal akışında, sürekli olarak ve beklenmedik bir biçimde ortaya çıkmaya devam etmektedir. Bu, ilgili tüm taraflar için dezavantaj oluşturan bir durumdur: Mülk sahibi, burada vakit geçirmeksizin bir proje gerçekleştirmek isteyenler ve kent strüktürünün farklı katmanlarının korunması için çaba gösterenler.

Önlemler:

- Güncelliğini kaybetmiş kent planlarının yeniden gözden geçirilmesi ve yenilenmelerinde bir öncelik sırası belirlenmesi.
- Binaların korunması için buldukları bölgenin önemine göre bir sınıflama sisteminin oluşturulması.
- Yerel bir perspektiften hareketle bina koruma ilkelerine yönelik kuralların oluşturulması.

5. Mimarlık ve Sanat Arasındaki İşbirliğini Güçlendirmek

Mimarlık bir sanattır, ancak aynı zamanda üst düzeyde bir işbirliğinin ürünüdür. Farklı sanat biçimlerini mimarlık ve çevreyle birleştirmek bütünü tamamlayabileceği gibi yaşamsal bir detayı da ortaya koyabilir. Sanatın elde edilmesiyle ilgili en önemli engel genellikle paradır; yapıyı çevre projelerine daha başlangıç aşamalarından itibaren sanatı dahil etmek bu nedenle de hayati bir önem taşımaktadır.

Önlemler:

- Kamu binaları projelerinde sanata ayrılacak miktarın yüzdesi ile ilgili bir tavsiye kararına varılması.

- Ofis bloklarının ve apartman yapılarının inşasında sanata ayrılacak miktarın yüzdesi ile ilgili bir tavsiye kararına varılması.
- Yöntemlerin saptanması için ilgili tüm taraflara yönelik olarak bir seminer düzenlenmesi.

6. Mimarlığı Desteklemek İçin Gelişim Projelerinin Başlatılması

Mimarlığın geliştirilmesinde, uluslararası işbirliğinin yanında farklı biçimleriyle yerel düzlem de hayati bir önem taşımaktadır. Jyväskylä, yapılı çevrenin araştırılması ve geliştirilmesi yönündeki çabalarında, yerel eğitim kuruluşlarından henüz yeterince faydalanmamıştır.

Önlemler:

- Jyväskylä bölgesini etkileyen Avrupa Birliği projelerine aktif katılım sağlanması
- Jyväskylä Üniversitesi ve diğer eğitim kuruluşlarıyla, bu konuda yazılmış olan tezlerin de kullanımını içerek şekilde daha fazla işbirliğine gidilmesi.

7. Örnek Çözümlerin Bulunması ve Planlama Kalitesinin İyileştirilmesi Amacıyla Mimarlık ve Planlama Yarışmaları Düzenlenmesi

Yarışmalar mimar ve plancılara becerilerini göstermeleri için bir olanak sağlarken, hem yeni yetenekleri su yüzüne çıkarır hem de eski ellerin önemini teyit etmiş olur. En iyi durumda bir yarışma, işveren tarafın tanıtımını ve medyada isminin

duyulmasını sağlamakla kalmaz, bunun da ötesinde, yeni ve uğruna mücadele edilecek bir ürün de sunar. Jyväskylä'nın en iyi binalarının ve alanlarının büyük bir çoğunluğu yarışmalar aracılığıyla hayat bulmuştur.

Yarışma genel olarak bir proje için fikirleri ve temel kavramları sağlar. Daha ileriki aşamalarda kazanan projede önemli düzeltmeler yapılabilir; bununla beraber temel düşünce son üründür. Yarışmanın hazırlık aşaması ve hedefleri büyük bir dikkatle belirlenmelidir.

Önlemler:

Önemli oldukları düşünülen konular ve alanlar için her yıl en az iki mimarlık ve planlama yarışmasının düzenlenmesinin hedef olarak belirlenmesi.

8. Başarıyla Uygulanmış Proje Ödülleri

Ödül verilmesi ve etkinliğin medyada geniş kapsamlı olarak duyurulması, çevre kalitesinin iyileştirilmesi açısından basit ve maliyet-etkin bir çözümdür. İyi bir örnek sadece projeyi gerçekleştirenler için değil, aynı zamanda yeni yapı şemaları üretecek olan plancılar ve tasarımcılara için olumlu düşünceler oluşturacaktır.

Önlemler:

- Mimari Proje (Eylem) / Apartman Binası / Küçük Ev / Genel Şema / Yılın Çevre Dostu Çözümü dallarında ödüller dağıtılması.

Yayımlar

Kriter: Türkiye-AB İlişkileri Haber-Yorum Dergisi

Radikal gazetesinin eki olarak her ay yayımlanan Kriter dergisi, "AB ve Türkiye-AB ilişkilerine yönelik gelişmeleri, farklı kesimlerin görüşlerini, sürecin bilinmeyen teknik ve pratik yönlerini" aktarmayı amaçlıyor. Dergide, Avrupa Birliği'nde gelişmelerin Türkiye gündemindeki yansımalarının yanısıra, müzakere sürecinde önem kazanan konuları, makaleler, söyleşiler ve haberler aracılığıyla aktarıyor.

Mimarlıkta Malzeme Dergisi

Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Nisan 2006'dan bu yana üç ayda bir "Türkiye'de yapı alanında, yapı malzemesini ilgilendiren kuram ve uygulamadan gelen her türlü birikimin kamusal/toplumsal bir platformun tarafsızlığında değerlendirilmesini ve tartışılmasını sağlayarak, meslektaşların ve diğer ilgililerin doğru bilgilendirilmesi, bu bağlamda meslektaşlar arasındaki iletişimi sağlayacak, alanın diğer aktörlerinin meslektaşlarla bilgi ve deneyimlerini doğrudan paylaşacakları bir ortamın yaratılması" amacıyla Mimarlıkta Malzeme dergisini yayımlıyor.

Kuramsal içeriğiyle bir başvuru kitabı olarak değerlendirilmesi hedeflenen ve bu amaçla hazırlanmış araştırmalar, makale ve çeviriler içeren derginin bugüne kadar çıkan ilk üç sayısındaki dosya konuları: "Düşünce ve Gerçekliğin Arakesitinde Malzeme Anlayışı", "Doğallık ve Yapaylık" ve "Mimarlıkta Ütopya". Dergi ayrıca mimarlıkta malzeme kullanımına ilişkin güncel haber ve bilgileri de okuyuculara aktarıyor.

UIA ve ACE Elektronik Haber Bültenleri

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) ve Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE) her ay uluslararası ortamda mimarlıkla ilgili yaşanan gelişmeleri duyurmak için elektronik haber bülteni yayımlıyor. Bültenler, yarışma ve etkinlik haberlerinin yanısıra, mimarlık mesleği ve eğitimiyle ilgili güncel düzenlemeler, çalışmalar ve araştırmalar hakkında bilgi ve ilgili kaynaklara referans vermeleri açısından önem kazanıyor. Bültenlerin her ay e-posta adresinize gelmesi için web sayfalarından kayıt olmanız gerekiyor. Ayrıca yine bu sayfalardan geçmiş sayılara ulaşmak da mümkün.

"UIA Electronic Newsletter" için: www.uia-architectes.org
"ACE Info" için: www.ace-cae.org

Yasal Düzenlemelerde Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunması ve Yerel Yönetimler

Emre Madran, Nimet Özgönül, der., TC Kültür ve Turizm Bakanlığı ve TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi ortak yayını, Ağustos 2006, Ankara; 137 sayfa.

2005 yılında ilk baskısı yapılan ve taşınmaz kültür varlıklarının korunması konusuyla doğrudan veya dolaylı ilgili mevzuatı içeren çalışmanın çeşitli güncellemelerle birlikte ikinci baskısı gerçekleştirildi. Kitap genel olarak kültür varlıklarının korunma ve onarım süreçlerinde karşılaşılan yasal çerçeveleri özetliyor. Yeni baskıda ilk kez yer alan konular arasında koruma amaçlı imar planlarının yapımı ile ilgili düzenlemeler, çevre düzenleme projeleri, alan yönetimi / yönetim planı, mimarlık / şehir planlama / peyzaj mimarlığı hizmetleri, kültür varlığı / turizm ilişkileri gibi konular bulunuyor. Ayrıca kitaba ek olarak hazırlanan iki ayrı CD'de koruma ve turizm mevzuatı sunuluyor.

Web Kaynakları

ULUSLARARASI BELGELERİ

www.mimarlarodasi.org.tr

ADRESİNDEN TAKİP EDEBİLİRSİNİZ...

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA)

<http://www.uia-architectes.org>

Birleşmiş Milletler İskân Programı

<http://www.unhabitat.org>

Birleşmiş Milletler Çevre Programı

<http://www.unep.org>

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)

www.unesco.org

Avrupa Mimarlar Konseyi (ACE)

<http://www.ace-cae.org>

Avrupa Mimarlık Politikaları Forumu

<http://www.architecture-forum.net>

Avrupa Yapı Teknoloji Platformu

<http://www.ectp.org>

Türkiye Yapı Teknoloji Platformu

<http://www.tytp.org.tr>

Avrupa Yapı Performansı Direktifi Ortak Eylem Platformu

<http://www.epbd-ca.org>

AB Resmî Gazetesi

<http://europa.eu.int/eur-lex/en/oj/index.html>

Avrupa'da Mimarlık ve Meslek Uygulaması Veritabanı (Archi Europa)

<http://www.arvha.net>

Avrupa'daki Mimarlık Okulları ve Öğrencileri Veritabanı (Archi Students)

<http://www.archi-students.org>

Katalan Mimarlık Örgütü (COAC) Uluslararası İlişkiler Veritabanı

<http://www.coac.net/international>

İtalyan Mimarlık, Planlama, Peyzaj ve Koruma Örgütü (CNAPPC) veritabanı (Archi Euro)

<http://www.archieuro.archiworld.it>